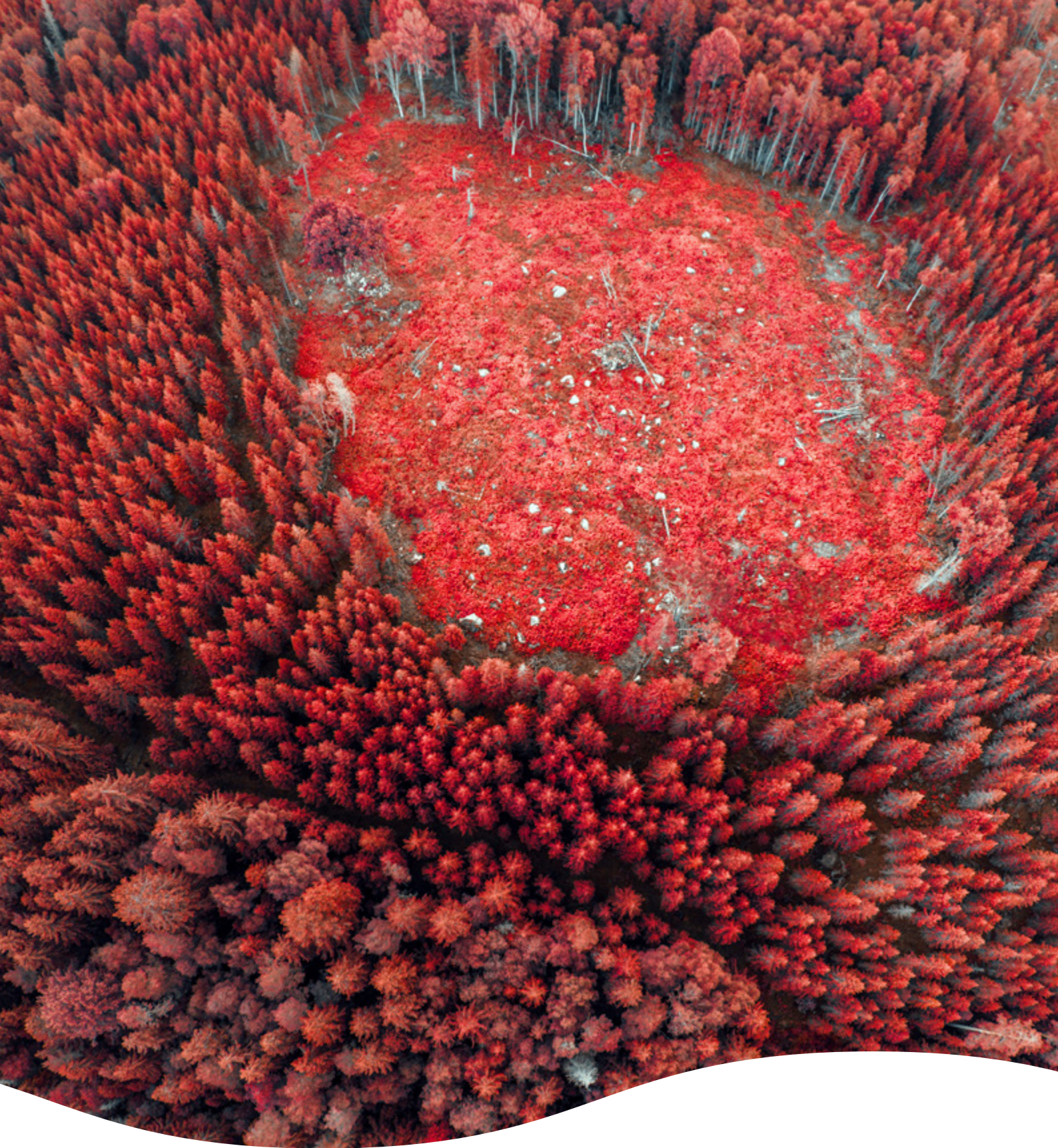

Region Västerbottens kulturplan 2024–2027

Framsidesbild: Fotografi "Fönstret mot vägen vid sjön #10" av Peter Stridsberg.
Produktion och text: Regional kultur, Region Västerbotten
Grafisk form: Helen Bäckman, Region Västerbotten
Tryck: 200 exemplar, Original tryckeri, 2024

Innehåll

Förord	5
Inledning	7
Planens genomförande	11
Kulturpolitiska ställningstaganden	12
Mål 1. Kulturen spelar en avgörande roll för samhället och regional utveckling	13
Mål 2. Barn och unga har möjlighet till eget skapande och god tillgång till kultur	17
Mål 3. Kulturarv och kulturmiljöer är levande	20
Mål 4. Goda villkor för professionella kulturskapare ger ett utbud av hög kvalitet	23
Mål 5. Den kulturella infrastrukturen är tillgänglig och jämlik	27
Konst och kulturområden	30
Professionell teaterverksamhet	32
Professionell musik- och dansverksamhet	36
Scenkonstöverskridande verksamhet	41
Museiverksamhet	44
Kulturmiljö	49
Regional enskild arkivverksamhet	51
Regional biblioteksverksamhet inklusive läs- och litteraturfrämjande verksamhet	55
Professionell bild- och formverksamhet	59
Filmkulturell verksamhet	63
Hemslöjdsfrämjande verksamhet	66
Uppföljning och analys	69
Regionala kulturverksamheter	71
Arbetsmetod vid framtagande av planen	75
Kulturverksamheter i kommunerna	78
Lagar och förordningar	81

Installation "Familiar Topography (remind me of belonging)" av Elina Nilsson.

Förord

Människan har sedan begynnelsen varit en kreativ individ där kultur och konstnärligt skapande har haft sin självklara plats. De flesta av oss vet vilken inneboende kraft konsten och kulturen besitter, oavsett uttryckssätt och oavsett vad det får oss att tänka och känna. Ett län som vill utvecklas och skapa ett samhälle med framtidstro behöver konst, kultur och möjlighet till bildning.

Kulturen måste alltid vara fri och vi får inte tumma på den konstnärliga friheten. De konstnärliga och kulturella uttrycken får inte ställas under politiska agendor och ifrågasättande röster får inte tystas. Fri kultur kan bara finnas i en demokrati och ett bevis på att du lever i en demokrati är att kulturen är fri.

Vi behöver konst och kultur för dess estetiska värden och själva konsten i sig, men också för att de hjälper oss att se bortom det redan givna, utmana oss själva och hjälpa oss när livet känns svårt. I den tid vi lever i just nu där polariseringen ökar, antalet demokratier minskar, har ett pågående krig i vår närhet och där en pandemi hållit oss fångna under några år, behöver vi mer konst och kultur, inte mindre.

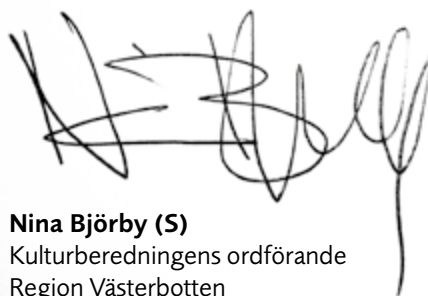
Västerbotten är ett län som utvecklas snabbt och där stor expansion äger rum. I det tempo detta sker behöver vi säkra att de miljöer och den infrastruktur vi skapar är såväl hållbar som tilltalande för oss människor att bo och leva i, i generationer framåt. De människor som vill verka, bo och leva i Västerbotten ska få sina historier berättade och möjlighet att skapa oavsett samhällsförändring. Den konst och kultur vi upplever idag är morgondagens kulturarv.

Vi välkomnar dig att ta del av Region Västerbottens kulturplan 2024–2027. Här tar du del av beskrivningar om länets kulturliv men framför allt hur vi önskar att Västerbottens kulturliv ska utvecklas under planperioden.

Avslutningsvis vill vi rikta ett stort och innerligt tack till alla som skapar konst och kultur i Västerbotten. Tack också till alla er som på olika sätt, roller och vis har varit med och tagit fram denna vår fjärde kulturplan.

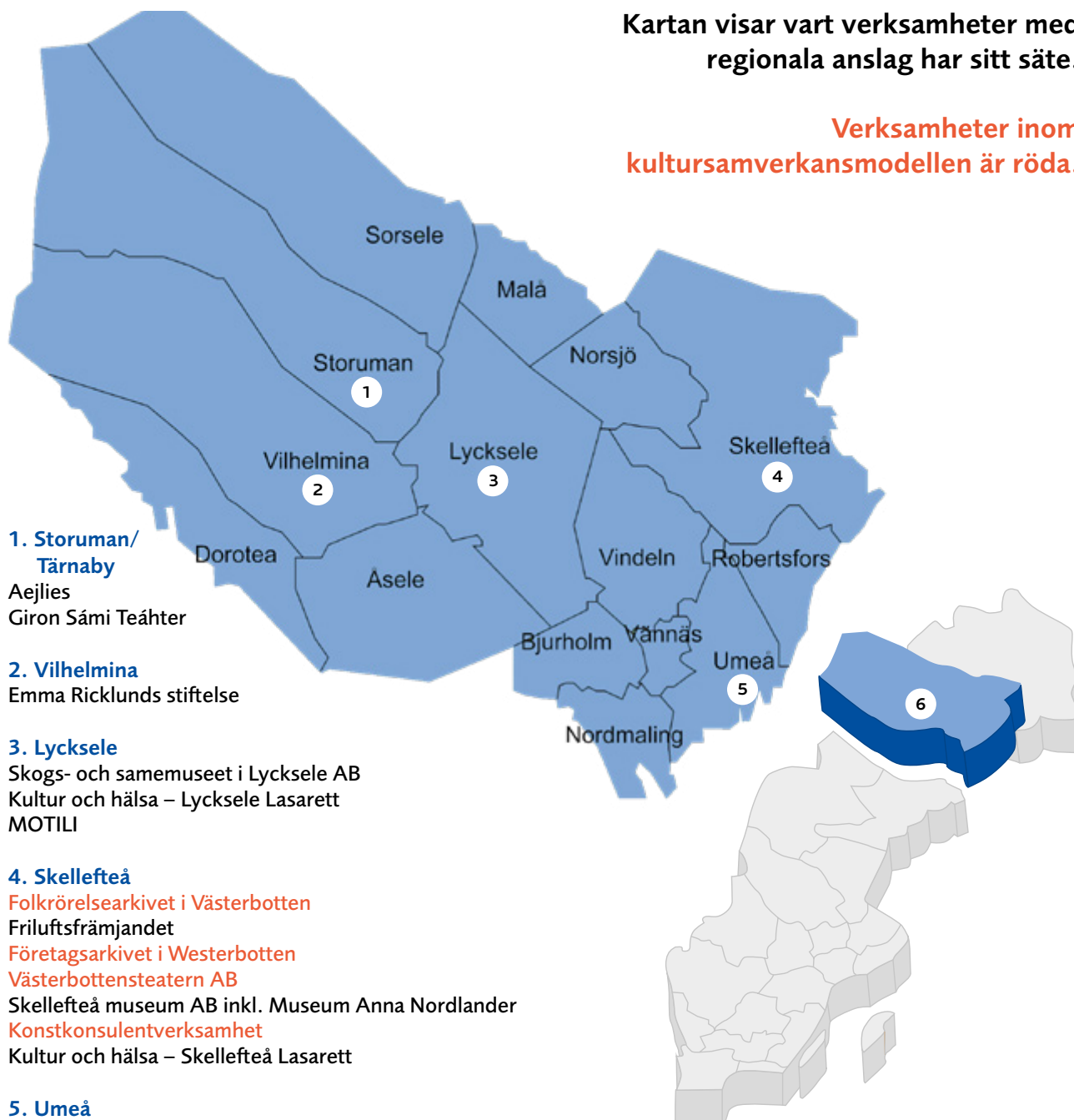
Rickard Carstedt (S)
Regionala utvecklingsnämndens ordförande
Region Västerbotten

Nina Björby (S)
Kulturbereidningens ordförande
Region Västerbotten

Kartan visar vart verksamheter med regionala anslag har sitt säte.

Verksamheter inom kultursamverkansmodellen är röda.

**1. Storuman/
Tärnaby**

Aejlies
Giron Sámi Teáhter

2. Vilhelmina

Emma Ricklunds stiftelse

3. Lycksele

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB
Kultur och hälsa – Lycksele Lasarett
MOTILI

4. Skellefteå

Folkrörelsearkivet i Västerbotten
Friluftsförbundet
Företagsarkivet i Västerbotten
Västerbottensteatern AB
Skellefteå museum AB inkl. Museum Anna Nordlander
Konstkonsulentverksamhet
Kultur och hälsa – Skellefteå Lasarett

5. Umeå

Dans i Västerbotten
Film i Västerbotten
Folkrörelsearkivet i Västerbotten
Galleri Alva
Konstfrämjandet Västerbotten
Konstkonsulentverksamhet
Kultur och hälsa – Norrlands universitetssjukhus
Norrlandsoperan AB
Mångkulturverksamhet
Profilteatern
Regionbibliotek Västerbotten
Riksteatern Västerbotten
Skuggteatern
Verksamheten för offentlig konst
Västerbottens läns hembygdsförbund
Västerbottens läns hemslojdsförening
Västerbottens museum AB
Ögonblicksteatern

6. Folkbildning

Rörelseägda folkhögskolor:
Umeå folkhögskola
Edelviks folkhögskola
Medlefors folkhögskola
Solviks folkhögskola
Strömbäcks folkhögskola
Folkhögskolor ägda av
Region Västerbotten:
Vindelns folkhögskola
Storumans folkhögskola
Studieförbund:
ABF, Bilda, Folkuniversitetet,
Ibn Rushd, Medborgarskolan,
NBV, Sensus, Studieförbundet,
Studieförbundet vuxenskolan

Interregional samverkan

Teatercentrum Norra
Danscentrum Norr
Konstnärscentrum Nord
Norrlands nätverk för
musikteater och dans
Viermie K

Inledning

Västerbottens län är det näst största länet i Sverige och upptar en åttondel av Sveriges yta. I länet bor drygt 270 000 invånare, fördelat på femton kommuner. Tolv av dessa kommuner har färre än 10 000 invånare och närmare 80 procent av länets invånare bor i kustkommunerna Umeå och Skellefteå. Västerbottens län utgör en del av det geografiska området Sápmi som är hemvist för urfolket samerna. Västerbotten är också en del av Barentsregionen och den arktiska delen av Europa. Internationellt delar länet en landgräns med Norge och en sjögräns med Finland. Det geografiska läget, med de utmaningar och möjligheter som det för med sig, har uppmuntrat till samarbete och samverkan, såväl lokalt som nationellt och internationellt.

Länets kulturella infrastruktur utgörs av regionala och kommunala kulturverksamheter, professionella kulturskapare, folkrörelser, föreningsliv, folkbildning och det fria kulturlivet. Den kulturella infrastrukturen i länets kännetecknas av nära samverkan med utrymme för flexibilitet mellan konst- och kulturområden och Västerbottens kulturliv präglas av uppfinningsrikedom, inkludering och prestigelöshet som skapar förutsättningar för ett mångsidigt kulturutbud av hög kvalitet. I länet finns möjligheter till utbildning inom en bredd av konst- och kulturområden, genom grundskola, högskola, universitet, folkhögskolor och studieförbund.

Fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

För att ta del av statens bidragsgivning till regional kulturverksamhet ska en flerårig regional kulturplan utarbetas i samverkan med länets kommuner och i samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället. Regionen får därmed, i enlighet med förordning 2010:2012 om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet, ansvaret att fördela det statliga anslaget inom följande områden:

- Professionell teater-, dans- och musikverksamhet
- Museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
- Biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
- Professionell bild- och formverksamhet
- Regional enskild arkivverksamhet
- Filmkulturell verksamhet
- Främjande av hemslojd

Region Västerbotten får även lämna statsbidrag till verksamheter som bedrivs i form av länsöverskridande samarbeten, om dessa uppfyller de krav på anknytning till länets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Regionen får även lämna statsbidrag till överskridande samarbeten mellan olika konstområden. Under kapitlet regionala kulturverksamheter tydliggörs vilka verksamheter Region Västerbotten fördelar statsbidrag till.

Kulturplanen är ett styrdokument för regional kulturutveckling i Västerbottens län de kommande fyra åren. Planen är både ett planeringsverktyg och ett underlag i dialogen om de statliga anslagen till de regionala kulturverksamheterna som inryms i kultursamverkansmodellen.

Region Västerbottens kulturplanen ska beskriva ambitionen för en hållbar och framåtsyftande kulturutveckling i länet, där kulturpolitiska mål och insatsområden präglas av vår gemensamma vision och med samverkan som ledord. De fem övergripande regionala kulturpolitiska målen och insatsområdena har formulerats mot bakgrund av den nationella kulturpolitiken samt utifrån de regionala behov och utmaningar som framkommit genom dialoger och remissförfarande i samband med planens framtagande. Insatsområdena utgör den gemensamma riktningen som Region Västerbotten, i samverkan med andra aktörer och de regionala kulturverksamheterna som erhåller anslag inom ramen för kultursamverkansmodellen, ämnar styra mot och måluppfylla under perioden 2024–2027.

Kulturpolitiska utgångspunkter

Kulturpolitik bedrivs på nationell-, regional- och kommunal nivå där respektive nivå ansvarar för olika delar. Arbetet styrs av lagar, förordningar, mål, strategier och planer. De nationella kulturpolitiska målen ska styra den statliga kulturpolitiken men också vägleda kulturpolitiken i regioner och kommuner.

Nationell nivå

Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska kulturen vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå dessa mål ska kulturpolitiken:

- främja allas möjligheter till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur

Statens kulturråd är en myndighet vars uppdrag är att främja, följa upp och fördela bidrag till kultur. Uppdraget utgår ifrån de nationella kulturpolitiska målen som riksdagen har beslutat. Kulturrådets bidrag är till för att stödja verksamheter som arbetar professionellt med konst och kultur i Sverige och internationellt. Kunskapsspridning och att driva på utveckling är också en del av myndighetens uppdrag. Kulturrådet ansvarar för fördelning och uppföljning av bidrag till regional kulturverksamhet genom Kultursamverkansmodellen.

Myndigheten för kulturanalys har till uppgift att utvärdera, analysera och redovisa effekter av den nationella kulturpolitiken med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen. Myndigheten ska även bistå regeringen med underlag och rekommendationer för att utveckla den statliga kulturpolitiken. Genom den statistik, utvärdering och analys som Kulturanalys tar fram ges myndigheter, organisationer och enskilda verksamheter möjlighet att följa och i förlängningen påverka kulturutvecklingen.

Länsstyrelsen har ett myndighetsansvar för kulturmiljövården. De nationella målen för kulturmiljöarbetet styr de statliga insatserna på kulturmiljöområdet och fungerar även vägledande för den kommunala och regionala politiken.

Regional nivå

Region Västerbottens övergripande kulturpolitiska mål är att alla¹ invånare har tillgång till ett regionalt kulturutbud av hög kvalitet och erbjuds likvärdiga möjligheter att skapa och utöva kultur, samt har likvärdiga förutsättningar att påverka, delta och medverka i samhällslivet. Den regionala kulturpolitiken i Region Västerbotten utgår från tre kulturpolitiska ställningstaganden:

- Kulturens egenvärde och den konstnärliga friheten
- Konstens och kulturens betydelse för demokratin
- Konstens och kulturens roll i det hållbara samhället

Kulturplanens mål utgör den gemensamma riktningen som Region Västerbotten och de regionala kulturverksamheterna ämnar styra mot och måluppfylla under planperioden:

- 1 Kulturen spelar en avgörande roll för samhället och regional utveckling
- 2 Barn och unga har möjlighet till eget skapande och god tillgång till kultur
- 3 Kulturarv och kulturmiljöer är levande
- 4 Goda villkor för professionella kulturskapare ger ett utbud av hög kvalitet
- 5 Den kulturella infrastrukturen är tillgänglig och jämlik

Genom planering, uppföljning, analys och bidragsgivning ska Region Västerbotten, som regionalt organ, främja ett mångsidigt och kvalitativt kulturutbud oavsett bostadsort i länet. Arbetet utförs genom ägande i bolag,² verksamheter och projekt i egen regi, bidrag till organisationer, medfinansiering av projekt samt deltagande i nätverk och processer. I det regionala uppdraget att samordna och leda processer

som bidrar till hållbar regional tillväxt och utveckling har kulturen en central roll. Arbetet sker i samverkan med aktörer i och utanför länet, både nationellt och internationellt.

Den regionala utvecklingsnämnden har det övergripande ansvaret för regional kulturverksamhet och fastställer kulturbereidningens uppdragsbeskrivning samt beslutar om förändringar. Kulturbereidningen har till uppgift att bereda ärenden inom regionala utvecklingsnämndens uppdrag med att bedriva regional kulturverksamhet.

Kommunal nivå

Kommunerna har det offentliga ansvaret för den lokala kulturpolitiken. De kommunala kulturverksamheterna i länet är organiserade på olika sätt och varje kommun beslutar om sin ambitionsnivå och kulturpolitiska inriktning. Folkbildningens aktörer, föreningsliv, enskilda professionella kulturskapare, kulturskolor samt biblioteken utgör delar av det lokala kulturlivet.

Folkbibliotek finns i alla kommuner och utgör också en central mötesplats för kulturaktiviteter. Interkommunala samarbeten sker bland annat inom biblioteksområdet genom V8 nätverket, mellan de samiska samordnarna i länet och inom kulturskolan via Kulturskolenätverket i Västerbotten. Interkommunala samarbeten sker även inom kulturmiljöområdet och den kommunala samhällsplaneringen.

Region Västerbottens roll i relation till den kommunala nivån är främst strategisk, kompletterande och inriktad på regional samverkan. Den är även drivande, stödjande och samordnande där detta inte står i motsättning till det kommunala ansvaret. Västerbottens kulturella tillgångar och utvecklingspotential behöver betraktas ur ett kommunalt såväl som ett gemensamt regionalt perspektiv. Samverkan mellan Region Västerbotten och länets kommuner är en förutsättning för att förverkliga innehållet i den regionala kulturplanen.

Lagar och förordningar

Det kulturpolitiska arbetet styrs bland annat av bibliotekslagen (2013:801), museilagen (2017:563), kulturmiljölagen (1988:950) och arkivlagen (1990:782) och lagar som på olika sätt värnar om mänskliga rättigheter, exempelvis konventionen om barnets rättigheter (2018:1197), diskrimineringslagen (2008:567) och lagar som rör urfolket samerna och övriga nationella minoriteter (2009:724). För att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter ska konsultationer genomföras enligt vad som anges i lagen (2022:66). För mer information om de lagar och förordningar som reglerar kulturområdet se avsnitt Lagar och förordningar.

1. Oavsett kön, könsidentitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning, ålder eller socioekonomisk bakgrund.

2. Region Västerbotten är delägare i fem kulturbolag; Norrlandsoperan AB, Skellefteå museum AB, Skogs- och samemuseet i Lycksele AB, Västerbottens museum AB och Västerbottensteatern AB.

Övriga planer och strategier

Nedan anges övriga strategier och planer som reglerar Region Västerbottens arbete inom kulturområdet.

Regional utvecklingsstrategi

Region Västerbottens regionala utvecklingsstrategi, Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft, har övergripande hållbarhetsmål, inriktningar och prioriteringar. Strategin visar på hur Västerbotten tillsammans ska arbeta för en hållbar utveckling. Detta görs utifrån tre inriktningar och sex prioriteringar, varav kulturen utgör del av prioriteringsområdet Västerbotten – en region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i. Region Västerbottens regionala utvecklingsstrategi är gällande till 2030.

Regionplan

Regionplanen beslutas av regionfullmäktige och anger Region Västerbottens inriktning och utveckling de kommande fyra åren. Planen utgår från politiska prioriteringar, statliga uppdrag, befolkningens behov, de förutsättningar som råder i länet och landet samt lagar och förordningar. Den primära målgruppen för regionplanen är förtroendevalda i Region Västerbotten samt de tjänstepersoner som ska genomföra besluten. Andra viktiga målgrupper är länsinvånarna och kommunala och regionala aktörer som i samverkan med Region Västerbotten ska utveckla länet.

Biblioteksplan

Regional biblioteksplan för Västerbottens län utarbetas av Regionbibliotek Västerbotten i dialog och samverkan med länets folkbibliotek. Den regionala biblioteksplanen kompletterar den regionala kulturplanen. Den regionala biblioteksplanen är styrande för den egna verksamheten och för politiska beslut som rör biblioteksverksamhet på regional nivå. Den ska också utgöra ett stöd för prioritering och planering av utvecklingsinsatser tillsammans med länets folkbibliotek.

Objekt "Dancing to the end" av Ulla Thøgersen.

Planens genomförande

Kulturplanen handlar om att skapa kapacitet för att uppfylla målen. Kapaciteten skapas genom att aktörer i samverkan eller enskilt genomför aktiviteter inom ett eller flera insatsområden, eller verkar för utveckling inom ett eller flera konst- och kulturområden.

I genomförandet av planen är Region Västerbotten och de regionala kulturverksamheterna beroende av professionellt verksamma kulturskapare, kommunalt engagemang, ett livaktigt civilsamhälle, en stark folkbildning och folkrörelse och en interregional samverkan som positionerar Norra Sverige.

Vad är ett regionalt kulturpolitiskt mål?

Ett regionalt kulturpolitiskt mål är visionen om det tillstånd som kulturen ska befinna sig i.

Vad är ett insatsområde?

Region Västerbotten har, genom samverkan och samråd, identifierat ett flertal särskilt angelägna insatsområden som bidrar till kulturutveckling i Västerbottens län.

Vad är en utvecklingsinsats?

Samtliga verksamheter som får stöd i kultursamverkansmodellen beslutar själva om utvecklingsinsatser för planperioden inom de konst- eller kulturområde där de bedriver verksamhet. Utvecklingsinsatserna utgör en del av insatsområdena.

Kulturpolitiska ställningstaganden

Kulturens egenvärde och den konstnärliga friheten

Kulturens egenvärde och den konstnärliga friheten ska utgöra grunden för kulturpolitiken i Västerbotten. Kulturpolitiken i Region Västerbotten ska säkra kulturens oberoende ställning och principen om armlängds avstånd ska vara gällande. Konsten och kulturen ska vara fri, dynamisk och obunden.

Konsten och kulturens betydelse för demokratin

Konstens och kulturens inneboende kraft där ifrågasättandet får utrymme stärker vårt demokratiska samhälle. Yttrandefriheten ligger som grund och alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet oavsett vem hen är. Genom att lyfta och spegla viktiga samhällsfrågor bidrar kulturen till att stärka och utveckla Västerbotten och är en förutsättning för en levande och stark demokrati.

Konstens och kulturens roll i det hållbara samhället

Hållbara och demokratiska livsmiljöer där människor kan och vill leva, bo och verka förutsätter en närhet till konstnärliga och kulturella upplevelser. Samverkan med andra politikområden är av betydelse för att stärka kulturens roll i ett inkluderande och hållbart samhälle. En central aspekt i all tvärsektoriell samverkan är den grundläggande principen om kulturens egenvärde och den konstnärliga friheten.

Mål 1. Kulturen spelar en avgörande roll för samhället och regional utveckling

Region Västerbotten ska genom sitt regionala utvecklingsuppdrag skapa förutsättningar för ökad samverkan mellan kultursektorn och andra samhällssektorer. Detta för att stärka kulturens roll i samhällsutvecklingen på en regional, nationell och internationell arena. En central aspekt i all tvärsektoriell samverkan är den grundläggande principen om kulturens egenvärde och den konstnärliga friheten.

Insatsområden

- Bidra till en hållbar regional utveckling och attraktionskraft
- Stärka det regionala ansvaret i frågor som rör urfolket samerna
- Tillvarata folkbildningens roll i det regionala utvecklingsarbetet
- Främja internationella samarbeten och öka kulturens synlighet på den internationella arenan

Bidra till en hållbar regional utveckling och attraktionskraft

De globala hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030 bildar ett fundament för kulturens del i den regionala politiken och bidrar i arbetet med såväl nationella som internationella utmaningar.³ Forskning visar på ett tydligt samband mellan kultur och välbefinnande. Kultur är en central del av regional utveckling som bidrar till attraktivitet, inflyttning och hållbara och demokratiska livsmiljöer.

Västerbotten är en sammanhållen region med utvecklade samverkansstrukturer inom olika samhällsområden. I länet finns stor erfarenhet av att komplettera varandra och skapa närhet – trots de långa avstånden. Här vänds utmaningarna med den geografiska placeringen, de långa avstånden och de olika förutsättningarna till en fördel genom en livskraftig lands- och glesbygd, liksom växande städer. Region Västerbotten vill skapa kapacitet för samverkan och samhandling mellan olika aktörer i länet för att bidra till hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i.

Den gestaltade livsmiljön ska genom arkitektur, form och design bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. I utvecklingen av gestaltad livsmiljö i Västerbottens län behövs en tvärspektoriell samverkan mellan olika sektorer, yrkesgrupper, kommunala och regionala instanser och vetenskapliga institutioner. Samarbeten behöver utvecklas och stärkas mellan olika aktörer för att hantera den komplexitet som ryms i arbetet med att utveckla den gestaltade livsmiljön. I det har den regionala och kommunala nivån ett stort ansvar för att säkerställa att områdets olika delar beaktas och integreras i plan- och byggprocesser, från planering till byggande och förvaltning. Region Västerbotten vill bidra till att öka kunskapen om politikområdet gestaltad livsmiljö och i det arbetet tillvarata konstnärlig kompetens. Vidare ska Region Västerbotten under planperioden verka för att enprocentregeln⁴ prioriteras och efterlevs. Region Västerbotten kommer i projektsamverkan med bland annat Region Norrbotten etablera Form och Design Center Norr, vilket är en ny nod för form, design, arkitektur, konst och konsthantverk i övre Norrland.

Insatser som ger kultursektorn möjlighet att utvecklas är en satsning på folkhälsa och social hållbarhet. Att främja allas möjlighet till kulturupplevelser och delaktighet i kulturlivet är en viktig del i arbetet för jämlik hälsa i befolkningen. Forskning har visat att kulturupplevelser kan förebygga ohälsa genom att ge människor en känsla av sammanhang och en bättre beredskap att möta sjukdomar, psykiska trauman och sociala problem. Region Västerbotten vill bidra till att öka kunskapen om sambandet mellan kultur och hälsa och stärka befintliga strukturer för att uppnå utveckling inom området.

Entreprenörer och företag inom den kreativa sektorn omfattas av innovationskraft och kreativitet och kan bidra till att initiera nya affärsmodeller, tillväxtstrategier och samsamarbetsformer. Kulturella och kreativa branscher (KKB) kan därför vara en katalysator för andra branscher och näringar i arbetet med att utveckla och vitalisera städer och samhällen eller som del i att utveckla välfärden. Vad berör lokal och regional samverkan är det särskilt viktigt att se och stärka befintliga strukturer som byggts upp utifrån de verksammas egna premisser och ändamål. I arbetet med att stärka befintliga strukturer är nätverksutveckling och etablering av kompetensplattformar angelägna insatser. Utöver det behöver ekonomiska stödstrukturer inom området synliggöras och anslagsgivare verka uppsökande. Detta i syfte att höja projektkunskapen hos potentiella stödmottagare. Region Västerbotten vill stärka relationen mellan den kommunala, regionala och nationella nivån i syfte att initiera främjandeinsatser som möter kreatörernas behov inom branschen.

Stärka det regionala ansvaret i frågor som rör urfolket samerna

Region Västerbotten vill stärka sin roll som regional aktör verksam i Sápmi där urfolkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv är en självklarhet. Region Västerbotten, tillsammans med övriga norrlän, samverkar kontinuerligt med företrädare för Sametinget och samiska kulturinstitutioner. Region Västerbotten vill genom att delta i regionala, interregionala, nationella och internationella sammanhang lyfta Västerbottens plats i Sápmi.

Tillvarata folkbildningens roll i det regionala utvecklingsarbetet

Folkhögskolorna och studieförbunden utgör en viktig resurs genom sitt arbete med bildning och demokratiutveckling. Folkbildningen organiserar och finansierar stora delar av amatörkulturen i länet och verksamhet bedrivs i alla länets kommuner.

Region Västerbotten äger två folkhögskolor och ger årliga anslag till fem stiftelse- och rörelseägda folkhögskolor i länet samt tio studieförbund. Folkhögskolorna i länet och studieförbundens regionala organisationer ingår i överenskomsten som tagits fram av Folkbildning Västerbotten och Region Västerbotten. Region Västerbotten ser ett behov av att tillvarata folkbildningens roll i det regionala utvecklingsarbetet framför allt i frågor som rör kompetensförsörjning.

3. Exempelvis mål 3: God hälsa och välbefinnande, 4: God utbildning, 5: Jämställdhet, 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, 10: Minskad ojämlikhet, 11: Hållbara städer och samhällen, 17: Genomförande och globalt partnerskap.
4. Enprocentregeln är en ekonomisk princip för offentlig konst som innebär att cirka en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad. Enprocentregeln bygger inte på en given arbetsmodell därför finns variationer i hur regeln tillämpas och beräknas, både mellan stat, region och kommun som mellan kommuner och regioner.

Främja internationella samarbeten och öka kulturens synlighet på den internationella arenan

Västerbotten är ett län som med sina stabila kulturinstitutioner och sina nationellt och internationellt erkända kulturskapare bidrar till kulturens utveckling såväl lokalt, regionalt och nationellt som internationellt. Kulturella utbyten kan öka kontakter och förståelse mellan människor samt bidra till att främja konstnärlig förnyelse och utveckling. För att främja länets utveckling finns det behov av en ökad internationell närvaro samt att fördjupa och utveckla gränsöverskridande samarbeten och samverkan. Region Västerbotten vill främja förutsättningarna för internationella samarbeten och utbyten inom olika konst och kulturområden.

Region Västerbottens internationella arbete omfattas av deltagande i olika former av nätverk och samverkansstrukturer. Länets geografiska läge innebär goda möjligheter till kulturellt utbyte och samverkan med finska och norska partners i Kvarkenområdet, Sápmi och Barentsområdet. Region Västerbotten är medlemmar i arbetsgruppen Working Group on Culture, nätverket Assembly of European Regions samt Conference of Peripheral Maritime Regions. Working Group on Culture är en arbetsgrupp för kultursamverkan där regionala och nationella myndighetsföreträdare från alla Barentsregioner i norra Sverige, Norge och Finland deltar. Nätverket Assembly of European Regions syftar till att regioner i Europa enas om och framför gemensamma ställningstaganden samt skapar förutsättningar för samverkansprojekt. I takt med klimatförändringarna så har också det geopolitiska intresset för Sveriges två arktiska län Västerbotten och Norrbotten ökat. Förutsättningar och livsvillkor som finns i Arktis bör synliggöras och stärkas inom EU:s sammanhållningspolitik.

North Sweden European Office är det gemensamma brysselkontoret för Region Norrbotten, Region Västerbotten, Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen. Målet med verksamheten är att skapa förutsättningar för länets företag, akademi och offentlig verksamhet att agera framgångsrikt på EU-arenan. Genom North Sweden European Office arbetar Region Västerbotten med att påverka och driva frågor som har betydelse för länet i det europeiska samarbetet. En annan viktig insats är att stödja och uppmuntra länets aktörer att ta del av EU:s finansieringsmöjligheter. Region Västerbotten ska fortsatt närvara på den internationella arenan i syfte att öka synligheten av västerbottnisk kultur och bidra till kunskap om länets geografiska läge.

Skulptur "Sleipner" av Simon Gran.

Mål 2. Barn och unga har möjlighet till eget skapande och god tillgång till kultur

Region Västerbotten vill främja ett varierat kulturutbud för barn och unga i hela länet och kultur ska vara en självklar del av målgruppens vardag i såväl skola som på fritiden. Möjlighet att påverka det egna skapandet och tillgång till kultur ger goda förutsättningar för barn och unga att utvecklas till självständiga, kritiskt tänkande och kreativa individer. Ett barnrättsbaserat synsätt ska präglade utvecklingen av kulturlivet i Västerbotten.

Insatsområden

- Stärka ungas organisering och främja återväxt i arrangörsledet
- Utnämna skillnader i fråga om tillgång till kultur för barn och unga – vad gäller möjligheter till eget skapande och möjligheter att ta del av kultur
- Utveckla samverkan inom barn och unguksulturområdet för att stödja barn och ungas kulturutövandet i länets kommuner

Främja återväxt i arrangörsledet och stärka ungas organisering

Civilsamhället och folkrörelserna har unika möjligheter att nå ut till och organisera barn och unga i glesbygder och i socioekonomiskt utsatta områden. Ungas organisering leder till ett mer inkluderande och jämlikt samhälle, en meningsfull tillvaro för barn och unga samtidigt som det bidrar till att motverka segregation, utanförskap och diskriminering. Det är en gemensam angelägenhet för Region Västerbotten och länets kommuner att samverka med civilsamhällets aktörer för att skapa bättre förutsättningar för unga att organisera sig. Den regionala nivåns kunskap om ungas organisering behöver öka och stödstrukturer ses över och vid behov förnyas.

I flera av länets kommuner saknas unga arrangörer som kan driva och förstärka det lokala kulturlivet. En förutsättning för att stärka arrangörsledet är att unga finns representerade i befintliga strukturer där målgruppen ges möjlighet till inflytande och att arrangera på eget initiativ genom egna strukturer. Region Västerbotten anser att det är av vikt att unga arrangörer synliggörs och stärks. I syfte att stimulera ett ungt arrangörskap pågår ett flertal projekt i länet som initierats av såväl civilsamhällets aktörer som regionala kulturinstitutioner. Region Västerbotten vill stärka samverkan mellan den lokala och regionala nivån i syfte att tillvarata effekterna av pågående projektinsatser.

Utgjör skillnader i fråga om tillgång till kultur för barn och unga – vad gäller möjligheter till eget skapande och möjligheter att ta del av kultur

De regionala kulturverksamheterna ska prioritera barn och unga i sitt arbete. I enlighet med ägardirektiven för länets delägda kulturbolag ska samtliga bolag, mot bakgrund av ändamålet i bolagsordningen, utveckla verksamheten för barn och unga utifrån ett barnperspektiv. Främjandeverksamheterna, konsulenter eller motsvarande ska utveckla samverkan inom barn och ungukturområdet i syfte att stödja alla barn och ungas tillgång till kulturupplevelser och kulturutövande i länet. Det innebär att målgruppen ska ges möjlighet att ta del av professionell kulturverksamhet samt ha rätt att möta alla konst och kulturformer i sin vardag. Den offentligt finansierade kulturen ska möta barn och unga på deras arenor. För att utjämna skillnader till kulturdeltagande behövs särskilda insatser i kommuner och områden där förutsättningar att skapa och ta del av kultur är begränsad. Den kommunala och regionala nivån har ett gemensamt ansvar att realisera detta. Region Västerbotten ska utveckla sitt arbete med att följa upp och analysera de regionala kulturverksamheternas närvaro i länet vad gäller insatser för barn och unga.

Ett sätt att möjliggöra tillgången till kulturupplevelser för alla barn är att stärka samarbetet mellan skola och aktörer i kultursektorn, däribland genom statsbidraget Skapande skola. De regionala främjandeverksamheterna ska fortsatt samverka med skolverksamhet i syfte att fler barn och unga ska få möta professionella kulturskapare och utveckla det egna skapandet under skoltid. Region Västerbotten vill under planperioden bidra till att stärka samverkan mellan de regionala främjandeverksamheterna i syfte att öka tillgången till kultur för barn och unga i skolan.

Utveckla metoder och samverkan inom barn och ungukturområdet för att stödja barn och ungas kulturutövande i länets kommuner

Region Västerbotten vill genom sina förutsättningar som regional aktör inta en mer samordnande roll vad gäller att utveckla metoder och samverkan inom barn- och ungukturområdet. I det arbetet är regionala nätverksinsatser med fokus på lärande, erfarenhetsutbyte, och omvärldsanalys relevant. Under planperioden ska former för utvecklad samverkan genom samordning undersökas, intensifieras och befästas.

Kulturskolans betydelse för barn och unga, liksom för samhället som helhet, gör kulturskolan till en lokal, regional och nationell angelägenhet. Den kommunala kulturskolan är sedan lång tid tillbaka en integrerad del av svenskt kulturliv och utbildningsväsende. Kulturskolan är ett frivilligt åtagande för en kommun och kulturskolans verksamhet genom styrning, organisering och resurser skiljer sig åt mellan olika kommuner. Kulturskolorna i länet har gemensamma utmaningar med stora avstånd, kompetensbrist och att tillgängliggöra verksamhet för barn och unga. Majoriteten av länets kommuner har musik- eller kulturskola.

Det är viktigt att frågor rörande kulturskolan och dess utveckling ägs och drivs av aktörer med sakkunskap och kompetens inom området. Ett sådant exempel är det regionala samordningsprojekt som drivs genom Kulturskolornas nätverk i Västerbotten (KNIV). Aktiviteter inom projektet rör bland annat regionala ämneslag för kompetensutveckling av personal samt gemensamma aktiviteter för barn och unga över kommungränserna. Samordningsinsatser rörande kompetensförsörjning mellan länets kulturskolor och andra relevanta regionala och nationella aktörer utgör en väsentlig del av projektet. Region Västerbotten vill att effekterna av den mellankommunala samverkan tillvaratas och ser behov av fortsatt utveckling gällande främjandeverksamheternas uppdrag i frågor som rör kulturskolan.

Blyinfattat glas "Omsluten" av Annacarin Dahlberg.

Mål 3. Kulturarv och kulturmiljöer är levande

Region Västerbotten vill bidra till att länets kulturmiljöer och olika kulturarv bevaras, används och utvecklas. Kulturarv och kulturmiljöer har betydelse när det gäller platser som människor väljer att bo, verka i, längta till och besöka.

Insatsområden

- Bidra till att länets kulturmiljöer bevaras, är kända och används som angelägna resurser
- Verka för att länets kulturarv kan brukas och utvecklas av en bred allmänhet genom ökad delaktighet
- Tillgängliggöra och synliggöra urfolket samerna och övriga nationella minoriteters kulturarv

Bidra till att länets kulturmiljöer bevaras, är kända och används som angelägna resurser

Det regionala kulturmiljöarbetet spänner över ett brett område och bedrivs i samverkan mellan ett flertal aktörer i länet.⁵ Under föregående planperiod togs en gemensam målbild fram inom kulturmiljöområdet mellan Västerbottens museum, Skellefteå museum, Skogs- och samemuseet i Lycksele, Länsstyrelsen Västerbotten och Västerbottens läns hembygdsförbund. Den strategiska inriktning som målbilden inrymmer är fortsatt aktuell; utveckla och förnya kulturmiljöarbetet, utjämna geografiska ojämlikheter med fokus på kulturmiljöer i inlandet och fjällområdet, synliggöra kulturmiljön som resurs i samhällsplaneringen, lyfta länets besöksvärda kulturmiljöer inom turism och besöksnäring samt genom forskning och kunskapsutbyggnad främja kunskapsutveckling och förmedling.

Samverkande aktörer inom området spelar en viktig roll för att öka kunskapen i länet om hur kulturmiljöer kan användas som angelägna resurser och bevaras på ett hållbart sätt. Vidare är det betydelsefullt att kulturmiljöarbetet har stöd och engagemang bland dem som bor och verkar i länet. De regionala museerna och Länsstyrelsen Västerbotten är och kan vara rådgörande parter för kulturmiljöarbetet på kommunal nivå. Den rådgörande funktionen bör nyttjas i ett tidigt stadium i kommunernas bygg- och planprocesser samt följas upp av en fortsatt hållbar samverkan. Kännedomen om och tillgängligheten till kulturmiljöerna hos allmänheten behöver öka. För att uppnå detta behövs en fortsatt uppdatering och utveckling av digitala informationskanaler och skyltning. Region Västerbotten vill bidra till en breddad och hållbar samverkan för aktörer verksamma inom kulturmiljöområdet.

Verka för att länets kulturarv kan brukas och utvecklas av en bred allmänhet genom ökad delaktighet

Medan kulturmiljön omfattar hela det av människor påverkade landskapet så omfattar kulturarvet alla materiella⁶ och immateriella⁷ uttryck av mänsklig aktivitet genom tiderna. Det materiella och immateriella kulturarvet är en viktig källa till kunskap som ökar möjligheterna att kritiskt reflektera över och förstå både historien och samtiden.

Landets museer förvaltar tillsammans en stor mängd kulturhistoriska och arkeologiska samlingar i form av olika historiska föremål, fotografier, litteratur och filmer. Bevarandet av museernas samlingar kan liknas vid en långsiktig förvaltning av samhällets kollektiva minne. Arkiven bidrar i sin tur till en mångsidig historieskrivning genom bland annat material från samhällsgrupper som getts mindre utrymme i historiebegravningen, exempelvis kvinnor- och minoritetsgrupper.

Det är av samhällsintresse att arkivens samlingar, liksom museernas, kan spridas, användas och bevaras på ett hållbart, ändamålsenligt och rättssäkert sätt. Idag är stora delar av länets samlingar inte registrerade, och därav inte sökbara

för personal och allmänhet, något som påverkar tillgängligheten till samlingarna. Genom att digitalt tillgängliggöra samlingarna ökar institutionernas möjlighet att nå ut till fler. För att skapa likvärdiga möjligheter att vara del av och ta del av kulturarvet är tillgänglighet en central fråga. Region Västerbotten ser att det är angeläget att den digitala tillgängligheten ökar inom kulturarvsområdet.

Slöjd, hantverk och konsthantverk samt folkmusik och folkdans utgör del av det immateriella kulturarvet genom seder och traditioner. I syfte att förmedla det immateriella kulturarvet ser Region Västerbotten betydelse av fortsatt samordning inom området, mellan institutioner och det civila samhällets aktörer, där konstformer och uttryck tillvaratas genom ökad delaktighet.

Tillgängliggöra och synliggöra urfolket samerna och övriga nationella minoriteters kulturarv

Det samiska kulturarvet är en nationell angeläget, men då Sveriges fyra nordligaste län är del av Sápmi innebär det ett särskilt ansvar att värna, synliggöra och bidra till utvecklingen av det samiska kulturarvet. Urfolket samerna och nationella minoriteters kultur utgörs av materiellt och immateriellt kulturarv och i tider då de försumrats rätten att bruka sin egen kultur eller tala sitt eget språk har det muntliga berättandet varit ett viktigt verktyg för att föra kunskaper, kulturer och seder vidare mellan generationer. I arbetet med att synliggöra minoritetgruppers kulturer, berättelser, historia och samtid intar konst och kulturarv ofta en kunskapsbärande och kunskaphöjande funktion. Rätten till den egna historien måste beaktas och värnas. Ägandeskapet av kulturarvet behöver utgå ifrån den egna gruppens rätt att få verka på egna villkor, äga och forma sin historia som samtid.

Det finns idag flera upparbetade samarbeten och samverkansformer mellan regionala kulturverksamheter, urfolket samerna och nationella minoriteter i länet. Region Västerbotten ska verka för att gruppernas kultur och kulturarv inkluderas, värnas, tillgängliggörs och synliggörs inom såväl befintliga som nya strukturer. I det arbetet är de regionala institutionerna inom kulturarvsområdet viktiga parter. Institutionerna kan bistå med kunskap, kompetens och utrymme för att både höja kunskapen om hur kulturarvet kan säkras men också bidra till att synliggöra gruppernas kulturarv. En annan viktig aktör är Aejlies som bidrar till att säkra och stärka den egna identiteten men också bidrar till att höja samhällets kunskap om urfolket samerna. Region Västerbotten kommer fortsätta att synliggöra urfolket samerna och nationella minoriteters kultur och kulturarv samt verka för att målgrupperna på egna villkor ska kunna äga och forma sin historia och samtid. Arbetet förutsätter en stärkt samverkan med det civila samhällets aktörer, däribland sameföreningar.

⁵ Länsstyrelsen Västerbotten, Västerbottens museum, Skellefteå museum, Skogs- och samemuseet i Lycksele, regionala enskilda arkiv, Västerbottens läns hemsjösförening, kommuner, Västerbottens läns hembygdsförbund, stiftelser, samebyar och sameföreningar samt Västerbottens samiska kulturarvsnätverk, bibliotek, utbildningsinstitutioner och studieförbund samt Svenska kyrkan genom Luleå stift med flera.

⁶ Exempelvis byggnader, monument, föremål, fornlämningar.

⁷ Exempelvis traditioner, kunskap, berättelser.

Installation oljemålning "Fallet" av Sara Forsström.

Mål 4. Goda villkor för professionella kulturskapare ger ett utbud av hög kvalitet

Region Västerbotten vill att Västerbottens län är en attraktiv miljö för kulturskapare att bo och verka i. Genom att ge plats för både bredd och spets i det kreativa skapandet ges förutsättningar för ett långsiktigt starkt kulturliv. En mångfald i utbud och uttryck bidrar till kvalitet och konstnärlig förnyelse.

Insatsområden

- Bidra till ett varierat och hållbart kulturutbud i hela länet som kännetecknas av konstnärlig kvalitet och förnyelse
- Utveckla konstområdenas infrastruktur
- Stärka villkoren för professionella kulturskapare

Bidra till ett varierat och hållbart kulturutbud i hela länet som kännetecknas av konstnärlig kvalitet och förnyelse

Den regionala kulturen ska vila på en konstnärlig grund och den konstnärliga kvaliteten ska värnas och utvecklas. Region Västerbotten har ett långsiktigt åtagande vad gäller regionala kulturinstitutioners förutsättningar att kunna erbjuda ett kulturutbud som kännetecknas av konstnärlig kvalitet och förnyelse. Kulturinstitutioner utgör en viktig förutsättning för yrkestillfällen inom kulturområdet vilka står inför ekonomiska utmaningar som till stor del avser begränsat handlingsutrymme på grund av lönekostnadsutvecklingen. Genom skälig ersättning till professionella kulturskapare och att arvodering följer riktlinjer och avtal kan en hög konstnärlig kvalitet bibehållas och institutionerna utgöra attraktiva arbetsgivare på en regional, nationell och internationell marknad. En förutsättning för att bibehålla ett varierat och hållbart utbud är att den konstnärliga kunskapen och kompetensen utgör en central del av institutionernas verksamhet. Möten mellan olika konstformer kan stimulera till förnyelse och skapa synergier mellan olika konstområden och aktörer samtidigt som det kan bidra till en mångfald i utbudet. Region Västerbotten vill bidra till ett varierat och hållbart kulturutbud genom att stärka institutionernas möjligheter att ta del av nationell och internationell finansiering, från så väl etablerade stödformer inom EU som kommersiella aktörer.

Utveckla konstområdenas infrastruktur

Antalet arrangörer inom olika konstområden varierar och det finns en ojämn spridning över länet. Möjligheten att skapa och vara yrkesverksam kulturskapare påverkas av hur stark den kulturella infrastrukturen i länet är. Det vill säga vilka stödstrukturer som finns, exempelvis arrangörer, produktionsmöjligheter, utställningsytor och spelplatser/-lokaler. Mötesplatser i form av nätverk och branschdagar är viktiga exponeringsytor som bidrar till kunskaps- och erfarenhetsutbyte för yrkesverksamma inom olika konstområden. Region Västerbotten vill genom främjandeverksamheterna bidra till att stärka konstområdets infrastruktur genom strategiskt riktade insatser.

Residensverksamhet möjliggör exempelvis fördjupade möten med lokalsamhället, genom workshops, dialog och researcharbete och bidrar till en professionalisering och kompetensutveckling för kulturskapare. För många kommuner är det också ett sätt att öka konsten och kulturens närvaro i lokalsamhället. Region Västerbotten vill i dialog med institutioner och kommuner driva frågan om utvecklad residensverksamhet i länet.

Centrumbildningarna är medlemsorganisationer för kulturskapare som verkar via förmedling, kompetensutveckling och andra främjande åtgärder som stärker ett hållbart yrkesliv. Centrumbildningarna särskiljer sig från varandra då de organiserar olika yrkesgrupper och konstområden, men också formar sina organisationer olika. Det är en gemensam angelägenhet för de fyra norrlänen att hitta en samsyn vad gäller centrumbildningarna i norra Sverige. Region Västerbotten ska under planperioden höja kunskapen om centrumbildningarnas organisering och verksamhet inom olika konstområden.

Civilsamhällets aktörer har genom kulturföreningar och studieförbund en betydande funktion i Västerbottens kulturella infrastruktur och erbjuder fortbildningsmöjligheter, lokaler, studiecirkelverksamhet och olika former av utvecklingsprojekt. Aktörerna verkar ofta i gränslandet mellan amatör och professionell och kombinerar olika konst- och kulturuttryck. Alternativa kulturformer som ifrågasätter och utmanar samhällsnormer eller konstnärliga uttryck likt subkulturer, bidrar till att på olika sätt utveckla konstområden. Region Västerbotten vill utveckla samverkan med det civila samhällets aktörer för att bidra till en bredd i utövande och variation i utbud.

Stärka villkoren för professionella kulturskapare

Kulturskapares villkor är till stor del beroende av att det finns utbildningar och välfungerande upphovsrättsliga ersättningar för användning av konstnärliga verk. Det behövs också en arbetsmarknadspolitik och sociala trygghetssystem som ser till kulturskapares speciella förutsättningar. För att kulturskapare ska kunna vara verksamma i länet behövs vid sidan av mötesplatser och samarbetsplattformar möjlighet till utställningar, produktionsplatser, gestaltande uppdrag, såväl som pedagogiska uppdrag i exempelvis Skapande skola och Kulturskolan. Det vill säga arbetstillfällen.

Det behövs ett samspel mellan stat, region och kommun i frågor som berör konstnärers villkor, då ansvaret och rollerna dessa parter emellan inte är tydligt avgränsade eller definierade. Det är staten som genom bland annat Konstnärsnämnden, Författarfonden, Kulturrådet och Filminstitutet ansvarar för och fördelar stipendier, verksamhetsstöd och projektbidrag till fria professionella kulturskapare och grupper som är boende och verksamma i länet. På regional nivå är stödet inom kultursamverkansmodellen också betydelsefullt för kulturskapares villkor. De regionala kulturinstitutionerna är viktiga arbetsgivare och ansvarar inom respektive konstform för att samverka och stötta de professionella kulturskaparna genom nätverk, mötesplatser, uppdrag, produktionsmedel, mobilitetsstöd med mera.

Kulturskapares löner i kombination med osäkra arbetsvillkor genom tillfälliga anställningar och korta uppdrag samt social otrygghet förutsätter skälig ersättning i enlighet med nationella intresseorganisationers riktlinjer. MU-avtalet, det vill säga medverkande- och utställningsersättning, anvisar en modell för hur arrangerande institutioner ska ersätta bild- och formkonstnärer som ställer ut sina konstverk. MU-avtalet bör tillämpas vid utställningar och vid anställning av enskilda kulturskapare bör kollektivavtal tillämpas i de fall sådana finns. Till de befintliga ersättningssystemen hör även den lagstiftade upphovsrätten. Digitalisering gör det lättare att sprida kultur, men utmanar upphovsrätten och möjligheten att ta betalt för konstnärliga produkter. Region Västerbotten vill bidra till en ökad kunskap om kulturskapares villkor samt kännedom om målgruppens kompetens hos aktörer med ansvar för frågorna.

Kulturskapares villkor har nära en koppling till flera politikområden och är således ett gemensamt ansvarstagande för fler än kultursektorns aktörer. Många av de finansieringsmöjligheter som finns på lokal och regional nivå ska bidra till specifika ändamål inom olika projektutlysningar och kräver ofta att fler parter involveras, genom medfinansiering eller som samarbetspart. En ökad kunskap vad gäller konstnärers speciella villkor behövs vid utformning av regelverk och bidragsformer. Region Västerbotten vill i samverkan med aktörer inom andra politikområden anpassa, synliggöra och tillgängliggöra stödstrukturer för professionella kulturskapare.

Vidare vill Region Västerbotten i arbetet med att stärka kulturskapares villkor etablera mötesplatser mellan kulturskapare, beslutsfattare och tjänstepersoner samt i högre utsträckning tillvarata målgruppens kompetens i regionalt utvecklingsarbete.

Fotomontage "Den röda" av Maria Sundström.

Mål 5. Den kulturella infrastrukturen är tillgänglig och jämlik

Region Västerbotten vill främja möten mellan olika kulturer och återspegla mångfalden i länet. Den offentligt finansierade kulturen ska vara demokratisk, i betydelsen att den ska vara tillgänglig och angelägen för alla. All regional kulturverksamhet ska ha en god geografisk spridning i länet och interregional samverkan ska främjas.

Insatsområden

- Stärka förutsättningarna att arrangera kulturaktiviteter för alla
- Öka närheten till regional kulturverksamhet för alla länets invånare oavsett bostadsort
- Tillgängliggöra, synliggöra och stödja urfolket samernas och övriga nationella minoriteters kulturer inom befintliga och nya strukturer
- Främja utvecklingen av interregionala strukturer

Stärka förutsättningarna att arrangera kulturaktiviteter för alla

Ett starkt producentled är relaterat till ett starkt mottagarled och det är en gemensam angelägenhet för den kommunala och regionala nivån att det finns en bra mottagarkapacitet i länet i form av lokaler, scener och arrangörer. En bra mottagarkapacitet förutsätter att det finns ändamålsenliga rum för respektive konstområde men behov finns också av utrymmen som kan samnyttjas för olika typer av kulturaktiviteter. Enkelt avhjälpta hinder ska vara åtgärdade i kulturinstitutionens publika lokaler och samtliga regionala kulturinstitutioner med turnéverksamhet har ett särskilt ansvar för att bara använda sig av platser där enkelt avhjälpta hinder är åtgärdade. Tillgänglig information om befintliga lokaler och dess kapacitet kan bidra till att dessa i högre utsträckning nyttjas ändamålsenligt. En ökad kunskap om att arrangera inom olika konstformer och stärka kompetensen att öka representation på scenen bidrar till att kulturen blir relevant för fler. En gemensam angelägenhet för aktörer som arrangerar kulturaktiviteter är utökat samarbete och samnyttjande av distributions- och kommunikationskanaler samt kunskap om målgruppsanpassad marknadsföring. Region Västerbotten vill understödja insatser som bidrar till kompetens- och kunskapshöjning inom arrangörs- och publikutveckling i syfte att öka mångfalden.

Arrangerande föreningar runt om i Västerbotten spelar en betydande roll för kulturens infrastruktur och ett försvagat föreningsliv hotar att påverka deltagande, utbud och mottagande. Flertalet föreningar kämpar efter pandemin med att engagera fler ledare, styrelsemedlemmar och öka medlemsantalet. I utvecklingen av föreningslivet behövs nya strategier och metoder såväl som ett generationsöverskridande arbete för att bidra till förnyring inom föreningslivet. Vidare bör närheten mellan föreningslivet och den offentliga sektorn stärkas genom utökad representation i exempelvis arbetsgrupper, nätverk och i samband med mötesplatser. Inrättande av referensgrupper med utvalda aktörer kan också bidra till en stärkt närhet och kunskapshöjning om den ideella sektorns kompetens, behov och förutsättningar. Det finns behov av att öka möjligheterna för kulturföreningar i länet att bedriva utvecklingsarbeten och projekt i bred samverkan. Vidare spelar kommunala och regionala subventionssystem en betydande roll för att skapa en tillgänglig infrastruktur i hela länet. Subventionssystemen behöver vara åtkomliga och lätthanterliga för att skapa en jämlik möjlighet att arrangera aktiviteter i hela länet, för alla länets invånare. Region Västerbotten vill stötta befintliga arrangörsstrukturer och bidra till att nya strukturer ges möjlighet att växa fram.

Öka närheten till regional kulturverksamhet för alla länets invånare oavsett bostadsort

Den regionala kulturverksamheten ska ha en god geografisk spridning i länet och bidra till att skapa närhet till konst och kultur. Samtliga regionala kulturinstitutioner ska verka för att överbrygga avstånd genom en aktiv närvaro i länets kommuner. De stora fysiska avstånden är en utmaning och en faktor som påverkar både förmedling och mottagande av kultur. Att öka närheten till kultur i inland och fjälldalar är därför särskilt viktigt. I arbetet med att öka närheten till kultur för länets invånare ska Region Västerbotten utveckla uppföljning och analys av de regionala kulturinstitutioners närvaro i länets kommuner.

Den offentligt finansierade kulturen ska vara demokratisk i betydelsen att den ska vara tillgänglig och angelägen för alla. Genom att kulturen blir mer inkluderande ges en ökad bredd av historier och fler ges möjlighet att delta i kulturlivet. Strukturer i samhället påverkar människors skapande, brukande och tillförsäkring av kultur. Att på olika sätt främja människors möjligheter att ta del av och skapa kultur utifrån sina egna förutsättningar och på sina egna villkor⁸ är ett av den nationella och regionala kulturpolitikens uppdrag för att öka och vidmakthålla den kulturella mångfalden. I ett sådant utvecklingsarbete har normkritiska ingångsvinklar en betydande roll genom att bidra till att skapa ytor för historier, berättelser och perspektiv som inte alltid syns eller hörs. Region Västerbotten vill medverka till ett breddat deltagande i kulturlivet där såväl kunskapshöjning som metodutveckling i processer och arbetssätt behövs.

Det digitala utbudet precis som det platsbundna utbudet kräver att kulturverksamheter arbetar aktivt för att nå ut till och upprätta en relation till grupper av besökare som de vanligtvis inte når ut till. Ny teknik och den ökade digitaliseringen har möjliggjort för regionala kulturverksamheter att erbjuda sitt utbud i ett annat format. Region Västerbotten vill bidra till att tillvarata digitaliseringens möjligheter, med invånaren i fokus.

⁸ Oavsett kön, könsidentitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning, ålder eller socioekonomisk bakgrund.

Tillgängliggöra, synliggöra och stödja urfolket samernas och övriga nationella minoriteters kulturer inom befintliga och nya strukturer

Region Västerbotten är en förvaltningsmyndighet och ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska. Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Mer än hälften av kommunerna i Västerbottens län ingår i förvaltningsområden⁹ vilket bland annat innebär att de nationella minoriteterna ska kunna använda sitt språk i kontakt med myndigheter, både muntligt och skriftligt. Det allmänna ska även främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur, samråda med och ge målgrupperna inflytande i frågor som berör dem. Ökad kunskap och kompetens hos beslutsfattare och myndigheter vad gäller de olika minoritetsgruppernas behov och utmaningar är nödvändig.

De minoritetsamordnare, eller motsvarande, och de nätverk som finns i kommunerna är viktiga resurser och det finns goda möjligheter till utökade samverkansinsatser - mellan olika nivåer, politikområden och aktörer inom kultursektorn. Trygga platser för minoritetsgrupper att utöva och verka i sin kultur är viktigt, där gemenskap, kunskapsöverföring och kreativitet kan komma till uttryck och utvecklas. Här är mötet mellan olika generationer en faktor att beakta och stärka. Region Västerbotten vill att etablerade strukturer för och med nationella minoriteter och urfolket samerna ska synliggöras och nya initiativ möjliggöras.

Region Västerbotten vill fortsatt stötta noder och nätverk för samisk kultur och bidra till en stabilitet för aktörerna att verka. Den samiska kultursynen och praktiken skiljer sig från majoritetssamhället och behöver kunna utvecklas på egna villkor. Under föregående planperiod etablerades det samiska kulturcentret och samiska museet Aejlies i Tärnaby. Aejlies är skapat av samer för samer och genomsyras av en samisk norm. Etableringen fyller många behov i det samiska samhället i Sápmi och i Sverige och är en institution som har saknats i det samiska och svenska kulturlandskapet.

I syfte att stärka det samiska professionella kulturlivet i Norra Sverige skapades det samiska kulturpolitiska nätverket Viermie K.¹⁰ Verksamheten har som syfte att främja förståelsen och verka för att hela den samiska kulturella infrastrukturen stärks på regional och nationell nivå. Detta görs genom samverkan med Sametinget i frågor om samisk kulturpolitik. Vidare agerar Viermie K som en samtalspartner med aktörer inom både den samiska och svenska kulturvärlden. En befintlig struktur för att bedriva professionell scenkonst med den samiska kulturen och identiteten som grund är Giron Sámi Teáhter. En utvecklingsambition vilken stöds av Region Västerbotten är att Giron Sámi Teáhter ska erkännas som nationalscen.

Främja utvecklingen av interregionala strukturer

De fyra norrlänens avstånd till landets storstadsområden skapar särskilda behov och utmaningar. Kultur i Norr är ett samarbete mellan de fyra norrlänen och syftar till att ytterligare stärka det professionella kulturlivets roll och position som tillväxtfaktor i norra Sverige. Inom Kultur i Norr genomförs mötesplatser, kunskapshöjande insatser och dialoger med olika regionala och nationella aktörer. Detta görs inom tre prioriterade områden: arrangörsutveckling, kulturella och kreativa branscher och urfolket samernas kulturutveckling. Den interregionala kulturpolitiska positioneringen syftar också till att tydliggöra kulturens breda samhällsuppdrag och säkra en långsiktigt hållbar kulturell infrastruktur.

Genom en fortsatt utveckling av norrlänssamarbetet, kan gemensamma utmaningar överbryggas och tillgängligheten till kultur öka. Region Västerbotten ser ett särskilt behov att tillsammans med övriga norrlän utveckla arbetet med analys och uppföljning av regional kulturverksamhet.

En struktur som erhåller statligt stöd för interregional samverkan är kommunalförbundet Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD). NMD syftar till att skapa förutsättningar för turnéutbyte i de fyra nordligaste länen.¹¹ Interregional samverkan sker inom de flesta kultur- och konstområden, bland annat bild- och formkonst, film, scenkonst och biblioteksutveckling. Inom samtliga konst- och kulturområden finns det behov av att stärka befintliga interregionala strukturer och bidra till att nya kan utvecklas. Region Västerbotten vill genom interregional samverkan överbrygga geografiska avstånd och förmera ett kvalitativt kulturutbud på jämlika villkor.

⁹ Förvaltningsområde meänkieli: Umeå.

Förvaltningsområden finska: Skellefteå och Umeå.

Förvaltningsområde samiska: Dorotea, Lycksele, Malå, Skellefteå, Sorsele, Storuman, Umeå, Vilhelmina, Vindeln och Åsele.

¹⁰ Aejlies, tillsammans med Giron Sámi Teáhter, Sameföreningen i Stockholm, Stiftelsen Gaaltje, Sáhkie – Umeå sameförening och Tjálle-goathe grundade 2019 nätverket Viermie K.

¹¹ De ensembler som ingår i nätverket NMD är Norrlandsoperan, Norrdans, barn- och ungdomsoperan inom Estrad Norr samt Piteå kammaropera.

Konst och kulturområden

Merparten av verksamheterna i Västerbotten som erhåller stöd inom ramen för kultursamverkansmodellen är organiserade utanför den regionala förvaltningen. Styrning sker genom direktiv, uppdragsbeskrivningar och överenskommelser.

Kulturplanens mål och insatsområden utgör den gemensamma riktningen som Region Västerbotten och de regionala kulturverksamheterna ämnar styra mot och måluppfylla under perioden 2024–2027.

Samtliga verksamheter som får stöd i kultursamverkansmodellen ska genomföra de utvecklingsinsatser som identifierats inom respektive konst- och kulturområde.

Verksamheter som samfinansieras genom kultursamverkansmodellen har röda rubriceringar

Foto: Patrick Degerman, Västerbottensteatern från föreställningen "Jernbanan" hösten 2023.

Professionell teaterverksamhet

Teatern speglar vårt samhälle och vår samtid. Teaterrummet ger plats för människor att skapa och ta del av en mångfald av berättelser. Genom sitt konstnärliga uttryck och sin spegling av samhället är teatern en viktig röst i det demokratiska samtalet. Västerbottens teater- och scenkonstliv är rotat i den västerbottniska traditionen med ett stort folkrörelsebaserat arrangörsled av musik- och teaterföreningar i alla länets kommuner. I länet finns Västerbottensteatern AB som har sin bas i Skellefteå. De fria teatrarna Profilteatern, Skuggteatern, Ögonblicksteatern och Giron Sámi Teáhter erhåller regionalt stöd. I Västerbotten finns också ett antal enskilda aktörer och företagare inom scenkonstområdet samt riksteaterkonsulenter. Västerbottens berättartradition har på olika sätt förvalts i länets scenkonstliv, bland annat genom verksamheten Nordiskt Berättarcentrum som är en del av Västerbottensteatern. Länets teatrar möjliggör för professionella kulturskapare att verka i länet och når genom sin omfattande turnéverksamhet, invånare och publik både inom Västerbottens län och i andra delar av Sverige.

Västerbottensteatern AB

Västerbottensteatern är sedan 1980 länsteater med säte i Skellefteå. Produktions- och repetitionslokaler samt scener finns i Sara kulturhus. Västerbottensteaterns verksamhetsidé är att genom scenkonst, underhållning, berättande, pedagogik och socialt engagemang göra Västerbotten till en ännu mer attraktiv plats att leva på. Visionen är att vara länets stolthet och stadens kvartersteater samt bidra med en verksamhet av god kvalitet som är välkommande, inkluderande och modig. Mötet med publik, besökare och deltagare sker inom de tre verksamhetsgrenarna Teater, UngHästen och Nordiskt Berättarcentrum (NBC). Västerbottensteatern AB ägs av Region Västerbotten och Skellefteå kommun.

Det regionala uppdraget innehåller flera olika delar. Huvuduppdraget är att tillgängliggöra och presentera professionell teater och scenkonst i hela länet samt att producera, främja, stärka och utveckla teater och annan scenkonst i länet. Teatern har också ett särskilt uppdrag att främja berättandet.

Som en av länets största kulturinstitutioner strävar Västerbottensteatern efter att finnas nära invånarna i länet, bland annat genom turnéer till länets 15 kommuner med teaterproduktioner, främjandearbete med berättarworkshops och andra arrangemang.

Samarbeten med teaterföreningar och arrangörer är en central del för att möjliggöra närvaro i hela länet. Det sker både på plats hos föreningarna och i arrangemang som är gemensamma för länets arrangörer. Bland annat genomförs, tillsammans med Riksteatern Västerbotten, en arrangörshelg för att kompetensutveckla föreningarna och informera om teaterns utbud. Västerbottensteatern samarbetar också med andra regionala kulturinstitutioner som Norrlandsoperan och Västerbottens museum.

Västerbottensteatern arbetar med att förverkliga målet att ge alla möjligheter till kulturupplevelser och att nå både nya västerbottningar och de som levt länge i länet, att ge mer teater till fler. I utbudet finns både bredd och spets. Ett fokus för det konstnärliga urvalet är att skapa produktioner som har en förankring och relevans för de som lever i och besöker länet. För att nå fler genomför teatern utvecklingsarbete kring hur teater och scenkonst kan skapas för en publik som inte har svenska som språk.

UngHästens verksamhet riktar sig till barn och unga i skolor och fokuserar på frågor om psykisk ohälsa. Här används teaterföreställningar som pedagogiskt verktyg i arbeten för att främja ungas psykiska hälsa. Nordiskt Berättarcentrum (NBC) är Västerbottensteaterns verksamhetsgren som, med sina olika arrangemang, främjar berättandet som scenkonst och pedagogiskt verktyg, lokalt, regionalt och internationellt.

Utvecklingsinsatser Västerbottensteatern AB

Samarbeten – nyckel till ökad hållbarhet och tillgänglighet

Västerbottensteatern har idag flera etablerade samarbeten med andra scenkonstinstitutioner, både nationellt och internationellt. Hållbarhet, kunskapsutveckling och tillgänglighet i produktioner och verksamhet är bärande delar i samtliga av dessa.

Teaterinstitutioner och frilanssektorn är delar av samma ekosystem och alla behövs för att skapa kvalitativ scenkonst till en publik. Västerbottensteatern har tidigare genomfört samarbeten med såväl fria teatergrupper som teatrar med nationella uppdrag. Dessa samarbeten har resulterat både i nya arbetssätt och en ökad hållbarhet och tillgänglighet för publiken. Västerbottensteatern har som ambition att fortsätta utveckla former för samproduktioner med hållbarhet som fokus med såväl institutioner som aktörer inom det fria fältet.

Ett samarbete finns upparbetat mellan teatrarna i den norra delen av landet. För kommande år finns en ambition att utveckla samverkan gällande turnéer utanför det egna länet. Genom att utvalda produktioner från respektive teater gästspelar på varandras scener skapas en bättre hållbarhet för produktionen och publiken i Västerbotten ges ett större och rikare utbud av scenkonst. Erfarenheter från tidigare interregionala projekt tas tillvara för att nå så stor effekt som möjligt.

I syfte att stärka det nordiska teatersamarbetet har Västerbottensteatern ett pågående projekt med Wasa Teater och Uleåborgs teater. Fokus är ökad tillgänglighet avseende mångfald på scenerna och i publiken. Projektet möjliggör utveckling av teatrarnas verksamheter genom föreställningsutbyten, kompetensutveckling inom likabehandling och mångfald, samt genom utveckling av publikarbete. Nordiska samarbeten kommer även framgent vara i fokus, där målbilden är att inkludera fler nordiska länder.

Utveckling av länets amatörteaterverksamhet

För att stärka förekomsten av lokal amatörteaterverksamhet och eget skapande inom teater/scenkonst för unga och vuxna i Västerbotten avser Västerbottensteatern att i samarbete med Riksteatern Västerbotten genomföra ett särskilt arbete. Initialt behöver en kartläggning och behovsanalys genomföras, bland annat i samtal med länets amatörteaterverksamheter, för att åtföljas av en aktivitetsplan.

Publikutveckling för en större mångfald

Västerbottensteatern är en nyckelaktör i den omvandling som länet genomgår. Tillsammans med ett konstnärligt urval som är relevant för de som lever och verkar i Västerbotten kommer ett strategiskt arbete med publikutveckling att vara ett prioriterat område under kommande år. Kopplat till detta avser Västerbottensteatern att arbeta aktivt med att stärka den egna kompetensen om minoriteter och urfolket samer, samt utveckla samarbeten som kan tillgängliggöra berättelser och scenkonst som har minoriteter och urfolket samernas perspektiv i fokus. Målsättningen är att låta fler röster och berättelser nå en bredare publik i länet.

Utveckling av berättandet som scenkonst och främjandeformat

Västerbottensteaterns berättarverksamhet, Nordiskt Berättarcentrum (NBC), utvecklar teaterns berättarprofil genom att arbeta för det sceniska berättandets konstnärliga utveckling. Arbetet bedrivs både inom ramen för teaterns ordinarie produktionsverksamhet och genom särskilda projekt. Utvärdering och utveckling av pilotprojektet "berättare i residens" planeras, där ett fokus är att skapa produktions-samarbete med andra aktörer. NBC:s nationella och internationella nätverk är möjliggörare i den fortsatta utvecklingen. NBC:s främjande av muntligt berättande som verktyg och metod inom civilsamhälle och skola fortsätter. Ambitionen är att NBC ska vara ett nordiskt resurscentrum för berättarkonsten, där forskning och utbildning möter det praktiska utövandet.

Stärka den psykiska hälsan hos unga genom teater och kultur

UngHästen strävar efter att länets unga ska bli sedda, hörda och lyssnade på. Genom teater som pedagogiskt verktyg lyfts frågor och förs samtal om psykisk ohälsa, mobbning och sex/samtycke/relationer. Vid samtliga föreställningstillfällen ingår eftersamtal med sakkunniga och pedagoger för att fånga upp frågor och reflektioner. Under 2023 etablerades ett nytt projekt – Unga Sara – ett samarbetsprojekt mellan aktörerna i Sara Kulturhus, fritidsgårdar och föreningar. Projektet syftar till att genom kultur främja ungas förmåga till skapande, förebygga utanförskap och stärka den psykiska hälsan. En målbild för kommande år är att hitta fler samarbetsparter i länet för att möjliggöra för fler platser i länet att ta del av UngHästens verksamhetsgrenar.

Digital tillgänglighet

Västerbottensteatern har under lång tid arbetat med digital utveckling av olika delar i verksamheten. Att identifiera tillgängsätt och implementera verktyg för att tillgängliggöra teaterföreställningar för fler besökare än de som förstår svenska är en del i det utvecklingsarbete som teatern kommer att fokusera på kommande år. Ett exempel som undersöks är på vilket sätt textning kan ske på ett sätt som inte inkräktar på den konstnärliga upplevelsen av en teaterföreställning. Det digitala finns även i NBCs utvecklingsarbete med nya format för främjande och tillgängliggörande av berättandet. Ett exempel är framtagande av en podd, där en första pilot finns i produktion.

Giron Sámi Teáhter

Giron Sámi Teáhter är en arena för samisk scenkonst som utvecklar scenkonst som främst vänder sig till urfolket samer, men också till den svenska befolkningen som söker kunskap om det samiska. Teatern är en ideell förening som drivs av tolv medlemsorganisationer. Uppdragsgivare är Sametinget genom regleringsbrev från Kulturdepartementet, men teaterns verksamhet finansieras också av Region Norrbotten, Region Västerbotten, Kiruna och Storums kommuner.

Teatern verkar bildande genom att ta initiativ till seminarier och erbjuda samtal mellan samhälle och scenkonst. Teatern bedriver även utvecklingsarbete inom manusskrivande och verkar för att stimulera teaterintresset i Sápmi. Giron Sámi Teáhters produktioner riktar sig till barn, ungdomar, vuxna och äldre med en repertoar där publiken kan ta del av föreställningar utifrån sitt eget modersmål och sina språkkunskaper. Samiska språk och svenska används som scenkonstspråk. Alla teaterns föreställningar turnerar i det samiska traditionella bosättningsområdet Sápmi samt i övriga delar av Norden. Sedan 2017 driver teatern frågan om att bli en samisk nationalscen.

Profilteatern

Profilteatern har sin bas i Umeå och är en av Sveriges största fria teatergrupper. Repertoaren innehåller till största del föreställningar för barn och unga och föreställningarna går alltid på turné i Norr-land men också i resten av landet. Profilteatern står för nyskriven dramatik, nyskriven musik, starka visuella uttryck och har ett feministiskt perspektiv i val av texter och iscensättning. Verksamhetens strävan är att föreställningar ska visa på möjligheter snarare än att befästa gamla mönster och förhållningssätt. Teatern drivs av sina medlemmar.

Skuggteatern

Skuggteatern är en norrländsk frigrupp med ett kollektivt arbetssätt som strävar för att motverka teaterns traditionella hierarkier. Teatern gör scenkonst för alla åldrar med särskilt fokus mot barn och unga. Föreställningarna konstrueras utifrån idén att utmana de begränsningar som våra samhällsnormer har. Konstnärligt tar verksamheten stort ansvar för att producera scenkonst för, med och till barn och unga. Skuggteatern har profilerat sig med sina unika former av föreställningar och tematiska år.

Skuggteatern verkar för ett kulturutbud till alla människor, oavsett vart i landet man bor, med prioritet på den norra landsändan. I arbetet med att verka förebyggande och motverka vita fläckar på kulturkartan har teatern en turnerande verksamhet som möjliggör tillgänglighet för att boende i Norrlands glesbygd ska få bättre förutsättningar att uppleva kultur i kontrast till urbaniseringens framfart. Den turnerande verksamheten produceras utifrån praktiska förutsättningar att pjäserna ska kunna spelas i många rum och inte enbart på de professionella teaterscenerna.

Skuggteaterns verksamhet utgår från Kulturhuset Klossen, beläget i miljonprojektet Ålidhem, Umeå. Tillsammans med övriga organisationer i Kulturhuset Klossen syftar Skuggteatern till att skapa ett hus/plats/rum eller mötesplats i det bostadsområdet där en mångfasetterad sammansättning av människor lever. Skuggteatern grundades 2001 och drivs konstnärligt, administrativt och tekniskt av dess medlemmar. Skuggteatern är medlem i Teatercentrum, Svensk scenkonst och ScenSverige och tillämpar det kollektivavtal som finns inom teaterområdet.

Ögonblicksteatern

Ögonblicksteatern är en fri feministisk teatergrupp som skapar scenkonst för alla åldrar utifrån en normkritisk utgångspunkt. Konst och solidaritet i kombination är en viktig riktning för verksamheten. Ögonblicksteatern skapar scenkonst utifrån tematiska områden där samhället och samtiden skaver, och presenterar andra verkligheter än de vi är vana att mötas av. Med en önskan och övertygelse om att scenkonst kan förändra samhället arbetar Ögonblicksteatern i sina gestaltningar med alternativa verkligheter och möjliga utopiska världar. Representation och tillgänglighet är verktyg som gruppen använder för att fler människor ska känna tillgång till scenen och identifikation med det som händer på scenen.

Teatern arbetar ofta med nyskrivet material utifrån gedigen research och med en metod där bärarna av berättelserna är med i skapandeprocessen. Formen för föreställningarna är rörlig och gränsöverskridande och påverkas av samverkan med konstnärer och samtida artister med stort kreativt utrymme. Ögonblicksteatern skapar verk som rör sig mellan olika genre och ofta närmar sig performancekonsten.

Barnperspektivet är starkt i verksamheten. Övervägande del riktar sig till barn och unga och teatern har gjort hela tre produktioner för bábispubliken. Ögonblicksteatern tog också initiativ till och är huvudarrangör för festivalen Smått och Gott för att lyfta den mängd kultur som skapas för den yngsta publiken i länet. Genom att återkommande arbeta med en funktionsvarierad ensemble samt arrangera Festival Normal har Ögonblicksteatern blivit ett nationellt nav för tillgänglig och normkritisk scenkonst. Gruppen är också del i nätverket Stolt Scenkonst.

Ögonblicksteatern är belägen vid älven i Umeå och har blivit något av ett kulturhus för aktörer med solidaritet och normkritik som utgångspunkter.

Teatercentrum Norra

Teatercentrum Norra verkar i länet för att stärka den fria scenkonsten i Västerbotten. Teatercentrum är de fria professionella teaternas samarbets-, intresse- och informationsorganisation med ca 100 medlemsteatrar över hela landet, varav fyra i Västerbotten. Teatercentrum Norra arbetar bland annat med att arrangera utbudsdagar, skapa mötesplatser, driva kulturpolitiska frågor och verkar för att medlemsteaternas villkor ska förbättras. Teatercentrum är ägare till Bibu Scenkonstbiennal för barn och unga tillsammans med Svenska Assitej.

Teatercentrum norra arrangerar Stjärnkalaset norra, en utbudsdag för barn- och ungdomsteater som arrangeras på olika platser varje år i de fyra norra regionerna. På Stjärnkalaset kan inköpare av kultur för målgruppen samt barn och unga ta del av teatercentrums medlemsteatrars aktuella utbud.

Utvecklingsinsatser Västerbottensteatern

- Samarbeten – nyckel till ökad hållbarhet och tillgänglighet
- Utveckling av länets amatörteaterverksamhet
- Publikutveckling för en större mångfald
- Utveckling av berättandet som scenkonst och främjandeformat
- Stärka den psykiska hälsan hos unga genom teater och kultur
- Digital tillgänglighet

Life TALK

Foto: Micke Sandström. Norrlandsoperan från operan "The Death of Klinghoffer" hösten 2023.

Professionell musik- och dansverksamhet

Musiklivet i Västerbotten är mycket aktivt och flera av länets musikskapare har världen som arbetsfält. Många internationella band och artister väljer att spela i Västerbotten och intresset för musik är starkt och engagerar människor i alla åldrar. Kännetecknande för musiklivet är att utvecklingen till stor del drivs av ideella krafter. I länet finns många livaktiga musikföreningar och antalet aktörer har ökat under senare år och musikfestivaler inom flera olika genrer anordnas årligen. I Västerbotten finns även flera kultur- och musikskolor med omfattande musikverksamhet för barn och unga.

I Västerbotten finns ett av Sveriges fem operahus – Norrlandsoperan – med en vision om att vara ett internationellt scenkonsthus och Sveriges ledande spelplats för nyskapande scenkonst. Med sin professionella symfoniorkester, sina operauppsättningar och internationellt erkända dansscen, skapar Norrlandsoperan varje år ett angeläget och konstnärligt nyskapande utbud för länets invånare som även ger avtryck nationellt och internationellt. Norrlandsoperan ansvarar också för det regionala konsulentuppdraget för musik samt för dans genom Dans i Västerbotten.

Dansen som konstform verkar i hög grad på en nationell och internationell arena. Dans i Västerbotten och Norrlandsoperans dansavdelning är viktiga aktörer för att stödja det fria danslivet och det konstnärliga arbetet i länet. Norrlandsoperan är en stabil samproducent som innehar en nyckelroll för landets dansutövare och är dessutom en grundförutsättning för Västerbottens fria dansutövare. Danscentrum Norr är en annan viktig aktör för att skapa möjligheter för konstnärligt arbete inom dansfältet.

Norrlandsoperan AB

Norrlandsoperan i Umeå har sedan starten 1974 utvecklats till ett scenkonsthus med en internationell profil och med avdelningar för opera, musik, orkester och dans samt tillverkande ateljéer och verkstäder. Verksamheten har stor konstnärlig bredd och höjd med ett regionalt uppdrag. Utifrån visionen "Sveriges ledande spelplats för nyskapande scenkonst" ska Norrlandsoperan vara ett modigt scenkonsthus som står för det nya, det oupptäckta och det innovativa och vara scenkonsthuset i Sverige som speglar samtiden och påverkar framtiden. Norrlandsoperan AB ägs av Region Västerbotten och Umeå kommun.

I Norrlandsoperans uppdrag ingår att producera, främja, stärka och utveckla opera, musik, dans och performance samt stödja och utveckla länets musik- och dansliv genom konsulentverksamhet. Norrlandsoperan ska sträva efter en mycket hög konstnärlig kvalitet och i detta syfte utveckla verksamheten i ett nationellt och internationellt perspektiv. Vidare ska Norrlandsoperan verka för att en bred allmänhet ska kunna ta del av utbudet i syfte att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning med fokus på jämlikhet, mångfald och tillgänglighet. Norrlandsoperan ska prioritera och utveckla verksamheten för barn och unga med fokus på medskapande. Norrlandsoperan ska strategiskt och långsik-

tigt arbeta både konstnärligt och marknadsföringsmässigt för att nå nya publikgrupper.

Norrlandsoperans operaavdelning

Norrlandsoperans operaavdelning producerar årligen två till fyra operauppsättningar samt arrangerar gästspel av nyskapande operaproduktioner. Norrlandsoperan räknas som en modig och innovativ aktör på den svenska och internationella operascenen med ett fokus på en mer samtida repertoar än de andra svenska operahusen. Internationella samarbeten med både konstnärer och andra operahus har gett Norrlandsoperan ett gott rykte och framgångar även internationellt. Samproduktioner både nationellt och internationellt kommer framgent att vara en viktig del i verksamhetens hållbarhetsarbete. I samband med aktuella operaproduktioner arrangeras en rad pedagogiska insatser och kringarrangemang. Dessa är främst riktade mot barn och unga med syfte att ge kunskap om och främja intresset för opera- och scenkonst. Norrlandsoperans barn- och ungdomskör är en viktig del av Norrlandsoperans verksamhet för barn och unga och medverkar både i fullskaliga operauppsättningar och i mindre produktioner samt ger kontinuerligt konserter. Norrlandsoperans operaverksamhet ingår i Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD).

Norrlandsoperans Symfoniorkester

Norrlandsoperans Symfoniorkester är landets nordligaste symfoniorkester och en orkester av mycket hög kvalitet med en repertoar som återspeglar såväl bredd som spets i den västerländska konstmusiken. Fokus ligger på musik skriven under 1900- och 2000-talen och på den klassiska repertoaren med ett uppdrag att speciellt lyfta musik skriven av kvinnor. Norrlandsoperan beställer även kontinuerligt ny orkester- och kammarmusik från både svenska och internationella tonsättare. Orkestern verkar i första hand i Umeå, men den turnerar också i länet samt ibland även i norra Sverige och på andra platser i Sverige och utomlands. Turnéer i länet sker ofta med mindre ensembler ur orkestern eftersom det finns få scener i Västerbotten som kan ta emot hela symfoniorkestern. Sedan hösten 2022 turnerar också hela symfoniorkestern till Sara kulturhus i Skellefteå med orkesterproduktioner som även genomförs i Umeå. Orkestern gör en rad insatser för att inspirera och öka unga människors intresse för att spela klassiska instrument genom att bland annat utveckla så kallade side-by-side konserter, samspelsdagar och fortsätta utveckla samarbetet med organisationerna El Sistema och Nationellt Centrum för Musiktalanger (NCM) som är ett initiativ som syftar till att stödja unga musiker och dirigenter på sin väg mot en professionell musikkarriär.

Norrlandsoperans regionala musikavdelning

Norrlandsoperans regionala musikavdelning arbetar för att stötta, främja och utveckla musiklivet i Västerbotten. Avdelningen producerar konserter, workshops och turnéer i länet med både frilansande musiker och ensembler ur Norrlandsoperans symfoniorkester. Ett betydande antal av dessa produktioner är direkt riktade till barn och skola. Norrlandsoperan är också en aktiv del av det regionala arrangörsnätverket MOTILI, som stärker inlandskommu-

nernas tillgång till kultur. En bärande del är det främjande uppdraget, där Norrlandsoperan ska vara en aktiv partner i länets musikliv. Målet är att Västerbotten ska vara ett län där professionella musikutövare, arrangörer och utbildningar ska kunna verka och samverka. Ett särskilt fokus ligger på att samverka med länets kulturskolor ska upprätthållas och utvecklas för att nå musikutövande barn och unga. Länets festivaler och arrangörsföreningar är viktiga delar i den musikaliska infrastrukturen, och där är Norrlandsoperan en strategisk partner för utveckling och erfarenhetsutbyten.

Norrlandsoperan dans

Norrlandsoperan dans är en av Sveriges mest etablerade och betydelsefulla plattformar för produktion och presentation av samtida dans. Här erbjuds publiken och kulturskapare möjligheten att ta del av såväl experimentell performance och nyskapande format som mer traditionell samtida dans. Genom egna produktioner, samproduktioner, via nätverk och gästspel presenteras varje år olika dansproduktioner och projekt. Norrlandsoperan dans ska förstärka länets kulturella infrastrukturer för dansutövare med residensverksamhet och utbildningsinsatser som workshops, ofta i nära samarbete med Dans i Västerbotten. Särskilt fokus ligger på samproduktioner och residensprojekt där nya uttryck utforskas och publiken får möta nationellt och internationellt erkända koreografer och kompanier. Extra stödinsatser läggs på unga, professionella dansare/koreografer från länet. Norrlandsoperan kommer arbeta för en förstärkning av flera nationella och internationella samarbeten inom dansverksamheten för att säkra finansieringen av kommande dansprojekt och -produktioner. Norrlandsoperans danssatsningar på internationella samarbetsprojekt med stöd från Kreativa Europa kommer att utvecklas vidare. Norrlandsoperan Dans och Dans i Västerbotten kommer att satsa särskilda resurser på implementering av samarbeten med nya institutioner och fria kulturaktörer i Västerbotten som Sara kulturhus i Skellefteå och det samiska kulturcentrumet Aejlies i Tärnaby.

Norrlandsoperans projekt Up North är ett initiativ för ungdomar som tillsammans med andra aktörer vill lyfta hiphopdanskulturen i Västerbotten och bredda mångfalden hos utövare och besökare. Med flera parter i Sverige och internationellt skapas det gemensamt med unga dansare, musiker och arrangörer mötesplatser för battles, workshops, residenser, jams och konserter i länet och på turnéer i Sverige och Europa. Under planperioden kommer de internationella samarbetena att utökas för ett bredare utbud av medskapande aktiviteter i Västerbotten för ung publik och unga dansutövare.

Vita kuben

Vita kuben är Norrlandsoperans rum för samtida konst som finansieras av Norrlandsoperan och Umeå kommun. Vita kuben erbjuder en blandning av lokal, regional, nationell och internationell konst och samarbetar med konstnärsnämndens internationella program för bild och form (IAS-PIS). Vita kuben har särskilt fokus på konstnärer verksamma i Västerbotten och utöver utställningsverksamheten inbegriper arbetet även pedagogiska insatser och samarbeten i Umeå med Bildmuseet och Umeå konsthall.

Utvecklingsinsatser Norrlandsoperan

Utveckla det regionala arbetet samt främja återväxt hos unga arrangörer

Det regionala arbetet vid Norrlandsoperan behöver utvecklas och samordningen mellan de olika avdelningarna behöver förbättras för fler synergieffekter och ökad kostnadseffektivitet. Norrlandsoperan arbetar aktivt för ett mer varierat och nytänkande programutbud som tar hänsyn till kulturell och annan mångfald som finns i Västerbotten genom ökade samarbeten och utbyten med fria kulturaktörer från olika kulturer. Norrlandsoperan kommer att fortsätta utveckla samarbeten med särskilt fokus på urfolket samerna, våra nationella minoriteter och satsningar på program som involverar civilsamhället.

För att främja allas lika möjligheter att delta i kulturupplevelser av världsklass kommer Norrlandsoperan att vidareutveckla samarbetsrutiner, nätverk och turnéstrukturer i länet och nationellt, både i befintliga nätverk och i nya nätverk som skapas efter behov. Norrlandsoperan vill utveckla sitt samarbete med Alva kulturcentrum vid Norrlands universitetssjukhus i Umeå samt sjukhusen i Skellefteå och Lycksele med lämpliga opera, musik och dansproduktioner för patienter, anhöriga och personal. Dessutom granskas och utvecklas olika former av resestöd och bussbidrag, dels till enskilda kulturutövare, dels riktat till föreningslivet för att underlätta för Västerbottens invånare att ta sig till större evenemang på Norrlandsoperan i Umeå eller projekt i andra kommuner.

I flera kommuner i länet saknas unga arrangörer som kan ta över, driva och förstärka det lokala kulturlivet. Norrlandsoperan kommer därför att samarbeta med projekten AC Live, ML Unga Arrangörer och Kulturcrew, och erbjuda studiebesök och workshops med fokus på planering och praktiskt genomförande av kulturevenemang.

Öka och utveckla samarbeten och samproduktioner som ett led i hållbarhetsarbetet

Norrlandsoperan kommer som ett viktigt led i hållbarhetsarbetet att behöva öka både antalet samarbeten och samproduktioner inom alla verksamheter men framför allt inom opera- och musikverksamheten. Under kommande år kommer samproduktioner med svenska och europeiska operahus att behöva fortsätta initieras för att minska produktionskostnader och öka hållbarheten. Inom musikverksamheten kan samarbeten ske med andra orkestrar och konserthus både i Sverige och i Europa vad gäller beställningsverk och pedagogisk verksamhet. Dansen vid Norrlandsoperan arbetar redan idag med en välfungerande struktur för samarbeten och samproduktion vilken under kommande år kan utvecklas ytterligare. Vidare ska både lokala och regionala samarbeten med civilsamhället fortsätta utvecklas som ett led i att stärka Norrlandsoperans ställning i Västerbotten.

Strategiskt arbete för att öka extern finansiering

Norrlandsoperan kommer under kommande år att behöva utveckla det strategiska arbetet för en ökad extern finansiering genom sponsring från näringsliv, bidrag från olika institutioner, stiftelser och fonder samt från Kreativa Europa när det gäller europeiska samarbetsprojekt. Norrlandsoperan behöver också se över möjligheterna att öka uthyrning av egna scener som ett led i att öka intäkterna.

Fortsätta utveckla verksamheten för barn och unga med fokus på eget skapande

Norrlandsoperan startade under 2022 en barnkonventionsgrupp som ett led i arbetet att prioritera verksamheten för barn och unga. Satsningar kommer framgent att göras på produktioner med interaktiva element vilka uppmuntrar barn upp till mellanstadieåldern till aktivitet och kreativitet. Föreställningarna kan kompletteras med kringaktiviteter som ger ännu mer utrymme för eget skapande som exempelvis musik och danslek, prova på orkesterinstrument eller singalong med Norrlandsoperans barnkör eller symfoniorkestern. Norrlandsoperan deltar även i den nationella satsningen Rösträtt – Sång på förskolan, som verkar för att stärka sången i förskolan.

Precis som för vuxenpubliken ska Norrlandsoperans yngre besökare få ta del av en högkvalitativ blandning av svenska och internationella kulturutövare. Under kommande år kommer Norrlandsoperans dansprojekt Up North att utökas för ett bredare utbud av medskapande aktiviteter. Norrlandsoperans digitala salong NO play kommer kunna användas för pedagogiskt handledningsmaterial, introduktioner och kompletterande publikarbete i verksamheten för barn och unga. Möjligheter till residens för unga kulturutövare är en viktig faktor för att bidra till professionalisering och kompetensutveckling av det regionala musik- och danslivet. Det är också ett sätt att öka attraktiviteten för unga kulturskapare att bo och verka i länet.

Norrlandsoperans symfoniorkester är en av aktörerna i det nybildade Nationellt Centrum för Musiktalanger. Initiativet gör det möjligt att stödja unga musiker och dirigenter på sin väg mot en professionell musikkariär, exempelvis genom masterclass och personliga mentorer.

Dans i Västerbotten

Dans i Västerbottens uppdrag är att verka för att dans ges större plats i invånarnas vardag med fokus på barn och unga, öka kunskapen om danskonsten i länet, vara ett stöd för dem som yrkesmässigt eller på fritiden vill arbeta med och för danskonsten samt bidra till att stärka dansens ställning. Dans i Västerbotten arbetar strategiskt med frågor som rör dansträning i inlandet, förbättrade samverkansvillkor för aktörer runt om i länet och möjligheter för att professionella ska kunna bo och verka i vår region. Norrlandsoperan är huvudman för den regionala danskonsulentverksamheten Dans i Västerbotten. Verksamheten ingår i Norrlandsoperan Dans, vilket skapar förutsättningar för resurseffektiva och fruktbara samarbeten. Dans i Västerbotten ingår i sin tur också i flera olika samarbeten och nätverk på lokal, regional och nationell nivå.

Dans i Västerbotten distribuerar och turnélägger dansföreställningar och kringaktiviteter för en ung publik till skolor och arrangörer i hela länet. Ett regionalt programråd med representanter från Vilhelmina, Skellefteå, Åsele, Storuman, Lycksele och Umeå kommuner beslutar vilka föreställningar som ska distribueras. Dans i Västerbotten kommer utöver det att arbeta med 1–2 fokuskommuner per år. Kommunerna får ett riktat förstärkt stöd i form av arrangörsutveckling och ökat utbud i både form av pedagogiska aktiviteter och föreställningar.

Utvecklingsområden Dans i Västerbotten

Främja kulturell digitalisering inom dansområdet

Dans i Västerbotten arbetar strategiskt för att utveckla fler metoder för barn och unga att få möjlighet att se, uppleva och utöva dans. Under planperioden kommer Dans i Västerbotten satsa på att stötta och sprida digitalt handledningsmaterial kopplat till turnerande föreställningar samt pedagogiskt workshopmaterial för skolor och studieförbund. Genom att stötta digitaliseringen inom dansområdet främjas tillgängligheten av dans i länet samt möjliggör ökad förankring på orterna. Digitalt handlednings- och workshopsmaterial bidrar också till att vidga tex pedagogers och lärares verktyg för att prata, leda och uppleva dans tillsammans med barn och unga. Ytterligare utveckling inom kulturell digitalisering kommer prioriteras under perioden, exempelvis genom samarbeten med studieförbund/verksamheter och digitalt nätverkande som utvecklar ungt arrangörskap.

Stöd för danskonstnärer, arrangörer och återväxt i arrangörsledet

Ett annat utvecklingsområde är stöd för unga arrangörer och alternativa arrangörssystem för dans. Dans i Västerbotten administrerar och handlägger arrangörsstödet som ingår i kultursamverkansmodellen enligt gällande riktlinjer. Stödet täcker delkostnader för turnerande föreställningar med fria dansgrupper för allmänheten. Utan arrangörsstödet har få kommuner i länet möjlighet att presentera dans för en ung/vuxen publik i offentliga arrangemang eller under skoltid, något som i sin tur minskar arbetstillfällena för fria grupper. För att bättre svara upp mot målet om att främja hela länets möjlighet till dansupplevelse behövs det ett starkt arrangörsnätverk där danskonsulenten behöver vara på plats och i kontakt med tjänstemän och lokala eldsjälarna i länet. Detta kräver extratid och mobilitetsresurser.

Dans i Västerbotten administrerar och handlägger också varje år stöd till produktioner som ett sätt att ge både tillgång till dansupplevelser och att skapa arbetstillfällen till det fria dansfältet. Detta ger möjligheter till nya samarbeten, nya publikgrupper och bredare programverksamhet. Barn- och ungdomsproduktioner kommer fortsatt att prioriteras under kommande period. Utöver det kommer särskilt fokus ligga på interaktiva och medskapande format. Detta kräver ett större förankringsarbete och utökade samarbeten. Särskilt fokus läggs även på att lyfta det offentliga dansutbudet för en vuxenpublik i hela Västerbotten, och för att kunna bygga en stabil arbetsmarknad för yrkesverksamma

behövs fler produktionsmöjligheter och residensmöjligheter. Tillsammans med kommuner och arrangörer i länet kan utvecklingen gå framåt.

Ytterligare ett utvecklingsområde är arbetet med professionella danskonstnärer som har sin bas i länet, med särskilt fokus på nationella/internationella och regionala samarbetsprojekt mellan dansverksamma. Utökade interregionala samarbeten med bland annat Österbotten är en satsning som Dans i Västerbotten kommer att arbeta med under kommande period för att möjliggöra både nya arbetstillfällen och kontakter.

Målet under perioden är att stärka de lokala arrangörerna i sin arrangörsroll och se över nya former för hur arrangörsstödet bäst når hela länets arrangörer. Fortsatt och fördjupad utveckling av residensverksamheten samt nya samarbeten som gynnar yrkesverksammas arbetsmöjligheter. För att stärka möjligheterna för de fria utövarna att kunna verka i vårt län behövs ökade resurser.

Främja barn- och ungdomsverksamhet som stimulerar eget skapande samt bidrar till återväxt i dansyrket

Att främja barn- och ungdomsverksamhet som stimulerar eget skapande är en av de utvecklingsinsatser som Dans i Västerbotten arbetar löpande med. Det är genom satsningar inom området som återväxt blir möjlig. Länet har en tradition av att utbilda och förbereda unga talanger för ett yrkesliv och det är en viktig del av Dans i Västerbottens uppdrag att bibehålla denna tradition. Genom bland annat koreografivlingen Skapa dans för unga har ungdomar möjlighet att prova sina koreografiska färdigheter och få stöd i sin fortsatta utveckling mot ett yrkesliv inom dans.

Samarbeten sker löpande med bland annat Balettakademien Umeå, Umeå Dansskola, Skellefteå Dans- och balettförening samt gymnasieskolornas dansprogram för att skapa en breddad utbildning och kunskap i dans som konstform och dans som yrke från ung ålder till en professionell nivå. En utveckling inom streetdansen sker med det regionala utvecklingsprojektet Up North. Dans i Västerbotten är en del av projektets styrgrupp som har ett konstnärligt mandat att lägga projektets övergripande programinriktning. Dans i Västerbotten utgör en viktig funktion inom projektet med kunskap och erfarenhet om dansutveckling i länet.

Danscentrum Norr

Danscentrum Norr bildades 1999 och arbetar för att stärka det fria professionella danslivet i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Härjedalen som en del av Danscentrum Riks. I arbetet ingår informationsspridning och kontaktförmedling, arbetsförmedling, lokal träning och regionala workshops. På grund av de stora avstånden i norr är en av de viktigaste uppgifterna att skapa mötesplatser för medlemmar och bidra till ett kontinuerligt utbyte av tankar, idéer och erfarenheter för den fria dansens utveckling i norra Sverige.

Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans, NMD

Norrlands Nätverk för Musikteater och Dans, NMD, är ett samarbete mellan de fyra norrlandslänen Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Härjedalen. Syftet är att bidra till spridning av dans- och musikteaterproduktioner genom turnéstöd och nätverksaktiviteter. De ensembler som ingår i nätverket är Norrlandsoperan i Umeå, Norrdans i Härnösand, Barn- och ungdomsoperan inom Estrad Norr i Östersund samt Piteå Kammaropera. NMD erhåller statliga medel för medverkande ensembler att kunna turnera mellan länen och regionala medel för de administrativa kostnaderna samt för de merkostnader turnerandet medför.

Musik i Norr

Musik i Norr är ett samarbete mellan de regionala musikinstitutionerna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Härjedalen som bedrivits i projektform sedan 2013. Syftet är att samordna och utnyttja gemensamma resurser, möjliggöra utbyte av orkestrar och ensembler, höja den konstnärliga nivån, möta utbudet och efterfrågan och att lyfta fram norra länets kvalitet och resurser. Målet är att skapa långsiktig samverkan i ett permanent nätverk för kreativa och skapande samarbeten mellan musikinstitutionerna.

Utvecklingsinsatser Norrlandsoperan

- Utveckla det regionala arbetet samt främja återväxt hos unga arrangörer
- Öka och utveckla samarbeten och samproduktioner som ett led i hållbarhetsarbetet
- Strategiskt arbete för att öka extern finansiering
- Fortsätta utveckla verksamheten för barn och unga med fokus på eget skapande

Utvecklingsinsatser Dans i Västerbotten

- Främja kulturell digitalisering inom dansområdet
- Stöd för danskonstnärer, arrangörer och återväxt i arrangörsledet
- Främja barn- och ungdomsverksamhet som stimulerar eget skapande samt bidrar till återväxt i dansyrket

Foto: Patrick Miller. Riksteatern från föreställningen Nomad.

Scenkonstöverskridande verksamhet

Kulturproducenter är direkt beroende av ett starkt och aktivt mottagarled. Arrangörerna är viktiga kulturbärare som förmedlar teater, dans, konst och musikupplevelser. Ett samspel mellan ett existerande mottagarled med intresserade arrangörer och dess publik och en mångfald av kulturproducenter skapar möjligheter för ett varierat kulturutbud. I detta komplexa kulturella nätverk verkar Riksteatern Västerbotten. Riksteaterns devis är "Scenkonst för alla, överallt" och med denna ambition arbetar Riksteatern Västerbotten för att möjliggöra tillgång till ett professionellt kulturutbud i länets samtliga kommuner med en så stor bredd och målgrupp som möjligt. Detta kan bara göras i nära samarbete med såväl arrangörsorganisationer som producentled.

Riksteatern Västerbotten

Riksteatern Västerbotten är en ideell förening med kulturfrämjande regionalt uppdrag från Region Västerbotten med två kulturkonsulenttjänster. Föreningen är en del av den nationella folkrörelsen Riksteatern och medlemsorganisation för länets lokala riksteaterföreningar. Uppdraget består i att vara en förmedlande och främjande funktion för att utveckla ett starkt arrangörsled och den professionella scenkonstens närvaro i länet.

Kulturtillgången för länets barn och unga är prioriterad verksamhet. Riksteatern Västerbotten arbetar brett med aktivitet i samtliga kommuner men har ett extra fokus på glesbygdskommunerna som kan ha mer begränsad tillgång till kulturellt utbud och aktiviteter. Primära målgrupper är länets kulturarrangörer: de 16 lokala riksteaterföreningarna, kommunernas barnkultursamordnare, bygdegårdsföreningar, byföreningar med fler samt professionella scenkonstproducenter, främst med hemvist i norra länet.

Riksteatern Västerbotten arrangerar utbildningar, föreläsningar, konferenser och utbudsdagar i samarbete med olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Verksamheten arbetar i en nära dialog med arrangörsledets företrädare inom civilsamhälle och offentlig sektor, vilket ger en god insyn i lokala behov av insatser och utvecklingsmöjligheter. Riksteatern Västerbotten administrerar även ekonomiskt arrangörsstöd för att möjliggöra föreställningsaktivitet över hela länet och sammanställer utbudskataloger för olika målgrupper.

Riksteatern Västerbotten samverkar med andra kulturområden i länet genom lokala och regionala insatser. Nära samarbete finns med syskonföreningar i Norrbotten, Väster-norrland och Jämtland inom samarbetet Riksteatern Norra. Riksteatern Norra samverkar länsövergripande med bland annat arrangörssubventioner, samordnat utbud, arrangörsutvecklingsarbete och kompetensutbyte mellan konsulentverksamheterna. Riksteatern Västerbotten är även en aktiv part inom Riksteaterns nationella verksamhet och arbetsgrupper som arbetar med utveckling av scenkonstområdet.

Utvecklingsinsatser Riksteatern Västerbotten

Stärka och utveckla länets arrangörsklimat för barn, unga och vuxna

Riksteatern Västerbotten verkar för att bibehålla och utveckla förekomsten av livskraftiga arrangörsstrukturer över hela länet. Kursverksamhet med inriktning mot förenings- eller arrangörsutveckling erbjuds i form av lokala kurstillfällen, fysiska nätverksträffar för aktiva över hela länet, samt digitala mötestillfällen. En tillgänglig förmedlingsstruktur av bokningsbara föreställningar liksom anpassade ekonomiska subventioner är viktiga verktyg i det arrangörsfrämjande arbetet. För att garantera ett jämlikt och rikt kulturutbud, framför allt för barn och unga i länets kommuner, finns behov av att vidareutveckla dessa verktyg ytterligare under planperioden.

Förstärka tillgången till professionell scenkonst genom länsöverskridande arrangörsutveckling och resursförstärkning i interregional samverkan

Riksteatern Västerbotten driver inom samverkansgruppen Riksteatern Norra ett treårigt interregionalt samarbetsprojekt. Projektet fokuserar på tre utvecklingsinsatser:

- Digital strategi, med genomlysning och uppdatering av digitala verktyg och kommunikation
- Barn- och ungdomsstrategi med samordnade kulturfrämjande insatser för barn och unga, arrangörskap och metodutveckling
- Strategi för samverkan och mångfald, med syfte att stärka den konstnärliga mångfalden i norrlänet genom utveckling av ett arrangörsnätverk för samtida cirkus och en utredning kring stärkt samisk scenkonstutveckling.

Särskilt stärka och utveckla nätverk och kompetensutveckling för unga arrangörer i länet

Riksteatern Västerbotten avser fortsätta sitt utvecklingsarbete riktat till unga arrangörer i länet framför allt genom utvecklingsprojektet Kulturcrew Västerbotten. Ett pilotprojekt genomfördes 2021-2023 med stöd av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Insatsen förutsätter en långsiktig uppbyggnadsprocess och aktiv uppföljning tillsammans med de grupperingar som växer fram. Riksteatern Västerbotten ska genom vidare projektfinansiering tillgängliggöra befintliga och nya mötesplatser och strukturer för kulturaktiviteter för unga samt stötta organiseringsmöjligheter, kulturtillgång och framväxt av nya unga kulturnätverk.

Utveckla mötesplatser som ökar tillgänglighet till scenkonstupplevelser samt kunskapsutveckling inom barnkulturområdet

Riksteatern Västerbotten ska vartannat år (2024 samt 2026) genomföra en regional utbudskonferens för scenkonst riktad mot arrangörer inom skola, barn och unga. Utbudskonferensen utformas som en allmän mötesplats mellan arrangörer och kulturproducenter med möjlighet till fördjupning kopplat till aktuella frågor inom barnkulturområdet. En interregional insats pågår parallellt inom Riksteatern Norra under planperioden där kompetensutvecklingsinsatser sprids till verksamma inom barnkulturområdet via streaming eller livesändningar för att öka spridningen till fler aktiva, klasser eller nyfikna.

Utforska amatörteaterområdets utvecklingsmöjligheter i samverkan med lokala och regionala intressenter

I ett interregionalt samarbete med Norrbottensteatern, Västerbottensteatern och Riksteatern Norrbotten arbetar Riksteatern Västerbotten med en projektfinansierad utvecklingsinsats riktad till unga ensembler mellan 14-18 år genom amatörteaterprojektet Länk. Regional Länk-festival planeras att genomföras våren 2024 samt våren 2026. Med utgångspunkt från det löpande utvecklingsarbetet inom Länk-projektet avser Riksteatern Västerbotten i samarbete med Västerbottensteatern inleda en projektfinansierad kartläggning av amatörteaterns tillstånd i länet eftersom aktiviteten sjunker på många orter. Syftet är att sammanställa en behovsanalys och aktivitetsplan för att stärka förekomsten av lokal amatörteaterverksamhet och eget skapande inom teater/scenkonst för unga och vuxna i Västerbotten.

Utvecklingsinsatser Riksteatern Västerbotten

- Stärka och utveckla länets arrangörsklimat för barn, unga och vuxna
- Förstärka tillgången till professionell scenkonst genom länsöverskridande arrangörsutveckling och resursförstärkning i interregional samverkan
- Särskilt stärka och utveckla nätverk och kompetensutveckling för unga arrangörer i länet
- Utveckla mötesplatser som ökar tillgänglighet till scenkonstupplevelser samt kunskapsutveckling inom barnkulturområdet
- Utforska amatörteaterområdets utvecklingsmöjligheter i samverkan med lokala och regionala intressenter

Museiverksamhet

Museerna i Västerbotten förvaltar, dokumenterar och förmedlar länets kulturarv med en bred kunskapsbank inom områden som kulturmiljö, arkeologi, byggnadsvård, konst, fotografi, föremålssamlingar och berättande. De är en viktig aktör i samhällsutvecklingen i stort. Sedan 2017 finns en museilag (2017:563) som gäller för museer i det allmänna museiväsendet. Syftet med lagen är att tydliggöra museernas självständighet i förhållande till den politiska beslutsnivån.

Museerna i Västerbotten har i ett historiskt perspektiv varit viktiga kunskapsförmedlare till en bred allmänhet. Museerna dokumenterar, samlar, bevarar, berikar, forskar, förmedlar och tillgängliggör länets kulturarv. Utifrån den kunskapen bedriver museerna i Västerbotten bland annat pedagogiskt arbete, arbete med frågor som rör mångfald, jämlikhet, jämställdhet och tillgänglighet. Vissa museer är även viktiga remissinstanser och utredare i samhällsbyggnadsfrågor.

I den regionala museiverksamheten ingår Västerbottens museum, Skellefteå museum och Skogs- och samemuseet i Lycksele. Region Västerbotten är delägare tillsammans med de kommuner där museerna har sin bas. Västerbottens museum har i egenskap av länsmuseum ett övergripande uppdrag för det regionala kulturarvsarbetet.

Västerbottens museum AB

Västerbottens museum är ett av landets 24 läns museer och den största kulturarvsaktören i Västerbottens län. Ett 70-tal medarbetare finns i organisationen som ägs av Umeå kommun och Region Västerbotten. Verksamheten bedrivs med hela Västerbottens län som arbetsfält. Uppdraget är att samla, vårda, visa och beforska det regionala kulturarvet och länets kulturmiljöer - från förhistoriska spår och lämningar, till nutida uttryck och idéer. Dessa presenteras bland annat i utställningar, programverksamhet och pedagogisk verksamhet. Verksamheten bedrivs i hela länet och från museibyggnaden och friluftsmuseet, med 40 kulturhistoriska byggnader, på Gammlia i Umeå.

Museet innehar omfattande samlingar med mer än 100 000 kulturhistoriska objekt, cirka 8 miljoner fotografier och filmer, runt 22 000 arkeologiska föremål, upp mot 7000 konstverk, omkring 1000 hyllmeter arkiv och ett bibliotek med en samling på 36 000 volymer. Dessa förvaras i museibyggnaden samt i magasin i Hörnefors. Museets samlingar ägs av Stiftelsen Västerbottens museums samlingar, med Umeå kommun och Region Västerbotten som stiftare. Museets byggnader ägs delvis av bolaget och delvis av stiftelsen.

Västerbottens museum har lång erfarenhet av att arbeta med kulturarvsfrågor i hela länet och ger löpande rådgivning i frågor inom kulturhistoria. Genom samverkan och nätverkande med många aktörer är museet en viktig regional resurs för länets kommuner och medborgare. Västerbottens museum har lång erfarenhet av samverkan med urfolket samerna beträffande delaktighet, medskapande,

bevarande och brukande av samiskt kulturarv. De regionala nätverken och den lokala förankringen är en framgångsfaktor och innebär att tröskeln till att kontakta och samarbeta med museet är låg.

Museet är en resurs för barn och unga och erbjuder omfattande pedagogiska program och aktiviteter som knyter an till historia, arkeologi, etnologi, konst, berättande, dokumentärfotografi och kulturmiljö. Museet verkar för mångfald och inkludering, genom delaktighet och dialog. För att främja allas möjligheter till kultur och bildning erbjuder Västerbottens museum pedagogisk verksamhet i form av anpassade program för alla årskurser samt SFI. Idag finns det stora geografiska hinder för länets skolor att ta del av det pedagogiska program som erbjuds på plats på museet. I en strävan att nå alla skolor i länet erbjuds uppsökande verksamhet i kommunerna med anpassat skolprogram, men för att tillgängliggöra de pedagogiska programmen behövs anpassade digitala metoder.

För att kunna svara upp mot efterfrågan från privatpersoner och ökade krav på tillgänglighet ska Västerbottens museum kunna erbjuda ett utökat digitalt utbud. Bland annat arbetar museet löpande med utvecklingen av samlingsförvaltnings-systemet Sofie, ett digitalt system framtaget av museet för hantering, registrering och publicering av samlingar. Sofie gör det möjligt för digitala besökare att ta del av föremål och fotografier ur museets samlingar.

Västerbottens museum har en betydande funktion som samverkanspart för andra kulturskapare i länet. Konstnärer, fotografer, slöjdare och andra kulturaktörer är ofta inkluderade i museets arbete, inte minst i utställnings- och programverksamhet. Även för studerande, forskare och andra aktörer i utbildningsväsendet har museet en viktig roll i fråga om samverkan. Västerbottens museum visar årligen ett flertal utställningar tillsammans med professionella konstnärer och fotografer. Ambitionen är att utveckla museet som arena för konst.

Utvecklingsinsatser Västerbottens museum AB

Säkerställa bevarandet av och öka tillgängligheten till kulturarvet

Under kommande planperiod har Västerbottens museum för avsikt att ytterligare öka tillgängligheten till länets kulturarv. För att klara detta måste museet först och främst säkerställa långtidsförvaringen av samlingar och arkiv. Arbetet med att uppordna, förteckna, katalogisera och digitisera samlingar och arkiv ska fortlöpa och skalas upp för att öka sökbarhet och tillgänglighet.

Nya arkivlokaler

Nya lokaler för samlingar och arkiv behöver tillskapas. Idag finns endast omkring 60 % av museets föremålssamlingar registrerade och digitalt sökbara och tillgängliga. Ett av de nationella kulturpolitiska målen pekar särskilt ut främjandet av ett levande kulturarv som bevaras, används och utveck-

las. Av museets arkiv är endast ett fåtal procent av materialet uppordnat, förtecknat och för att Västerbottens museum ska kunna uppfylla målet är funktionella och tillgängliga arkivlokaler en förutsättning. Utvecklingsarbetet görs i nära samverkan med andra arkivinstitutioner i länet.

Ny kulturhistorisk basutställning

För att bättre svara upp mot det nationella kulturpolitiska målet att främja allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning intensifieras arbetet för att skapa en kulturhistorisk basutställning, nära knuten till museets arkiv och samlingar samt Folkrorelsearkivet i Västerbotten.

Nyttja digitala verktyg och metoder

Ett ytterligare steg i arbetet för allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning är att i högre utsträckning nyttja digitala verktyg och metoder. Detta möjliggör för invånare i hela länet att kunna hämta information och kunskap från alla museets verksamhetsområden.

Utvecklade metoder för verksamhet riktade till barn och unga

I strävan att främja allas möjlighet att ta del av kulturarv och bildning ska nya metoder för kunskapsförmedling och pedagogisk verksamhet utvecklas. Västerbottens museums viktigaste målgrupp är barn och unga. Därför ska Västerbottens museum fortsätta utveckla nya metoder för pedagogisk verksamhet för skolan, delvis genom digital teknik. Museet kommer även fortsättningsvis arbeta metodiskt och målmedvetet för inkludering och bred samverkan. För att lyckas med detta och för att nå fler och nya målgrupper i samhället, ska samverkan med bland annat kulturaktörer, urfolket samerna, kulturella och kreativa branscher, universitet och högskolor fortsätta att utvecklas.

Utveckla besöksmålet Västerbottens museum

Västerbottens museum ska vara ett attraktivt besöksmål för alla, både ute och inne. Museibyggnaden och friluftsmuseiområdet på Gammlia ska på bästa sätt nyttjas för bred kulturhistorisk verksamhet, såväl i områdets byggnader och gårdar, som dess kulturhistoriska miljöer och stora grönområden. Friluftsmuseiområdet på Gammlia ska fungera som en plats för förmedling av länets kulturarv. Genom ökade resurser kan de kulturhistoriska miljöerna skapa unika upplevelser i program och event, med möjligheter att utöva och prova-på. På så sätt levandegörs platsen och ger ökad kunskap och insikt om kulturarvet både historiskt, idag och för framtiden.

Säkerställa bevarandet av kulturhistoriska byggnader på Gammlia

För att bevara och utveckla Gammlia som ett attraktivt besöksmål med goda möjligheter för såväl aktiv som passiv kunskapsförmedling krävs ett kontinuerligt underhåll av området. Därtill ska bolagets fastigheter hållas i gott skick. Museet ska få ökade möjligheter att hålla en rimlig balans vad gäller resurser för både fastighetsunderhåll och verksamhet.

Förstärka och utveckla samordningen av museets regionala arbete

Västerbottens museum har nära samarbeten och fruktbara relationer med såväl kulturaktörer inom konst- och hantverksområden som forskare och andra relevanta aktörer i länet. Museets regionala arbete omfattar förutom dokumentationsinsatser som arkeologiska och bebyggelseundersökningar även en omfattande förmedlings- och rådgivningsverksamhet gentemot kommuner, föreningar med fler och i samhällsutvecklingsfrågor, kulturturism med mera. För att arbeta för en hållbar regional verksamhet och även fortsättningsvis ha en hög närvaro i länets kommuner behöver Västerbottens museum förstärka och utveckla det regionala musei- och myndighetssamarbetet samt de kulturhistoriska föreningsnätverken.

Skellefteå museum AB

Skellefteå museum ägs av Skellefteå kommun och Region Västerbotten. Skellefteå museum har ett regionalt ansvar för den museala verksamheten och kulturmiljövården, genom att samla, dokumentera, utforska, bevara, synliggöra och förmedla kulturarven inom i huvudsak den norra länsdelen; Skellefteå, Norsjö och Malå kommuner. Skellefteå museum har ett övergripande regionalt ansvar beträffande teknik- och industrihistoria efter år 1900.

Museum Anna Nordlander (MAN) är en avdelning inom Skellefteå museum och ska vara en mötesplats för hela länet där samtidskonst och genusfrågor står i centrum. I Skellefteå museum ingår museet i Skellefteå, Stackgrönnans båtmuseum, friluftsmuseet på Nordanå samt utställningsverksamhet i Sara kulturhus. Skellefteå museum förvaltar Stiftelsen Skellefteå museums samlingar som består av cirka 75 000 föremål, 4,5 miljoner fotografier, 20 000 böcker och ett stort lokalhistoriskt arkiv. En del av samlingarna är digitaliserade och finns tillgängliga genom det nationella bibliotekssystemet Libris och det webbaserade samlingshanteeringsprogrammet Sofie. Skellefteå museum är placerat på kulturområdet Nordanå med över 300 000 besökare per år (exkluderat friluftsområdet).

Utvecklingsinsatser Skellefteå museum AB

Breddat och ökat deltagande

Skellefteå museum ska utveckla programverksamheten i form av återkommande samt större program på museet och friluftsområdet Nordanå.

Utveckling av Nordanå

Ett nytt Forskarrum och en ny besöksupplevelse ska genomföras i samarbete med Folkrorelsearkivet i Västerbotten och Företagsarkivet i Västerbotten. En projektgrupp har tillsatts och under kommande år ska Forskarrum Nordanå utvecklas. Målsättningen är att bredda deltagandet och öka andelen barn och framför allt unga. Skellefteå museum ska samverka med Skellefteå kommuns kulturenhet och eventuell framtida privat kaféoperatör i syfte att utveckla besöksmålet Nordanå och friluftsmuseet Nordanå samt finna synergier mellan verksamheterna. Den vårdplan för museets byggnader som antagits ska fortsätta enligt plan.

Stärkt samverkan i Sara kulturhus

MAN ska utveckla utställningsverksamheten och den pedagogiska verksamheten i Sara kulturhus. Ett särskilt fokus ska läggas på att utveckla samarbeten i kulturhuset avseende synergier till exempel publik verksamhet.

Digital utveckling

Skellefteå museum ska fortsätta digitiseringen och katalogisering av samlingarna och utveckla det digitala utbudet särskilt mot skolor. Försök med livesända visningar i realtid och med direkt interaktion med skolor har genomförts med gott resultat. Museet kommer att ha fokus på kommunikation genom digitala plattformar fortlöpande.

Hållbara perspektiv genom Agenda 2030

Skellefteå museum ska förtydliga hur verksamheterna redan arbetar med hållbara perspektiv och ta fram en handlingsplan utifrån agenda 2030 som genomsyrar hela verksamheten.

Säkra magasin, samlingar och insamling

Skellefteå museum ska under kommande år genomföra en magasinshyrt i syfte att säkra både samlingarnas bevarande men också långa hyreskontrakt för kontinuitet över tiden. Museet ska ta fram nya metoder för insamling (föremål, berättelser, bilder med mera) som ger ett bättre resultat av ett pluralistiskt norra Västerbotten ur ett historiskt perspektiv. Skellefteå museum ska verka för att MAN:s samlingar som idag ägs av Skellefteå kommun på något sätt ska ingå i MAN:s verksamhet på ett tydligare sätt.

Stärka lokalhistorisk forskning

Skellefteå museum ska utveckla tematiska forskningsprojekt där särskilda perspektiv och ämnen är i fokus, till exempel en historisk skildring över den gröna samhällsutvecklingen i norr.

Regionala uppdraget industri- och teknikhistoria

Skellefteå museum kommer delta i EU-projektet Bothnia Business Heritage som syftar till att utveckla museet som besöksmål och med ett tydligt fokus på samarbete med näringslivet. Skellefteå museum kommer att undersöka möjligheten att utveckla besöksmålet Nordanå och pedagogiska metoder mot barn och unga tillsammans med Exploratoriet, särskilt inom detta uppdrag.

Övriga regionala uppdrag

Skellefteå museum ska stärka samarbeten med organisationer i Norsjö och Malå. Skellefteå museum ska utveckla digitala skolprogram som kan användas på distans.

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB

Skogs- och samemuseet i Lycksele ägs av Lycksele kommun och av Region Västerbotten. Skogs- och samemuseet i Lycksele har ett övergripande regionalt ansvar beträffande skogen och skogsbrukets historia. Museet har också ett övergripande regionalt ansvar för att synliggöra och tillgängliggöra urfolket samernas kultur och kulturarv. I detta uppdrag ingår aktiv samlingsförvaltning, dokumentation, utställningar, annan publik- och pedagogisk verksamhet samt att bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad inom områdena.

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB förvaltar Stiftelsen Skogsmuseet i Lyckseles samlingar med drygt 15 000 föremål, Valborg och Bertil Wiinkas stiftelse i Umeälvens dalgång, Sparbankstiftelsen Norrland samling Samiska skatter samt Riksorganisationen Same Ätnams slöjdsamling. Skogs- och samemuseet ligger på kulturområdet Gammlplatsen, udden i Umeälven, där staden Lycksele räknar sitt ursprung. Den samiska befolkningens vinterviste utgjorde grunden för kyrko- och marknadsplatsens etablering under 1600-talet. På kulturområdet samverkar Skogs- och samemuseet, Lycksele hembygdsförening, Lycksele sameförening samt Lapplands kulturbotanska trädgård. Området omfattar även ett fornlämningsområde och naturreservat.

Skogs- och samemuseet i Lycksele är Sveriges enda helårssöppna skogsmuseum. Museet har som mål att ta ett mer övergripande nationellt ansvar gällande skogen och skogsbrukets historia samt att synliggöra urfolket samernas kultur och kulturarv. Arbetet sker inom Lycksele kommun och i länet samt till viss del i hela landet.

Utvecklingsinsatser Skogs- och samemuseet i Lycksele AB

Främja ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas

I Skogs- och samemuseets samlingar finns föremål med skoglig och samisk anknytning, samt ett omfattande foto- och filmmaterial. De samlingarna behöver tas om hand och visas på ett mer tillgängligt sätt. Museet har därför behov av att tillskapa ett framtidssäkrat föremålsarkiv samt en ny samisk basutställning. Verksamheten kommer fortsätta att stärka samarbetet mellan kulturaktörer och näringsliv.

På området Gammlplatsen finns flera kulturföreningar. Tillsammans med Skogs- och samemuseet arbetar parterna i projektet hållbar Gammlplatssamverkan med syfte att stärka det gemensamma området med samordning, marknadsföring och gemensam programverksamhet.

Skogs- och samemuseet är en plattform och en naturlig mötesplats

Skogs- och samemuseet är en naturlig mötesplats där det samiska och skogens och skogsbrukets historia levandegörs. En plattform där olika röster får utrymme. Skogs- och samemuseet ska vara ett inbjudande och intressant resmål. Museet utvecklar programverksamheten med föreläsningar, workshops och kurser kopplade till museets uppdrag. Skogs- och samemuseet är samverkanspartner i den ideella föreningen Västerbotten förr & nu, där artiklar kopplade till det västerbottniska kulturarvet publiceras.

Utveckla det pedagogiska arbetet med barn och unga

Barn och unga är en prioriterad grupp Skogs- och samemuseet arbetar för. Museet bedriver pedagogiska program både lokalt och regionalt kopplat till skogen och den samiska historien. I samarbete med olika aktörer och inte minst skolan arbetar museet med att levandegöra historien i form av skolprogram och ge sammanhang till barn och unga för människors liv förr, nu och i framtiden. Därtill finns en ambition att utöka samarbetet med kulturskolorna i länet, där det finns samverkansfördelar kopplade till museets verksamhet.

Arbeta för att i nationell samverkan få ett särskilt ansvar för skogshistoria

Skogs- och samemuseet arbetar aktivt för att lyfta det skogliga kulturarvet på nationell nivå. Skogs och skogshistoria har en stark koppling till det svenska välfärdssamhällets framväxt och människors liv idag, vilket bör avspeglas i det svenska museilandskapet. Skogs- och samemuseet samverkar med näringsliv och andra aktörer på lokal, regional och nationell nivå.

Bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad inom skogshistoria och samisk kultur

Skogs- och samemuseet ska utveckla forskningsarbete med inriktning mot skogen, skogsbrukets historia samt urfolket samerna och det samiska kulturarvet. Detta görs genom att samverka med andra organisationer och institutioner på såväl regional, nationell som internationell nivå.

Utvecklingsinsatser Västerbottens museum

- Säkerställa bevarandet av och öka tillgängligheten till kulturarvet
- Nya arkivlokaler
- Ny kulturhistorisk basutställning
- Nyttja digitala verktyg och metoder
- Utvecklade metoder för verksamhet riktade till barn och unga
- Utveckla besöksmålet Västerbottens museum
- Säkerställa bevarandet av kulturhistoriska byggnader på Gammlia
- Förstärka och utveckla samordningen av det regionala arbetet

Utvecklingsinsatser Skellefteå museum

- Breddat och ökat deltagande
- Utveckling av Nordanå
- Stärkt samverkan i Sara kulturhus
- Digital utveckling
- Hållbara perspektiv genom Agenda 2030
- Säkra magasin, samlingar och insamling
- Stärka lokalhistorisk forskning
- Regionala uppdraget industri- och teknikhistoria
- Övriga regionala uppdrag

Utvecklingsinsatser Skogs- och samemuseet i Lycksele

- Främja ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- Skogs- och samemuseet är en plattform och en naturlig mötesplats
- Utveckla det pedagogiska arbetet med barn och unga
- Arbeta för att i nationell samverkan få ett särskilt ansvar för skogshistoria
- Bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad inom skogshistoria och samisk kultur

Västerbottens museum, utbildning Atoklimpen "Samiska rummet".

Kulturmiljö

Kulturarv omfattar alla materiella och immateriella uttryck av mänsklig aktivitet genom tiderna. Uttrycken kan vara kulturhistoriska spår, objekt eller företeelser. Kulturarv kan också vara en betydelsefull resurs för samhällets utveckling. Kulturmiljön omfattar hela det av människor påverkade landskapet. Värnandet av länets kulturmiljö är viktigt för kunskaperna om och förståelsen av vår gemensamma historiska bakgrund. Stora utmaningar inom kulturmiljöarbetet i hela länet handlar om forn- och kulturlämningar som skadas och försvinner till följd av klimatförändringar, skogsbruk och mineralutvinning, vindkraftsutbyggnadens påverkan på kulturlandskapet samt de konsekvenser för vattenanknutna kulturmiljöer som uppstår vid biologisk restaurering av vattendrag. Förutsättningarna för kulturmiljöarbetet förändras i takt med samhällsutvecklingen och har under senare år blivit alltmer komplext. Medan befolknings- och bebyggelseutvecklingen i särskilt kust- och de större stadsområdena kan leda till att kulturmiljöer avlägsnas eller omvandlas på ett oönskat sätt, riskerar kulturmiljöer i inlands- och fjällområdena att förfalla och förstöras genom igenväxning och brist på underhåll när befolkningen minskar eller ändrar sysselsättning. Samtidigt har intresset för kulturmiljövård och hantverk vuxit stort, vilket medför nya möjligheter men också ökade krav inom det organiserade kulturmiljöarbetet.

Kulturmiljöverksamhet

Länsstyrelsen Västerbotten, Västerbottens museum, Skellefteå museum, Skogs- och samemuseet i Lycksele och Västerbottens läns hembygdsförbund har enats kring en gemensam målbild för kulturmiljön och en strategisk inriktning för kulturmiljöarbetet i länet. Målsättningen är att länets kulturmiljöer är kända, uppfattas och används som angelägna resurser samt att kulturmiljöarbetet har stöd och engagemang bland dem som bor och verkar i länet.

Länsstyrelsen Västerbotten ansvarar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet och ansvarar för prövning, samråd, tillstånd och tillsyn samt rådgivning enligt gällande lagstiftning. Länsstyrelsen arbetar även med vård och juridiskt skydd av kulturmiljöer. Länsstyrelsen fördelar också statliga bidrag för vård, tillgängliggörande, information, kunskapsunderlag och utveckling av värdefulla kulturmiljöer.

Västerbottens museum är länsmuseum med kulturmiljöuppdrag i länets kommuner och arbetar med arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård och kulturlandskap. Verksamheten omfattar undersökningar, utredningar, kunskapsuppbyggnad, bevarande, förmedling och tillgängliggörande av länets kulturmiljöer. Västerbottens museum ansvarar för och upprätthåller den arkeologiska portalen "Spår från 10 000 år".

Utvecklingsinsatser Kulturmiljö

Bidra till ett utvecklat och hållbart kulturmiljöarbete i samverkan

För att bidra till ett utvecklat och hållbart kulturmiljöarbete behövs sektorsövergripande samarbeten och dialoger vi-

dareutvecklas för att stimulera och stötta engagemang för lokal delaktighet och förvaltning av kulturmiljöer. Riktade insatser behövs för att öka kunskapen om kulturmiljön och för att öka delaktigheten i kulturmiljöarbetet bland beslutsfattare, verksamhetsutövare och allmänhet. Hembygdsrörelsen spelar en betydande roll i länets samlade kulturmiljöarbete. Genom att stärka dess roll och verka för att inrätta en tjänst som kulturarvssamordnare, underlättas upprätthållandet av nätverk för aktörer inom det lokala, regionala, nationella och internationella kulturmiljöarbetet.

Värna och utveckla inlandets och fjällområdets kulturmiljöer

Utvärdera geografiskt ojämlika förutsättningar bland annat genom att använda styrmedlen inom kulturmiljöområdet på ett sätt som ger största möjliga kulturmiljönytta i alla delar av länet. Verka för att fler olika typer av kulturmiljöer säkerställs, vårdas, tillgängliggörs, visas och används i hela länet med särskild betoning på förbisedda och underrepresenterade miljöer.

Stärkt samverkan inom samhällsplanering

Tydliggöra betydelsen och behovet av att skydda och ta hänsyn till kulturhistoriska värden i den fysiska miljön genom tidiga dialoger med kommuner, exploatörer och verksamhetsutövare. Stödja kommunerna i arbetet med att ta fram aktuella och funktionella kunskapsunderlag på kulturmiljöområdet. Identifiera och lyfta fram exempel på kulturmiljöer som utgör resurser för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Stärka kulturmiljöområdet inom turism- och besöksnäring

Lyfta fram länets besöksvärda kulturmiljöer – särskilt områden av riksintresse för kulturmiljövård samt platserna inom Sevärt i Västerbotten. Utveckla metoder och samarbetsformer som ger ökade möjligheter att använda och vidareutveckla kulturmiljöer som turist- och besöksmål.

Främja kunskapsutveckling och förmedling

Stötta, utveckla och initiera forskning, kunskapsuppbyggnad och metodutveckling kring kulturmiljö vid universitet, forskningsinstitut och museer. Stärka arbetet med rådgivning och information till allmänheten, bland annat genom att förvalta, lyfta fram och utveckla informationsportalerna Sevärt, Hålla Hus och Spår från 10 000 år. Stärka och utveckla det kulturpedagogiska arbetet med målgrupperna barn och ungdomar.

Utvecklingsinsatser Kulturmiljö

- Bidra till ett utvecklat och hållbart kulturmiljöarbete i samverkan
- Värna och utveckla inlandets och fjällområdets kulturmiljöer
- Stärkt samverkan inom samhällsplanering
- Stärka kulturmiljöområdet inom turism- och besöksnäring
- Främja kunskapsutveckling och förmedling

med obehörig förstår jag envar, som icke med sakernes beaktande
meddelandet i och för sin tjänst.
är medveten om att brott mot denna tystnadsplikt medför
straffet endast sker av oförsiktighet utan något som

den _____
egenhändiga namnteckning _____
(titel) _____
(adress) _____
a dag erhållit _____

RNA
6
anordnar i sam-
kurser

Kan Du något av dessa:

Koka

Lappa
och
laga

Jobba
på
kontor

Sköta
en
växel

Lägga ett förband

och är du
pig
och vaken

då ...

Det gäller
DITT HEM

Landet
behöver dig

Kom med i
lottarörelsen

Foto: Karin Holmgren. Folkrörelsearkivet i Västerbotten. Tryck från Umeå Lottakårs arkiv.

Regional enskild arkivverksamhet

Enskilda arkiv är de arkiv som uppstår ur verksamheter som inte är myndigheter. Det kan vara arkiv från föreningar, stiftelser, företag och privatpersoner. De enskilda arkiven är en del av kulturarvet och en kunskapsresurs för hela samhället. Som förvaltare och förmedlare av information är de regionala enskilda arkiven en viktig byggsten i demokratin, för samhällsutvecklingen och forskningen. Arkiven ger tillgång till information om händelser och utvecklingsprocesser som byggt det samhälle vi har idag samtidigt som de hjälper oss förstå samtiden och planera för framtiden. Utan de historiska perspektiv som ges av arkiven skulle en väsentlig del av förståelsen av vår samtid gå förlorad. Arkiven är även arenor för inspiration, berättande och ett lustfyllt, livslångt lärande.

Regionala enskilda arkivinstitutioner i Västerbotten är de ideella organisationerna Folkrörelsearkivet i Västerbotten och Företagsarkivet i Västerbotten. Andra arkiv med Västerbottens län som upptagningsområde, och som delvis förvaltar enskilda arkivsamlingar, är Västerbottens museums arkiv, Skellefteå museums arkiv, Avdelningen för arkiv och specialsamlingar vid Umeå Universitetsbibliotek, den statliga myndigheten Institutet för språk och folkminnen (ISOF) med dess samlingar från den nu nedlagda avdelningen dialekt-, ortsnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM), samt Region Västerbottens regionarkiv.

Folkrörelsearkivet i Västerbotten

Folkrörelsearkivet i Västerbotten är en ideell förening, bildad av och för föreningslivet i Västerbotten, och ingår i ett nätverk av enskilda länsarkiv i hela Sverige. Människors tankar, idéer och intressen från 1800-talets stora folkrörelser via 1900-talets breda föreningsliv fram till dagens sociala rörelser speglas genom handlingarna i arkivet. Här finns också många byars och privata personers arkiv samlade. Kontors- och arkivlokaler finns på Gammlia i Umeå och Nordanå i Skellefteå. Sammanlagt förvaltas nära 5 000 hyllmeter dokument från över 9 000 föreningar och andra arkivbildare. Det gör Folkrörelsearkivet i Västerbotten till Sveriges största föreningsarkiv. Genom att samla, inventera, vårda och bevara civilsamhällets handlingar och föremål, samt erbjuda mötesplatser, föreläsningar och workshops, skapas en grund för ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas.

Utvecklingsinsatser Folkrörelsearkivet i Västerbotten

Livslångt lärande genom arkivpedagogik

Arkivet ska genom pedagogiska insatser arbeta för att bredda sin användbarhet som samhällsresurs och bidra till att alla ges möjlighet till kulturupplevelser, bildning och att utveckla sina skapande förmågor. I Folkrörelsearkivets pedagogiska aktiviteter prioriteras barn, unga och seniorer, men arbetet pågår ständigt med att utveckla tillgängligheten för alla grupper i samhället. Fler ska lära känna arkiven i allmänhet och föreningsarkiven i synnerhet. I det utåtriktade arbetet med barn och unga samverkar arkivet med pedagoger vid Skellefteå museum och Västerbottens museum, vilket ökar

kapaciteten att stärka verksamhetens program och nå ut till fler. Arkivpedagogiska aktiviteter som bygger på drop-in och samarbete fortsätter att utvecklas för att locka fler barn och föräldrar till arkiv, museum och lokalhistorisk forskning. Ett mål är även att stärka samverkan med kulturskola, universitet, lärarutbildning och skolor för att länets lärare och elever ska få ökad kännedom om arkiv och museum som resurs för lärande och kreativt skapande.

Ökad tillgänglighet till arkiven

Av Folkrörelsearkivets samlade handlingar är 2 500 hyllmeter, eller ca 60 % av samlingarna, inte uppordnade och saknar förteckning. Under planperioden kommer Folkrörelsearkivet därför prioritera inventering, ordnande och förteckning av arkiv. Ordnade och förtecknade arkiv är en förutsättning för att arkiven ska vara tillgängliga och för att det på ett tids- och kostnadseffektivt sätt ska gå att söka fram information i arkivet. Ett förtecknat arkiv gör det möjligt att hitta handlingarna och förstå innehållet i dem, även lång tid efter att de skapades. Det möjliggör forskning som kan ge helt ny kunskap. Det ökar också möjligheterna att förmedla intresseväckande berättelser om länets historia till barn, unga och alla andra som tar del av arkiven. Det är också en arbetsmiljöfråga, då eftersök i oförtecknade arkiv är mycket tidsödande. Ett ordnat och förtecknat arkiv sparar också utrymme, eftersom handlingar som inte hör till arkivet gallras bort. Förtecknade arkiv är också en viktig framtidsfråga, då digitalisering av arkiv bygger på att det finns en grundläggande ordning i de arkiv som digitaliseras.

Säkerställa ändamålsenliga lokaler för arkiv och samlingar

För att arkiven ska kunna bevaras för framtiden behöver Folkrörelsearkivets eftersatta lokaler anpassas efter rådande och framtida klimatförhållanden. För att säkerställa långtidsförvaring av arkiv och arbetsmiljön för de anställda behöver även förvaringssystem för dokument, fanor och föremål uppdateras till modern standard. Folkrörelsearkivet behöver också tillgång till lokaler som är anpassade för en mer tillgänglig och utåtriktad verksamhet som har kapacitet att ta emot större grupper av besökare, ger rum för fler aktiviteter och förbättrar besöksupplevelsen för barn och unga. Folkrörelsearkivet arbetar därför aktivt för att utveckla Forskarrum Nordanå i Skellefteå och för en arkivsatsning med nya lokaler på Gammlia.

Ökad närvaro i länet

Folkrörelsearkivet vill under kommande planperiod öka sin närvaro i länet, i både digital och fysisk form, gärna i samverkan med andra institutioner som Västerbottens museum, Skellefteå museum och Nattidskriften Västerbotten förr och nu. Genom riktade informationsinsatser till lokala föreningar och bibliotek samt genom föreläsningar, workshops och deltagande i mässor, ökas allmänhetens kännedom om arkiven och vikten av att en mångfald av länets invånare känner sig delaktiga och fortsätter bidra till att utveckla och använda samlingarna. Föreningar som är underrepresenterade i arkiven ska särskilt inspireras att bevara handlingar om sin historia. Samiska arkiv ska hanteras i samråd med Sametinget och andra samiska kulturarvsinstitutioner.

Stärkt samverkan för kulturarv, forskning och utbildning

Genom samverkan med andra kulturarvsinstitutioner, utbildningsväsende och forskning förmeras arkivverksamheten och stärker arkivens roll i samhället. Under planperioden kommer Folkkrörelsearkivet arbeta för att stärka banden till länets skolor och universitet, i både utbildning och forskning. För att främja allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning samverkar Folkkrörelsearkivet med länets övriga kulturinstitutioner i utställningar och evenemang. Folkkrörelsearkivet ska upplevas som en välfungerande samverkanspart för kulturarvsinstitutionerna i länet och för de enskilda arkiven i Sverige.

Företagsarkivet i Westerbotten

Företagsarkivet i Westerbotten är en ideell förening och ett enskilt arkiv med säte i Skellefteå och med länet som verksamhetsområde. Verksamheten startade 1987 med Handelsskammaren och Folkkrörelsearkivet i Westerbotten som initiativtagare. I uppdraget ingår att bistå företag i arkivfrågor och ge forskarservice till en intresserad allmänhet. Kontors- och besökslokaler finns för närvarande på Nordanå i Skellefteå, i samma byggnad som Folkkrörelsearkivet och Skellefteå museum. Arkiven är även tillgängliga via Forskarrum Nordanå. Arkivsamlingarna är uppdelade på två depåer, där arkiven från den norra länsdelen förvaras i Skellefteå och arkiven från den södra länsdelen förvaras i Umeå. Företagsarkivet har idag cirka 2000 hyllmeter handlingar som visar på länets företagsutveckling och historia genom protokoll, räkenskaper och andra handlingar. Huvuddelen av arkiven kommer från äldre banker, försäkringsbolag och innovationsföretag.

Utvecklingsinsatser Företagsarkivet i Westerbotten

Stärkt samarbete med flera aktörer

Genom att stärka samarbetet med andra arkiv och näringsliv i länet och nationellt ska Företagsarkivet förmera sin verksamhet. Samverkan ska bidra till att stärka arkivets ekonomiska resurser och gagna utveckling och tillgängliggörande av näringslivsarkiv i Västerbotten.

Säkerställa framtida tillgång till arkiv genom att arbeta med bevarande och tillgängliggörande

Företagsarkivet i Westerbotten kommer att fortsätta arbetet med att utveckla arkiv- och besökslokaler i Skellefteå och Umeå för att bidra till ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Under planperioden fortsätter Företagsarkivet samverka med Skellefteå museum, Folkkrörelsearkivet i Västerbotten och andra aktörer för ett tillgängligt och attraktivt Forskarrum Nordanå. I särskilt fokus står även samverkan för nya arkiv- och besökslokaler på Gammlia tillsammans med Västerbottens museum, Folkkrörelsearkivet i Västerbotten, samt den statliga myndigheten Institutet för språk och folkminnen (Isof).

Insatser för barn och ungdomar i länet

Barn och unga är en prioriterad målgrupp för länets kulturverksamheter. Näringslivets arkiv visar hur kreativitet och innovationsförmåga bidragit till lokal och regional tillväxt och välfärd. Arkiven kan inspirera unga till att utveckla sina egna skapande förmågor. Företagsarkivet i Westerbotten vill därför utveckla samarbetet med lärarutbildning, grund- och gymnasieskola för att göra kunskap om länets näringslivshistoria mer tillgänglig för barn och unga. Företagsarkivet vill även samarbeta med arkiv- och museipedagoger för att nå ut till barn och unga i Skellefteå med omnejd.

Västerbottens museums arkiv och fotoarkiv

Arkiven ansvarar för Västerbottens museums ämbetsarkiv och kulturhistoriska arkivsamlingar. I museets arkiv finns skriftliga handlingar och ljudinspelningar och i fotoarkivet finns fotografier och filmer. Båda arkiven har såväl analogt som digitalt material. Västerbottens museums arkiv omfattar cirka 1000 hyllmeter handlingar samt en mängd digitala handlingar. Museets fotoarkiv omfattar cirka åtta miljoner fotografier och filmer i olika format såsom negativ, glasnegativ, filmrullar och påsiktssbilder. Till museets verksamhet hör också ett bibliotek på cirka 36 000 volymer med tyngdpunkt på arkeologi, konstvetenskap, konsthantverk, etnologi samt svensk och norrländsk topografi. I dag är biblioteket ett referensbibliotek där läsning sker på plats. 22 000 volymer är registrerade i Libris.

Idag är endast ett fåtal procent av museets arkiv och fotoarkiv registrerade i samlingsförvaltningssystemet Sofie och digitalt tillgängliga för personal och för allmänhet. Museet har behov av att uppordna arkivmaterialet samt utveckla och säkerställa de digitala verktygen för att möjliggöra fortsatt registrering och tillgängliggörande av arkivsamlingarna.

Västerbottens museum saknar ändamålsenliga och klimat-anpassade arkivlokaler för att säkerställa långtidsförvaring av arkivmaterial. Museet behöver ekonomiska förutsättningar för att lösa behovet av nya arkivlokaler, nya hantlingsrum och publika mottagningsrum. Nya arkivlokaler planeras i samverkan med Folkkrörelsearkivet i Västerbotten, Företagsarkivet i Westerbotten och institutet för språk och folkminnen (ISO).

Utvecklingsinsatser Folkrörelsearkivet i Västerbotten

- Livslångt lärande genom arkivpedagogik
- Ökad tillgänglighet till arkiven
- Säkerställa ändamålsenliga lokaler för arkiv och samlingar
- Ökad närvaro i länet
- Stärkt samverkan för kulturarv, forskning och utbildning

Utvecklingsinsatser Företagsarkivet i Västerbotten

- Stärkt samarbete med flera aktörer
- Säkerställa framtida tillgång till arkiv genom att arbeta med bevarande och tillgängliggörande
- Insatser för barn och ungdomar i länet

Utvecklingsinsatser Västerbottens museums arkiv och fotoarkiv

- Säkerställa bevarandet av arkiven genom ändamålsenliga arkivlokaler
- Säkerställa bevarandet och tillgången till arkiven genom uppordnings- och digitaliseringsprojekt
- Fortsatt utveckling av digitala verktyg för arkivsamlingar
- Stärkt samarbete med fler aktörer

Foto: Pia Brinkfeldt. Regionbibliotek Västernorrland. VR Littfest.

Regional biblioteksverksamhet inklusive läs- och litteraturfrämjande verksamhet

Bibliotek ger alla människor fri tillgång till information, kunskap och bildning. I bibliotekslagen betonas betydelsen av bibliotekens roll i det demokratiska samhällets utveckling genom att verksamheten ska verka för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, samt vara tillgänglig för alla.

I Västerbotten finns det kommunala folkbibliotek av olika storlek. I varje kommun finns ett huvudbibliotek och av dessa är flertalet integrerade folk- och skolbibliotek. När det gäller skolbiblioteken som lyder under både bibliotekslagen och skollagen varierar organiseringen av dessa. Förutom huvudbiblioteken finns filialbibliotek, närbibliotek och utlåningsstationer. Inom länet finns också tre kommunala bok/biblioteksbusar, samt en samisk biblioteksbus som drivs av inlandskommunerna (V8). Förutsättningarna för kommunernas folkbibliotek skiljer sig åt samtidigt som alla omfattas av samma lagrum (bibliotekslagen).

Regionbibliotek Västerbotten

Regionbibliotek Västerbotten arbetar på strategisk nivå för att länets invånare ska erbjudas en relevant och jämlik biblioteksverksamhet av hög kvalitet. Uppdraget utgår från Bibliotekslagen. Utgångspunkten för verksamheten är folkbibliotekens behov och lokala förutsättningar. Den primära målgruppen för den regionala biblioteksverksamheten är chefer och medarbetare vid folkbiblioteken i Västerbottens län. Länets tre sjukhusbibliotek ingår också i verksamheten.

Regionbibliotek Västerbotten arbetar nära länets folkbibliotek med rådgivning, kompetens- och metodutveckling. Samarbetet är väl utvecklat och insatserna anpassas efter behov, situation och målgrupp. Insatser görs bland annat för att öka folkbibliotekens digitala kompetens i syfte att stödja invånarnas användning av digitala tjänster och verktyg, för ökad kunskap om medie- och informationskunnighet och att främja läsning och språkutveckling utifrån barns och ungas behov och förutsättningar. Ett särskilt fokus ligger på att stärka och stimulera folkbibliotekens arbete med tidiga insatser för små barns språkutveckling. Verksamheten ingår i ett flertal nätverk där exempelvis samarbeten med de övriga regionerna i norra Sverige är väl utvecklade. Därutöver samverkar regionbiblioteket med civilsamhället för att vidareutveckla biblioteksverksamheten.

Utvecklingsinsatser Regionbibliotek Västerbotten

Stärka biblioteken som demokratiska mötesplatser och aktörer

Biblioteken utgör en central arena för demokrati med uppdraget att tillhandahålla information och kunskap samt stimulera fri åsiktsbildning. Regionbiblioteket verkar för fortsatt utveckling och fördjupning av denna arenas verksamhet och demokratiska möjlighet. Genom kontinuerliga fortbildningsinsatser kring bland annat yttrandefrihet,

åsiktsfrihet och upphovsrätt stärks folkbibliotekspersonalen i Västerbotten i sitt arbete. Det krävs ett normkritiskt och inkluderande förhållningssätt för att lyfta underrepresenterade grupper och minoriteter. Arbete med inkludering och normkritik innebär att synliggöra, problematisera och förändra maktstrukturer och ojämlikhet. Ett exempel på detta är den hbtq-diplomering som genomförts för all folkbibliotekspersonal i länet.

Undersöka bibliotekens roll inom totalförsvaret

Inom området bibliotekens roll i totalförsvaret kommer Regionbibliotek Västerbotten verka för att bibliotekens beredskap för kris och krig stärks, till exempel genom att informera kommunerna om betydelsen av att utse biblioteken till samhällsviktiga verksamheter. Detta arbete utförs i samarbete med bland annat Länsstyrelsen och Myndigheten för beskydd och beredskap (MSB).

Öka biblioteksverksamhetens digitala kompetens, allmänhetens digitala delaktighet samt verka för en hållbar medie- och informationskunnighet (MIK)

Att ha tillgång till medier, förstå mediernas roll och kritiskt kunna värdera information är kärnan i vår yttrande- och informationsfrihet. Begreppet medie- och informationskunnighet (MIK) används för att beskriva dessa kompetenser: att kunna söka, granska, värdera, använda och skapa innehåll i olika medier. Bibliotek spelar en central roll i arbetet med att ge alla människor möjligheter att vara aktiva och delaktiga i det demokratiska samhället. Biblioteken kan även utveckla kreativa metoder för att uppmuntra innovativt digitalt och tekniskt berättande, för att på så sätt ge insikt i hur tekniken fungerar och påverkar samhället. Regionbibliotek Västerbotten arbetar för att stötta och stärka folkbiblioteken i länet i deras arbete med MIK på många olika sätt, till exempel med föreläsningar om aktuella ämnen som artificiell intelligens. Inom litteratursektorn kan MIK-arbetet handla om att stärka författare och skribenter i deras kunskap om digitalisering och ny teknik.

Region Västerbotten ingår i ett nystartat nationellt MIK-nätverk som initierats av Västra Götalandsregionen, där representanter från alla regioner i landet träffas för att dela med sig av sina erfarenheter och projekt inom området. MIK är komplext och utvecklas hela tiden i takt med att omvärldsläget förändras, och det är därför värdefullt att få mötas i en löpande dialog kring utvecklingen.

Stötta biblioteken i deras läs- och litteraturfrämjande arbete

Att läsa är viktigt för att kunna ta del av information och litteratur. Folkbibliotekens uppdrag att främja språkutveckling och stimulera till läsning relaterar till att skapa förutsättningar för att aktivt kunna delta i det demokratiska samhället. Det tar avstamp i det nationella målet för litteratur- och läsfrämjande: att alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med hänsyn till var och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

Kulturrådet har under åren 2021–2023 genomfört en satsning på ett läsfrämjandelyft för personal på de kommunala folkbiblioteken. Läsfrämjandelyftet ska bidra till kompetensutveckling inom litteraturförmedling och läsfrämjande, med ett särskilt fokus på barns och ungas läsning. Läsfrämjandelyftets långsiktiga mål är att bidra till att skapa en likvärdig och hållbar infrastruktur för folkbibliotekens kompetensutveckling, med fokus på läsfrämjande och litteraturförmedling, för att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsoplevelser. Satsningen genomförs genom flerpartsamverkan, det vill säga i samarbete med statliga myndigheter, regioner, kommuner och andra aktörer. Uppdraget utformas i dialog med den regionala biblioteksverksamheten.

Synliggöra urfolket samerna och de nationella minoriteterna samt tillgängliggöra bibliotekens utbud för dessa grupper

Folkbiblioteken i Västerbotten ska vara välkomnande mötesplatser för alla nationella minoritetsgrupper. Västerbotten är förvaltningsområde för minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli. Kunskap om och förståelse för hur biblioteken kan bli mer tillgängliga är därför ett prioriterat utvecklingsområde. Det kan innebära kompetenshöjande insatser likväl som konkret stödmaterial. I samverkan med regionbiblioteken i de övriga norrlandslänen har kompetensutvecklingspaketet gällande samisk kultur och litteratur tagits fram i nära samarbete med samiska författare och kulturutövare. Det utgörs av filmer som publicerats digitalt och finns tillgängliga för alla. Liknande kompetensutvecklingspaket är framtagna för de sverigefinska och romska minoritetsgrupperna, och framöver planeras produktion även för jiddisch och meänkieli.

I Regionbibliotek Västerbottens litterära app härligt planeras en särskild rutt med fokus på samiska platser. I arbetet med språkutveckling för små barn (inom projektet Småprat) tas metodfilmer fram på flera språk, bland annat umesamiska.

Stärka den litterära infrastrukturen

Att skriva och uttrycka sig fritt och kunna göra sig hörd är en förutsättning för demokratin. Litteraturen och berättandet är en del av kulturarvet. Tillgång till litteratur och upplevelsen av berättelser i olika format tillsammans med det egna skapandet utgör en grund för bildning.

Regionbiblioteket ska strategiskt verka för att utövare inom litteraturområdet uppmärksammas, uppskattas, tas i anspråk och ges förutsättningar att utvecklas. All litteratur, oavsett genre och målgrupp, behöver synliggöras och lyftas. Den litterära scenen behöver breddas för att göra plats för nya former av berättande och litterära utövare, inte minst inom de nyare formaten. Att undersöka möjligheterna för litteraturen att samverka och inspireras av andra konstformer, som till exempel dans, musik, slöjd och bild, är intressant och kan skapa nya berättelser och större tillgänglighet. Betydelsen av mötesplatser för litteratur i läsfrämjande syfte behöver också lyftas fram, för att nå nya målgrupper och väcka intresse för litteratur och läsning på nya sätt. Etable-

rade festivaler som exempelvis Littfest samt den nystartade Littfors bidrar till detta på ett positivt sätt.

Regionbibliotek Västerbotten vill verka för att fler ska vilja och få förutsättningar för att utveckla sitt skrivande så att det kan leda till författarskap som i sin tur ges möjlighet att växa och utvecklas. Regionbiblioteket kommer genom breda samarbeten med till exempel författarorganisationer, bibliotek och folkbildning att verka för fler kreativa mötesplatser och nätverk för skrivare och författare. Det är angeläget att stötta och lyfta berättelser, traditioner, erfarenheter och litteratur som kommit till Västerbotten tillsammans med människor som flyttat hit från andra delar av världen. Glesbygdsperspektivet behöver också beaktas så att hela länets litteraturutövare får likvärdiga förutsättningar.

I samarbete med bibliotek, studieförbund och civilsamhälle ges möjlighet att inspirera och stödja unga skrivintresserade. Regionbiblioteket arrangerar skrivarläger och digitala workshops för barn och/eller ungdomar, med ambition att bygga upp en verksamhet som ska bli återkommande.

Litteraturen befinner sig i förändring på olika sätt. I samverkan med andra aktörer lokalt, regionalt och nationellt ska Regionbibliotek Västerbotten fokusera på frågor som till exempel digitaliseringens möjligheter, upphovsrätt, ungas litterära utveckling och litteratur på flera språk, främst de samiska. Utöver detta ska författares förutsättningar stärkas, till exempel genom att undersöka möjligheterna för att inrätta stipendium, residens och mentorskap.

Stärka strukturer som utvecklar området kultur och hälsa

Forskning visar på ett tydligt samband mellan kultur och hälsa. Kultur har betydelse för hälsan ur ett fysiskt, socialt, intellektuellt och existentiellt perspektiv. Arbetet med kultur och hälsa omfattar insatser där konstnärliga uttryck och upplevelser bidrar till att främja hälsa och uppfylla delar av folkhälsopolitikens mål. Genom konst och kultur skapas även stimulerande miljöer. Region Västerbotten anser att det är angeläget att främja ökad kunskap inom området kultur och hälsa samt stärka strukturer för att uppnå utveckling inom området.

Regionbibliotek Västerbotten bedriver idag kultur och hälsoverksamhet på Norrlands universitetssjukhus samt Lycksele och Skellefteå lasarett. Målgruppen är patienter, anhöriga och personal. Verksamheten erbjuder bibliotek, konst (Galleri Alva) samt programutbud. Arbetet med kultur och hälsa är brett och tvärssektoriellt, och samverkan sker med kulturkonsulenter, kulturinstitutioner, kommuner, folkbildning, kulturutövare med flera. Samarbete sker även med sjukhusens vårdavdelningar, samt lekterapi och sjukhusskola.

Region Västerbotten vill främja allas rätt till kultur och nå ut till alla som befinner sig på sjukhus. Särskilt fokus ligger på att uppmärksamma barn och ungas rätt till kultur. Verksamheten tillgängliggör ett varierat kulturutbud av hög kvalitet och konstnärlig förnyelse.

Utvecklingsinsatser Regionbibliotek Västerbotten

- Stärka biblioteken som demokratiska mötesplatser och aktörer
- Undersöka bibliotekens roll inom totalförsvaret
- Öka biblioteksverksamhetens digitala kompetens, allmänhetens digitala delaktighet samt verka för en hållbar medie- och informationskunnighet (MIK)
- Stötta biblioteken i deras läs- och litteraturfrämjande arbete
- Synliggöra urfolket samerna och de nationella minoriteterna samt tillgängliggöra bibliotekens utbud för dessa grupper
- Stärka den litterära infrastrukturen
- Stärka strukturer som utvecklar området kultur och hälsa

Foto: Krister Hägglund. Skellefteå museum/MAN utställningen "Maskor och makt" av konstnären Jan van Esch.

Professionell bild- och formverksamhet

Bild- och formområdet innefattar bland annat performance, måleri, skulptur, fotografi, video, glas, keramik, textil och design men också olika gränsöverskridande uttryck där samtidskonsten ofta befinner sig. De flesta konstutövare är egenföretagare och arbetar, förutom med sin egen konstnärliga praktik, även med undervisning, konsultuppdrag samt olika konstnärsdrivna initiativ. De konstnärliga grund- och högskoleutbildningarna¹² som finns i länet bidrar till en utveckling och återväxt av den regionala konstscenen. Unga och nyutexaminerade konstnärer som väljer att stanna i länet bidrar till en vitalitet inom konstnärskåren och en drivkraft till att utveckla fältet. Brist på utställningsmöjligheter, produktionsplatser, verkstäder och ateljéer samt brist på möjligheter till uppdrag och fria projektmedel begränsar utvecklingen av konstområdet och möjligheten för konstnärer att etablera sig i länet.

Länets konsthögringar står för en betydelsefull del av infrastrukturen på konstområdet. I merparten av kommunerna finns aktiva lokala konsthögringar, vars utställningar ofta arrangeras på biblioteken. I Västerbotten finns 14 konsthögringar samt ett antal kultur- och konstnärsföreningar som arbetar ideellt med konstaktiviteter. Offentligt finansierad utställningsverksamhet arrangeras av Museum Anna Nordlander (MAN), Skellefteå konsthall, Umeå konsthall, Aejlies samiskt centrum, Galleri Alva, Västerbottens museum, Bildmuseet, Vita kuban Norrlandsoperan och det konstnärsdrivna Galleri Verkligheten. Exempel på konstnärsresidens är IASPIS i Umeå, Ricklundgården i Saxnäs, Ateljé AM i Örtäsk och Sápmi Salasta, Aejlies i Tärnaby. Konstvägen Sju Älvar är en 35 mil lång konstutställning, från kusten i Holmsund till Borgafjäll. Konstvägen ägs och utvecklas av kommunerna efter sträckan.

Konstnärscentrum Nord (KC Nord) är en förening tillhörande centrumorganisationerna som verkar för yrkesverksamma konstnärers arbetsmarknadsmöjligheter och arrangerar återkommande branschdagar för konstområdet. Svensk Form Västerbotten verkar som en oberoende aktör för designområdet och bygger broar mellan konst, kultur och industri genom att bland annat skapa mötesplatser och utställningar. I Region Västerbottens organisation ingår verksamheten för offentlig konst som omfattar konstnärliga gestaltningar av fastigheter samt den regionala offentliga konstsamlingen.

Konstkonsulentverksamheten

Konstkonsulenterna bedriver ett långsiktigt, strategiskt arbete för att stärka samtidskonsten i länet. Konstkonsulentuppdraget fördelas mellan två huvudmän, Konstfrämjandet i Västerbotten och Museum Anna Nordlander vid Skellefteå museum. Konstkonsulenterna samverkar med sina huvudmän för att lyfta frågor kring demokrati, yttrandefrihet, jämställdhet, hbtqi, nationella minoriteter och urfolket samerna.

Verksamhetens huvudmål är att skapa bättre förutsättningar för länets yrkesverksamma bild- och formkonstnärer, främja barn- och ungas möjligheter att skapa och uppleva samtidskonst samt bredda allmänhetens kunskap och intresse för bild- och formkonstområdet. Konstkonsulenterna skapar nätverk och stärker den regionala strukturen för bild- och formkonsten bland annat genom att stödja initiativ från det fria kulturlivet, föreningar, studieförbund med flera. Konstkonsulenterna fungerar som ett stöd för kommunerna i länet gällande frågor och aktiviteter som rör samtidskonst och konsthantverk.

Utvecklingen av bild- och formkonstområdet behöver löpa parallellt med den industriella och befolkningsmässiga expansion som pågår i Västerbotten. De långa avstånden i länet och hur konstområdet finns representerat i kommunerna varierar och större satsningar har historiskt skett efter kustbandet och färre i inlandet. Relativt starka strukturer för samtidskonst finns i Umeå och Skellefteå. I resterande delar av länet bärs konstområdet till stor del upp av ideella krafter. Bild- och formkonstens plats i samhällsutvecklingen behöver stärkas och prioriteras på alla nivåer. Konstkonsulenterna ska verka för att människor i alla åldrar ska ha möjlighet att möta konst av hög kvalitet i sin närhet oavsett var i länet de bor.

Konstkonsulenterna ingår i den nationella föreningen Konstkonsulenterna i Sverige samt nätverket konstkonsulenterna i norr som samarbetar kring nationella, interregionala och regionala frågor. Föreningen och nätverket arbetar för att stärka konstområdet i Sverige och i Norrland genom olika insatser.

Utvecklingsinsatser Konstkonsulentverksamheten

Främja barn och ungdomars möjlighet att uppleva och skapa konst

Till följd av den svaga infrastrukturen för bild- och formkonst i länet är det stora skillnader i vilka möjligheter som finns för barn och unga att möta konst av hög kvalitet, träffa professionella utövare samt få möjligheten att själva skapa. För att bygga ett intresse för konsten och förståelse för allt som den kan vara behöver barn och unga få möta konst som en naturlig del i sin vardag, i skolan och på fritiden. Konstkonsulenterna kommer att initiera nätverk och samarbeten med kommuner, kulturskolor, studieförbund och föreningsliv för att tillsammans stärka upp strukturerna för bild- och formkonstområdet. Konstkonsulenterna ska verka för att bild- och formkonst ska finnas representerat i olika projekt och kulturaktiviteter för barn och unga.

¹² Konsthögskoleutbildning finns på Umeå Konsthögskola och förberedande konstutbildningar vid Umeå konstscola, Edelviks Folkhögskola och Solviks Folkhögskola.

Residensprogram och produktionsplatser

Det finns ett behov av mötesplatser, produktionsplatser och noder för konst i fler kommuner i länet. Konstkonsulenter ska arbeta för ett stärkt samarbete mellan region och kommun kring planering för och uppbyggnad av produktionsplatser för konst. Konstkonsulenter ska också stödja utveckling av residensverksamhet för att ge länets konstnärer möjlighet till kontakter och samarbeten regionalt, nationellt och internationellt genom utbyte och samverkan med andra organisationer, regioner och kommuner.

Resurscentrum för konst

Sedan handlingsplanen för ett resurscentrum för konst antogs 2018 har det första delmålet i planen uppfyllts: Mobilitetsstöd för länets yrkesverksamma konstnärer har inrättats, en digital plattform har utvecklats, centrumbildningen KC Nord erhåller verksamhetsmedel och konstkonsulentverksamhetens anslag har höjts. Rutiner för en regional konferens, som ett samarbete mellan Region Västerbotten och konstkonsulenter, samt struktur för återkommande kommunbesök är under utveckling. En ny behovsanalys kommer att göras i samråd med olika aktörer inom bild- och formkonstområdet för en etablering av ett resurscentrum för konst i Västerbotten.

Museum Anna Nordlander / MAN

Museum Anna Nordlander är en självständig avdelning inom Skellefteå museum AB. Med uppdrag att arbeta med samtidskonst och genusfrågor bedriver MAN publik verksamhet på olika platser i länet och i Sara kulturhus. MAN befrämjar medskapande aktiviteter i samarbete med konstnärer, publik, institutioner och andra aktörer för att stödja konstnärlig kvalitet och skapa förnyelse. Frågor kring bland annat identitet, demokrati, hållbarhet och social inkludering ledsagar programutbudet. Den konstpedagogiska verksamheten på MAN riktar sig till barn, unga och vuxna och bedrivs i dialog med utställningsverksamheten men även i samråd med flertalet andra kulturverksamheter.

MAN:s ambition är att vara ett nav för samtidskonst och genus. En viktig del av detta utgörs av samarbeten på nationell och internationell nivå. MAN vill främja och möjliggöra nyskapande konstnärliga uttryck, visa på experimentlusta och stimulera tvärvetenskapliga belysningar. Verksamheten förvaltar en konstsamling som ägs av Skellefteå kommun. Samlingen omfattar närmare 600 verk av framför allt nordiska kvinnliga konstnärer från 1800-talets slut fram till idag med tydligt fokus på samtida konst. Delar av samlingen visas för allmänheten på Stiftsgården i Skellefteå. Vidare ingår MAN i arbetsgruppen IASPI i Umeå (Konstnärsnämndens internationella program för bild- och formkonstnärer) och är medlem i Klister och Bildkonst Sverige. Genom Skellefteå museum är MAN medlem i ICOM – International Council of Museums och i Riksförbundet Sveriges museer. Skellefteå museum har en anställd konstkonsultent med placering på MAN som på uppdrag av Region Västerbotten bedriver och utvecklar länets konstkonsulentverksamhet.

Konstfrämjandet Västerbotten

Konstfrämjandet Västerbotten är en ideell förening vars medlemmar utgörs av folkrörelseorganisationer och föreningar inom Västerbottens län. Konstfrämjandets arbete utgår från fyra hörnstenar: konstutbildning, breddning av arbetsmarknaden för konstnärer, demokratisering av konsten samt synliggörande av konst i samhället. I utvecklingsarbetet ingår att utveckla samverkan mellan olika aktörer inom konstområdet, stödja konstnärer i deras företagande och göra konsten mer tillgänglig för länets invånare. Konstfrämjandet Västerbotten är en av huvudmännen för länets konstkonsulentverksamhet.

Västerbottens museum

Västerbottens museums konstsamlingar omfattas av uppemot 7000 konstverk och utökas kontinuerligt. Konsten är en vital del av det västerbottniska kulturarvet och Västerbottens museums uppgift är att spegla konsten i länet, både historiskt och i nutid. Ett viktigt led i detta är att fortsätta utveckla museets konstsamling och bevara den för framtiden, samt öka kunskapen om länets konstnärer. Årligen visas ett flertal konstutställningar tillsammans med samtida professionella konstnärer. Samarbete sker regelbundet med andra konstaktörer såväl regionalt som interregionalt.

Verksamheten för offentlig konst

Region Västerbottens konstverksamhet omfattar arbetet med konstnärliga gestaltningar i offentliga miljöer. Konstverken och de gestaltade miljöerna har lång livslängd och ingår i länets gemensamma kulturarv. De erbjuder allmänheten att möta och ta del av konst i vardagen och på andra platser än i utställningslokaler.

Regionen verkar för att tillämpa enprocentsregeln vid om- och nybyggnation av länets fastigheter. Därutöver ansvarar verksamheten för inköp, förvaltning och utplacering av konstsamlingen som idag omfattar 18 000 verk. Den offentliga konsten är avsedd att finnas tillgänglig för allmänhet, patienter och personal i länets lokaler och verksamheter. Kontinuerliga inköp av professionell samtida konst och konsthantverk är en viktig del av verksamheten. Den framtida utvecklingen ska ses som en del av Region Västerbottens samlade arbete med bild- och formområdet och som en del av handlingsplanen för Bild och Form i Västerbotten. Verksamhet för offentlig konst bidrar till att öka tillgänglighet till konst samt stödja professionella konstnärer.

Galleri Alva

Verksamheten Galleri Alva drivs av Region Västerbotten som en del av den offentliga konstverksamheten och är en plats för nyskapande, gränsöverskridande och undersökande konstnärliga uttryck. Galleriet följer en regional profil med ett ansvar att verka för hela länet. Utställare kommer i första hand från Västerbottens län eller grannlänen. Årligen visas tio utställningar med huvudsakligt fokus på att synliggöra professionella konstnärers verksamhet men även de regionala institutionerna samt Region Västerbottens anställdas kreativitet. Konstansvariga vid Region Västerbotten föreslår i samverkan med konstkonsulenter i länet konstnärer till utställningsprogrammet. Intentionen är att följa det statliga ramavtalet gällande utställnings- och medverkanssättning (MU-avtalet). Ansvariga för den dagliga galleriverksamheten är galleriets konstansvarige samt Alva kulturs personal.

Emma Ricklunds stiftelse

Emma Ricklunds stiftelse förvaltar Ricklundgården i Saxnäs med tillhörande konstsamling. I uppdraget ingår att visa samlingen för allmänheten och att erbjuda professionella konstskapare vistelse i Ricklundgårdens ateljéer. Stiftelsens ambition är att stärka Ricklundgården som arena för fri och konceptuell konst. Kontakter har knutits i länet och nationell för att förbättra och stärka samarbeten med Umeå universitet, konstnärliga högskolor samt institutioner och konstnärer på regional och nationell nivå. Vidare bedriver Emma Ricklunds stiftelse konstpedagogisk verksamhet genom projektet EMMAS. Emma Ricklunds stiftelse ägs av Vilhelmina kommun och Region Västerbotten.

Konstnärscentrum Nord

Konstnärscentrum Nord är en ideell förening som samlar konstnärer i Västerbotten, Norrbotten, Västernorrland, Gävleborg och Jämtland Härjedalen. Ändamålet är att tillvarata de yrkesverksamma konstnärernas arbetsmarknadsintressen. Det innebär att aktivt verka för att skapa arbets- och inkomstillfällen, utveckla konstnärernas arbetsområden och verka för att konstnärers yrkeserfarenhet och kompetens utvecklas och tillvaratas. Konstnärscentrum Nord genomför återkommande branchdagar för konst (BRAK) som samlar konstlivet i norra Sverige.

Utvecklingsinsatser

Konstkonsulentverksamheten

- Främja barn och ungdomars möjlighet att uppleva och skapa konst
- Residensprogram och produktionsplatser
- Resurscentrum för konst

Utvecklingsinsatser Västerbottens museum

- Säkerställa långsiktigt bevarande av konst
- Utveckla museet som arena för konst

Foto: Fredric Larsson. Film i Västerbotten stipendiater 2023.

Filmkulturell verksamhet

I Västerbotten skapas kortfilmer, dokumentärfilmer och långfilmer som når ut i hela världen. Flertalet nationellt uppmärksammade filmskapare med internationella framgångar har startat sin filmkarriär i Västerbotten. Bland de professionella filmskaparna finns det dels bolag som producerar fiktionfilm och dokumentär för biograf och tv, dels bolag som producerar beställningsfilm; exempelvis reklamfilm, informationsfilm, tv-program eller musikvideos. Flertalet av aktörerna kombinerar olika typer av produktioner. Det har under de senaste åren varit en tydlig trend att produktionerna är interregionala eller internationella samarbeten.

Rörlig bild är numera en del av de allra flestas vardag. Behovet av filmkunnskap har därför ökat, framför allt för barn och unga. Genom filmpedagogiska aktiviteter där barn och unga får se, samtala om och skapa film ökar filmkunnskapen. Västerbotten har en positiv trend vad gäller filmpedagogisk verksamhet, framför allt barns och ungas egna skapande. Detta har möjliggjorts tack vare samarbeten mellan föreningslivet, skolor, filmskapare och Film i Västerbotten.

Föreningslivet är betydelsefullt för filmkulturen i länet. Inom både filmvisning och filmpedagogik finns engagerade föreningar som ger invånarna möjlighet att ta del av ett rikt och varierat utbud, exempelvis Kulturakademien i Storuman, KF Huset i Nordmaling, Folkets Bio Umeå och Lynx Studios. I länet finns årligt återkommande filmfestivaler. Film av unga filmskapare från Västerbotten visas på VAFF filmfestival i Skellefteå. Bland festivalerna märks även exempelvis Umeå filmfestival och Adak filmfestival. Samisk film och annan film av urfolk visas på Dellie maa - Sápmi Indigenous Film & Art Festival i Tärnaby. Det produceras samisk film i Västerbotten, ofta i form av internationella produktioner som sätter Sápmi och Västerbotten på den globala filmkartan.

Film i Västerbotten

Film i Västerbotten är ett regionalt resurscentrum för film och rörlig bild som arbetar för att utveckla filmkulturen i Västerbotten. Film i Västerbotten är en resurs för aktörer som vill arbeta med film och riktar sig till föreningsliv, professionella filmskapare, filmarbetare, kommunala verksamheter, filmbolag, filmintresserade samt barn och unga. Detta sker genom konsultation, bidrag, tekniskt stöd, kompetensutveckling eller nätverksstärkande aktiviteter.

Inom området barn och unga arbetar Film i Västerbotten med ungas filmkunnskap både på deras skoltid och fritid. Samarbeten sker med flertalet olika aktörer bland annat med verksamhet inom Skapande skola och Kulturskolan. Föreningslivet och professionella filmskapare är viktiga aktörer för genomförandet av aktiviteterna.

Inom verksamhetsområdet produktion och talangutveckling utvecklar Film i Västerbotten filmproduktion och filmskapare. Verksamheten riktar sig till filmskapare – från amatörer till professionella – som vill skapa film eller utveckla sin kompetens. Flertalet samarbeten och projekt genomförs som interregionala eller internationella samarbeten.

Inom verksamhetsområdet biograf och filmvisning arbetar Film i Västerbotten för att länets invånare ska få ta del av ett brett och varierat filmutbud. Verksamhet riktar sig till biografier och andra organisationer som visar film.

Film i Västerbotten arbetar inom alla sina verksamhetsområden för att utjämna skillnader i tillgång till filmkultur i hela länet. Det gäller filmskapares utvecklingsmöjligheter, filmkunnskap för barn och unga samt invånarnas möjlighet att ta del av ett rikt filmutbud. Film i Västerbotten vill även utveckla samarbeten inom filmområdet med nationella minoriteter och urfolket samer.

Utvecklingsinsatser Film i Västerbotten

Filmkunnskap för barn och unga

Det ökande användandet av internet, sociala medier, mobiltelefoner och streamingtjänster har gjort att dagens barn och unga använder sig av rörlig bild mer än tidigare generationer. De kommunicerar med rörliga bilder, uttrycker sig med rörliga bilder och hämtar information via rörliga bilder. Genom Film i Västerbottens filmpedagogiska aktiviteter får barn och unga prova på att göra film, se film och samtala om film. Tonvikt ligger på att göra egen film. Detta ger förståelse för hur film och rörlig bild fungerar och ger kunskaper i att kritiskt granska rörlig bild som dyker upp i vardagen. De får utveckla sin kreativitet och lär sig att uttrycka sig och berätta med film.

Det finns stora skillnader mellan kommunerna i länet vad gäller infrastruktur för kulturaktiviteter riktade till barn och unga. Film i Västerbotten fungerar som konsultativ resurs när aktörer som skolor, kommuner och föreningar behöver hjälp med budgetering, kursupplägg, filmteknik och hur man söker ekonomiskt stöd för filmpedagogiska aktiviteter, ofta inom Skapande skola eller Kulturskolan. Film i Västerbotten vill fortsätta kompetensutveckla professionella filmskapare i rollen som filmpedagoger samt ge dem möjligheten att skapa utbildningspaket som erbjuds till skolor och föreningar. Länets film- och kulturföreningar som engagerar sig i filmpedagogik är nyckelaktörer som behöver fortsatt stöd. De fungerar som en viktig lokal nod för sina kommuner både för aktiviteter på skoltid och på fritid.

Främja filmvisningar på biograf och filmfestival

Biograferna, filmföreningarna och filmfestivalerna är viktiga för att Västerbottens invånare ska få ta del av kulturupplevelser och ett kvalitativt utbud. Film i Västerbotten vill därför utveckla sin roll som stöd för biografer gällande att kompetensutveckla biografer och fungera som konsultativt stöd. Filmfestivaler ger länets invånare en mångfald av film och möjlighet att se film som inte når biografernas ordinarie utbud. De fyller också en viktig funktion i mötet mellan publik och filmskapare. För att behålla och utveckla filmfestivaler kommer Film i Västerbotten att fortsätta dela ut arrangemangsstöd till föreningar som genomför festivaler och andra filmvisningar utöver ordinarie bioutbud. Genom dessa stöd ges även möjlighet till lokala visningar av filmer från Västerbotten.

Stärka villkoren för filmproduktion

Filmproduktioner från Västerbotten har rönt nationella och internationella framgångar. En viktig framgångsfaktor har varit att ge filmskapare från Västerbotten möjlighet att berätta sina egna historier och spegla sin del av världen för publiken. Film i Västerbotten har samtidigt en mycket begränsad produktionsbudget vilket leder till utmaningar för filmskapare och filmbolag från Västerbotten. De vittnar om svårigheter med att finansiera produktioner med Västerbotten som bas när den regionala finansieringen från Västerbotten är så låg. Flertalet filmskapare som startat karriären i Västerbotten har flyttat till andra regioner, även produktionsbolag har flyttat. Långfilmer och tv-serier som utspelas i Västerbotten spelas in i andra regioner än Västerbotten.

Att öka Film i Västerbottens budget för medfinansiering av filmproduktion skapar nya och bättre villkor för filmbolag och filmskapare i Västerbotten. Önskvärd nivå är att årligen kunna medfinansiera långfilm och tv-drama samtidigt som kort- och dokumentärfilm ges möjlighet att utvecklas. En ökad mängd filmproduktionsmedel som möjliggör medfinansiering av långfilm och tv-drama, exempelvis i formen av en filmfond, stärker filmkulturen och filmbranschen i länet. Filmbolag och filmskapare från Västerbotten ges bättre möjligheter att verka i Västerbotten samtidigt som länet blir attraktivare som inspelningsplats för filmbolag från andra regioner och länder.

Nätverksstärkande och kompetensutvecklande aktiviteter inom filmproduktion

Film i Västerbotten har en stark tradition av att arbeta med talangutveckling och kompetensutveckling av filmskapare. För att få fram nya filmskapare och utveckla professionella filmskapare krävs nätverksstärkande och kompetensutvecklande aktiviteter i form av kurser, seminarier, workshops och branschträffar. Film i Västerbotten har som ambition att filmskapare ska kunna utveckla sig i länet oavsett tidigare erfarenheter. De goda erfarenheterna av interregionala och internationella projekt gör att Film i Västerbotten vill fortsätta med den verksamheten. Inom kompetensutveckling finns ett behov av dels aktiviteter för filmskapare som är redo att ta steget från talangfull amatör till professionell, dels aktiviteter riktade till länets professionella filmskapare.

För att utveckla filmbranschen är det av vikt att det finns mötesplatser med nätverksstärkande aktiviteter. Det kan exempelvis ske inom ramen för Umeå Europeiska Filmfestival, Sundsvall Filmfest och Tromsø Internationella filmfestival. Det finns också ett behov av mer lokala arrangemang som riktar sig till specifika filmaktörer i länet. De fysiska mötesplatserna i länet utgör också en förutsättning för nätverk, kompetensutveckling och produktion; exempelvis en filmstudio, gemensamma lokaler för aktörer inom kreativa och kulturella branscher eller lokaler där unga kan träffas och skapa film och annan kultur tillsammans.

Utvecklingsinsatser Film i Västerbotten

- Filmkunnighet för barn och unga
- Främja filmvisningar på biograf och filmfestival
- Stärka villkoren för filmproduktion
- Nätverksstärkande och kompetensutvecklande aktiviteter inom filmproduktion

Foto: Ola Ling. Västerbottens läns hemslöjdsförening. Spinning

Hemslöjdsfrämjande verksamhet

I Västerbotten har slöjden formats av de geografiska förutsättningarna som spänner från kustlandskap i öst, via skogsland och älvar upp till karg fjällmiljö i väst. Urfolket samer, nybyggarkulturen, allmogen, industrialiseringens genombrott med framväxande skogs- och järnbrukssamhällen är alla viktiga delar i vårt gemensamma kulturarv som förvaltas, levandegörs och utvecklas utifrån dagens rådande förutsättningar och behov. Slöjd är en folkrörelse i ständig utveckling när det kommer till uttryck och sammanhang. Ungefär hälften av landets invånare ägnar sig åt hemslöjd någon gång under året. Socioekonomiska faktorer är inte lika avgörande som för andra kulturformer, kvinnor och äldre är mest aktiva. Slöjden i Västerbotten ska präglas av god tillgänglighet och inkludering oavsett hur eller på vilken nivå man vill tillgodogöra sig slöjd. Handens arbete stärker självkänslan och främjar hälsa. Ökad förståelse för produktions- och konsumtionsmönster borgar för medvetna val både på individ- och samhällsnivå.

Västerbottens läns hemslöjdsförening

Hemslöjdsföreningen som grundades 1909 är en av landets äldsta och har samlad kunskap om slöjdområdet i länet. Föreningen förvaltar ett arkiv med nära 1700 slöjdföremål som till stora delar är digitaliserat. Västerbottens läns hemslöjdsförening är en ideell organisation med säte i Umeå och är ansluten till Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund. Föreningen har ca 500 medlemmar i hela länet, är majoritetssägare i butiken Hemslöjden i Umeå AB och arbetsgivare åt länets läns hemslöjds konsulenter.

Länshemslöjds konsulenternas främjande arbete tillvarar lokala traditioner, utvecklar och stärker slöjden som kultur och näring. Slöjden som kunskapsbärare tillsammans med andra aktörer är en viktig del i arbetet mot ett hållbart samhälle och för att nå de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030. Barn och ungas tillgång till slöjd och eget skapande i hela länet är ett prioriterat mål. Samverkan och kunskapsutbyte sker nationellt och internationellt, främst med myndigheten Nämnden för hemslöjdsfrågor och Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund. Erfarenhetsutbyte och samarbete kring utställningar och projekt sker med hemslöjds konsulenter i hela landet, särskilt utvecklat är samarbetet mellan kollegorna i de fyra nordligaste regionerna. I Västerbotten sker samverkan på flera nivåer och i många olika nätverk. Bibliotek, museer, kommuner, studieförbund, skola, kulturskola, civilsamhälle och andra kulturkonsulenter är viktiga aktörer. Länshemslöjds konsulenterna har ett nära samarbete med Handens hus och den kommunalt anställda hemslöjds konsulenten i Skellefteå.

Slöjdens tysta kunskaper har traderats mellan generationer, något som inte sker lika naturligt idag. Den utvecklingen kan leda till att hantverkskunskaper går förlorade. Traditionell hantverkskunskap omfattas av Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet. Med immateriellt

kulturarv menas en kunskapstradition som överförs mellan generationer. Ett exempel på detta är klinkbåtsbygge som 2021 togs upp i Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Det är en båt kultur som är levande på Holmön utanför Umeå.

I en global och digital kontext utbyts kunskap fritt och nya influenser inkluderas på lokal nivå. Hantverk har alltid praktiserats över hela vårt jordklot, liknande hantverkstekniker har utvecklats oberoende av varandra, historiska kunskapsutbyten har ägt rum, unika och spännande lokala uttryck har uppstått. Slöjd tar alltmer plats på digitala plattformar, nya kunskaper och arbetssätt utvecklas och breddar slöjdområdet bortom fysiska och geografiska begränsningar.

Västerbotten har ett rikt samiskt kulturarv och ett levande samiskt kulturliv, och i hela länet verkar föreningar och professionella hantverkare. Tillsammans med kommuner som ingår i samiskt förvaltningsområde, minoritetssamordnare och andra aktörer finns goda förutsättningar till samverkan.

Utvecklingsinsatser Västerbottens läns hemslöjdsförening

Verka för alla barn och ungas rätt till slöjd

Barn och ungas rätt till kultur är lagstadgad i Barnkonventionen. Eget skapande stärker barn och unga som individer och ger en ökad självkänsla. Genom slöjden kan barn och unga få kunskaper, utvärdera och utveckla färdigheter som ger ringar på vattnet hela livet. För att nå barn och unga i hela länet krävs samverkan mellan alla aktörer på området. Att stötta slöjdare, arrangörer och verksamheter som arbetar med barn och unga är avgörande för att kunna erbjuda slöjd till så många som möjligt. I nätverket Prio barn och unga träffas hemslöjds konsulenter i hela landet. Syftet är att stärka kompetensen inom området genom fortbildning och erfarenhetsutbyte. Hemslöjds konsulenterna ska verka för god tillgång på sammanhang där barn och unga kan skapa fritt utifrån egna förutsättningar och intressen.

Stärka slöjdområdets infrastruktur genom nätverk och mötesplatser

Konsulentverksamhetens ambition är att skapa fler mötesplatser och stärka slöjdområdets infrastruktur i länet. Många aktörer och utövare är verksamma i gränslandet mellan slöjd, hantverk, konst, konsthantverk, design och form. Samarbeten över konst- och kulturområden skapar positiva synergier och kommer en större grupp till del. För att stärka utbudet av slöjdupplevelser och möjligheten till eget skapande krävs nya samarbeten och produktionsplattformar. En viktig uppgift i utvecklingsarbetet är att förmedla slöjdområdets specifika behov och förutsättningar. En bättre förståelse gör det enklare att anlita slöjdare för uppdrag, utställningar eller utbildningsinsatser. Tack vare en god digital infrastruktur når slöjd ut på fler sätt, den verksamheten ska fortsätta att utvecklas under planperioden.

Yrkesverksamma slöjdare och hantverkare är en förutsättning för en god tillgång på slöjd i länet. Det är professionella utövare som i stor utsträckning besitter den djupare kunskapen om hemslöjdens material och tekniker. Läns-hems-löjds-konsulenterna är en resurs för slöjdare och hantverkare som är eller vill bli näringsverksamma. Verksamheten bidrar med nätverk, rådgivning, kompetensutveckling och projekt. Goda förutsättningar att försörja sig på sitt hantverk ökar länets attraktionskraft och är en viktig del i arbetet för god tillgänglighet av slöjd i hela Västerbotten.

Genom slöjd främja hälsa och ett hållbart samhälle

Att ställa om till ett hållbart samhälle och livsstil är vår tids viktigaste uppgift. Slöjden som kunskapsbärare kan tillsammans med andra aktörer bidra till att nå FN:s hållbarhetsmål. Hemslöjd har alltid handlat om att göra medvetna val. Materialkännedom och hantverksskunnande i förindustriella tillverkningstekniker har skapat omsorgsfullt tillvaratagande av både naturen och föremålen vi lever med. Skogen och biologisk mångfald behöver prioriteras på ett tydligare sätt än idag. Konventionellt skogsbruk har inte bara en negativ inverkan på biologisk mångfald, den hotar också tillgången på slöjdmaterial som länge varit en självklar del av slöjdekulturen i Västerbotten. Slöjden som en del i ett mer variationsrikt skogsbruk kan visa på betydelsen av en breddad användning av skogens resurser.

Slöjd främjar hälsa och forskning visar att kultur i olika former kan öka det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet. Psykiatriska diagnoser är idag den vanligaste anledningen till sjukskrivning. Handens arbete stimulerar hjärnan, endorfiner frigörs, vi mår bättre och självkänslan stärks. Att skapa själv med enkla verktyg är utmanande och på samma gång tillfredsställande. Slöjd skulle kunna bidra på ett tydligare sätt inom friskvård.

Hems-löjds-konsulenterna har en viktig roll i att främja det egna slöjdandet. Att kunna laga, tillvarata och tillverka egna föremål stärker individens egenmakt. En ökad materialkännedom, förståelse för tillverkningsprocesser och transporters miljöpåverkan ger möjlighet att göra medvetna val. Genom samverkan och nya tillvägagångssätt, till exempel inom ramen för Gestaltad livsmiljö, kan slöjdområdet kopplas ihop med mer övergripande strategier och bidra till utvecklingen av hållbara städer och samhällen. För att slöjden ska kunna få en viktig roll i omställningen till ett hållbart samhälle behövs fler yrkesverksamma utövare. En ökad efterfrågan skulle bidra till att fler väljer att satsa på ett yrkesliv inom slöjd och hantverksområdet.

Utvecklingsinsatser Västerbottens läns hems-löjds-förening

- Verka för alla barn och ungas rätt till slöjd
- Stärka slöjdområdets infrastruktur genom nätverk och mötesplatser
- Genom slöjd främja hälsa och ett hållbart samhälle

Akvarell på papper "Moving matter 7" av Karin Nordgren.

Uppföljning och analys

Genom planering, uppföljning och analys ska Region Västerbotten, som regionalt organ, främja ett mångsidigt och kvalitativt kulturutbud oavsett bostadsort i länet. Alla verksamheter som erhåller regionalt eller statligt stöd gör årligen redovisningar till Region Västerbotten, enligt gällande uppdrag, avtal eller beslut.

Uppföljning i enlighet med Förordning 2010:2012

Region Västerbotten ansvarar för att löpande samordna uppföljning och utvärdering av den regionala kulturplanen. Detta sker i enlighet med förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet och utifrån de nationella kulturpolitiska målen. Redovisningar görs årligen för de regionala kulturverksamheter som ingår i kultursamverkansmodellen. Underlagen sammanställs av Region Västerbotten till Kulturrådet i enlighet med gällande förordningar och riktlinjer.

Intern uppföljning

De regionala kulturverksamheterna gör egna redovisningar i årsbokslut och verksamhetsberättelser som följs upp av Region Västerbotten och som också ligger till grund för Region Västerbottens egen årsredovisning kopplad till regionplanen. Region Västerbottens regionala utvecklingsnämnd ansvarar för regelmässig uppföljning, utvärdering och analys av verksamhetsområdet och kulturberedningen har till uppgift att bereda ärenden i enlighet med den regionala utvecklingsnämndens uppdrag. Kulturplanen är del av målsättningarna i regionplanen och den regionala utvecklingsstrategin.

Analys och utveckling

Region Västerbotten genomför vid behov analyser av horisontella perspektiv och särskilda konst- och kulturområden i syfte att stärka den regionala kulturutvecklingen. Det påbörjade arbetet vad gäller barn och unga samt regional närvaro kommer fortgå och utvecklas. Vidare kommer Region Västerbotten under planperioden, i interregionala samverkan med övriga norrlän, utveckla sitt arbete med uppföljning och analys.

Dialoger

Region Västerbotten ansvarar för att genomföra årliga verksamhetsdialoger med aktörer som ingår i kultursamverkansmodellen, dialogerna tar sin utgångspunkt i verksamheternas utvecklingsinsatser i kulturplanen. Vad gäller kulturbolagen sker årligen ägarsamråd och bolagstämma. Vid behov ses överenskommelser, ägardirektiv eller uppdragsbeskrivningar över och revideras. Region Västerbotten avser under planperioden att genomföra uppföljande tematiska dialoger med samverkande och samrådande aktörer med kulturplanens målområden i fokus.

Oljemålning "Trollsjö - Tallsjö" av Jan Ulrik Friis.

Regionala kulturverksamheter

Verksamheter som beviljas verksamhetsmedel ska tillsammans bidra till ett kulturutbud med bredd och spets som både är geografiskt spritt i länet och representerar olika konst- och kulturområden. Till medlen kopplas villkor som är gemensamma för alla mottagare samt specifika uppdrag/överenskommelser/direktiv för respektive mottagares verksamhet. Verksamhetsmedel söks, redovisas och omprövas årligen. Förfarandet varierar beroende på om verksamheten ingår i kultursamverkansmodellen eller ej.

Följande verksamheter ingår i Region Västerbotten regionala kulturverksamhet och uppbär statliga och/eller regionala anslag. Verksamheter med röd rubricering ingår i kultursamverkansmodellen.

Aejlies

Aejlies erhåller verksamhetsanslag från Region Västerbotten. Övriga finansiärer av basverksamheten är Storumans kommun och Sametinget. Aejlies är ett kulturcentrum, urfolksresidens och samiskt museum i Tärnaby skapat av samer för samer som har potential att utvecklas som betydande institution i en växande samisk kulturell infrastruktur.

Dans i Västerbotten

Den regionala danskonsulentverksamheten ska verka för att dans ska ges större plats i invånarnas vardag med fokus på barn och unga, vara ett stöd för dem som yrkesmässigt eller på fritiden vill arbeta med och för danskonsten samt bidra till att stärka dansens ställning. Dans i Västerbotten handlägger även det regionala turnéstödet för dansgrupper enligt gällande riktlinjer. Dans i Västerbotten samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten. Norrlandsoperan AB är huvudman för verksamheten.

Danscentrum Norr

Danscentrum Norr erhåller verksamhetsanslag från Region Västerbotten. I sitt arbete verkar Danscentrum Norr för att stärka det fria professionella danslivet i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Härjedalen som en del av Danscentrum Riks. I arbetet ingår informationsspridning och kontaktförmedling, arbetsförmedling, lokal träning och regionala workshops.

Emma Ricklunds stiftelse

Emma Ricklunds Stiftelse ägs av Vilhelmina kommun och Region Västerbotten till 60 respektive 40 procent. Emma Ricklunds stiftelse förvaltar Ricklundgården i Saxnäs med tillhörande konstsamling. I uppdraget ingår att visa samlingen för allmänheten och att erbjuda professionella konstnärer vistelse i Ricklundgårdens ateljéer.

Film i Västerbotten

Film i Västerbotten är regionalt resurscentrum för film och rörlig bild med uppgiften att stödja och bredda filmkulturen

i Västerbottens län och främja utvecklingen av den audiovisuella branschen. Region Västerbotten är huvudman för den regionala konsulentverksamheten inom filmområdet. Film i Västerbotten samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten.

Folkrörelsearkivet i Västerbotten

Folkrörelsearkivet i Västerbotten är en ideell förening vars medlemmar utgörs av folkrörelseorganisationer och föreningar inom Västerbottens län. Arkivet har till uppgift att samla, bevara och tillgängliggöra i första hand förenings- och folkrörelsearkiv från hela länet. Arkivlokaler och arbetsplatser finns i Umeå och Skellefteå. Folkrörelsearkivet samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten. Verksamheten uppbär också verksamhetsbidrag från Umeå och Skellefteå kommun.

Folkhögskolor

I Västerbottens län finns sju folkhögskolor: fem rörelseägda (Umeå, Edelvik, Medlefors, Solvik och Strömbäck) och två folkhögskolor som ägs av Region Västerbotten (Vindeln och Storumans folkhögskolor). Region Västerbotten har en överenskommelse med folkhögskolorna i länet. Årliga verksamhetsanslag ges till de fem rörelseägda folkhögskolorna. Interregionalt mobilitetsstöd är ett betalningsansvar Region Västerbotten har för elever folkbokförda i Västerbottens län som går utbildningar vid folkhögskolor på andra orter i Sverige.

Friluftsförmedling

Friluftsförmedlandet Västerbotten erhåller ett årligt verksamhetsbidrag från Region Västerbotten för verksamhet som bedrivs för barn och ungdomar.

Företagsarkivet i Västerbotten

Företagsarkivets i Västerbottens huvuduppgift är att samla, bevara och för forskning tillhandahålla arkivmaterial från verksamma eller tidigare verksamma företag inom Västerbottens län. Företagsarkivet samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten. Verksamheten uppbär också verksamhetsbidrag från Umeå och Skellefteå kommun.

Galleri Alva

Galleri Alva är en del av kulturcentrum Alva Kultur på Norrlands universitetssjukhus i Umeå och en plats för nyskapande, gränsöverskridande och undersökande konstnärliga uttryck.

Galleri Verkligheten

Galleri Verkligheten är ett ickekommersiellt konstnärskivet projektrum för samtidskonst i Umeå som erhåller bidrag från Region Västerbotten, staten och Umeå kommun. Galleriets verksamhet består av utställningar, föreläsningar och internationella samarbeten.

Giron Sámi Teáhter

Giron Sámi Teáhter är en turnerande institutionsteater med huvudsäte i Kiruna. Teatern är organiserad som en ideell förening vars medlemmar till största delen består av sameföreningar och samiska organisationer.

Konstfrämjandet Västerbotten

Konstfrämjandet Västerbotten är en ideell förening vars medlemmar utgörs av folkrörelseorganisationer och föreningar inom Västerbottens län. Konstfrämjandet Västerbotten uppbär ett årligt verksamhetsanslag för bland annat konstbildande verksamhet och har även uppdraget att bedriva regional konstkonsulentverksamhet.

Konstkonsulentverksamhet

Konstfrämjandet Västerbotten och Museum Anna Nordlander vid Skellefteå museum har uppdraget att bedriva regional konstkonsulentverksamhet i syfte att skapa bättre förutsättningar för länets yrkesverksamma konstnärer, främja barn och ungas möjligheter att skapa och uppleva bildkonst samt bredda allmänhetens kunskap och intresse för bild- och formområdet. Konstkonsulentverksamheten samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten. Verksamheten uppbär också verksamhetsbidrag från Skellefteå kommun.

Konstnärscentrum Nord

Konstnärscentrum är en medlemsorganisation för konstnärer vars ändamål är att tillvarata yrkesverksamma konstnärers arbetsmarknadsintressen. Konstnärscentrum Nord samlar konstnärer i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Gävleborg och Jämtland Härjedalen.

Kultur och hälsa och sjukhusbiblioteken

Regionbibliotek Västerbotten driver kultur och hälsa verksamhet, vilket omfattar de tre sjukhusbiblioteken i Umeå, Skellefteå och Lycksele. På Norrlands universitetssjukhus inryms sjukhusbiblioteket i kulturcentrum Alva Kultur och där finns även Galleri Alva.

Kulturstipendier

Region Västerbotten delar årligen ut ett bildkonststipendium och högst fyra målinriktade kulturstipendier. Stipendierna riktar sig till kulturskapare och är avsedda att möjliggöra exempelvis konstnärligt utvecklingsarbete. Region Västerbotten delar även ut ett hedersstipendium i form av en minnesgåva.

MOTILI

MOTILI (Musik och Teaterföreningar i Lapplands Inland) är en förening bestående av representanter från inlandskommuners musik- och teaterföreningar. Uppdraget är att bidra till att skapa ett brett kvalitativt musikutbud i inlandet. MOTILI erhåller arrangörsstöd från Region Västerbotten och Statens kulturråd.

Norrlands nätverk för Musikteater och Dans (NMD)

NMD är ett kommunalförbund med de tre nordligaste regionerna och Region Jämtland Härjedalen som medlemmar. NMD är ett turnénätverk för opera, musikteater och

dans. Region Västerbotten förmedlar det statliga bidraget till NMD inom ramen för kultursamverkansmodellen. NMD samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten.

Norrlandsoperan AB

Norrlandsoperan AB ägs till 60 procent av Region Västerbotten och till 40 procent av Umeå kommun. Norrlandsoperan har ett regionalt ansvar att producera, främja, stärka och utveckla opera, musikteater, musik, dans och annan scenisk verksamhet i länet. I uppdraget ingår även den regionala danskonsulentverksamheten och det regionala främjandeuppdraget inom musikområdet. Norrlandsoperan samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten. Verksamheten uppbär också verksamhetsbidrag från Umeå kommun.

Mångkultur

Mångkultur ingår i Region Västerbottens förvaltning. Arbetet innefattar kunskapsspridning och dialog i syfte att bredda deltagandet i kulturlivet samt stärka förutsättningarna för urfolket samerna och övriga nationella minoriteter att synliggöra och utveckla sin kultur. Mångkulturverksamheten samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten.

Profilteatern

Region Västerbotten ger årliga anslag till Profilteatern. Profilteatern har sin fasta scen i Umeå men bedriver en omfattande turnéverksamhet både i och utanför länet. Teaterns uppdrag innebär satsning på barn- och ungdomsproduktioner.

Regionbibliotek Västerbotten

Regionbibliotek Västerbotten är en del av det nationella biblioteksnätverket och driver biblioteksutveckling i länet. Verksamheten främjar samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet. Arbetet bedrivs i enlighet med den regionala biblioteksplanen. I den regionala biblioteksverksamheten ingår områdena litteratur- och läsfrämjande. Regionbibliotek är huvudman för den regionala främjandeverksamheten inom litteratur. Regionbibliotek Västerbotten samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten. Region Västerbotten är huvudman för verksamheten.

Riksteatern Västerbotten

Riksteatern Västerbotten är huvudman för den regionala konsulentverksamheten inom teaterområdet. Föreningen arbetar för att främja tillgången till ett mångsidigt och kvalitativt scenkonstutbud i hela länet, särskilt för barn och unga. Riksteatern Västerbotten handlägger det regionala arrangörsstödet för scenkonst enligt gällande riktlinjer. Verksamheten samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten.

Samiska arrangemang

Region Västerbotten fördelar årligen stöd till genomförande av samiska arrangemang, exempelvis samiska veckor.

Skellefteå museum AB

Skellefteå museum AB ägs till 60 procent av Skellefteå kommun och till 40 procent av Region Västerbotten. Skellefteå museum har ett regionalt ansvar för den museala verksamheten och kulturmiljövården i Skellefteå, Norsjö och Malå kommuner. Skellefteå museum har ett regionalt ansvar beträffande teknik- och industrihistoria efter år 1900. Skellefteå museum ska genom Museum Anna Nordlander vara en mötesplats för hela länet där samtidskonst och genusfrågor står i centrum och har även uppdraget att bedriva regional konst-konsulentverksamhet. Verksamheten samfinansieras av Region Västerbotten och Skellefteå kommun. Som länsdelsmuseum tar verksamheten också del av läns museets statliga anslag.

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB ägs till 51 procent av Lycksele kommun och till 49 procent av Region Västerbotten. Skogs- och samemuseet i Lycksele har ett övergripande regionalt ansvar beträffande skogens och skogsbrukets historia, samt att synliggöra den samiska kulturen. Verksamheten samfinansieras av Region Västerbotten och Lycksele kommun. Som länsdelsmuseum tar verksamheten också del av läns museets statliga anslag.

Studieförbund

I Västerbottens län finns ett tiotal studieförbund. Årliga verksamhetsanslag ges till studieförbundens regionala organisationer (ABF, Bilda, Folkuniversitetet, Medborgarskolan, NBV, Sensus, Studieförbundet Vuxenskolan och Ibn Rushd). Anslagen åtföljs av en överenskommelse. Fördelningen till respektive studieförbund fastställs av Folkbildning Västerbotten.

Skuggteatern

Region Västerbotten ger årliga anslag till Skuggteatern. Skuggteatern har sin fasta scen i Umeå men bedriver en omfattande turnéverksamhet både i och utanför länet. Teaterns uppdrag innebär satsning på barn- och ungdomsproduktioner.

Teatercentrum Norra

Teatercentrum Norra erhåller regionala medel från Region Västerbotten, Region Jämtland Härjedalen, Region Västernorrland och Region Norrbotten. Teatercentrums verksamhet syftar till att skapa bättre förutsättningar för sina medlemmar, teatrar och individer, att utöva fri professionell teaterkonst.

Ungdomsbidrag

Region Västerbotten administrerar och handlägger ungdomsmedel för barn och unga. Bidragen syftar bland annat till att främja ungt arrangörskap, samverkan mellan målgruppen och regionala kulturverksamheter och verksamhetsutveckling.

Ungdomsdistrikt

Region Västerbotten ger årliga anslag till ungdomsdistriktorganisationer enligt fastställda riktlinjer. Anslagen ska bland annat bidra till kvalitets- och utvecklingsarbete inom organisationen samt ge barn och unga en meningsfull fritid och engagera fler ungdomar i föreningslivet.

Verksamheten för offentlig konst

Verksamheten för offentlig konst är del av Region Västerbottens konstverksamhet. Verksamheten omfattar arbetet med konstnärliga gestaltningar i offentliga miljöer. Verksamheten ansvarar för inköp, förvaltning och utplacering av konstsamlingen som idag omfattar 18 000 verk.

Västerbottens läns hemslöjdsförening

Verksamhetens främjande arbete tillvaratar lokala traditioner, utvecklar och stärker slöjden som kultur och näring. Hemslöjdsföreningen är huvudman för den regionala konsulentverksamheten inom slöjdområdet. Genom olika arrangemang arbetar hemslöjdskonsulenterna för att fler invånare i länet får ta del av slöjd. Verksamheten samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten.

Västerbottens läns hembygdsförbund

Västerbottens läns hembygdsförbund uppbär ett årligt verksamhetsanslag för sitt kulturarvsarbete i länet. Hembygdsförbundets övergripande mål är att tillvarata och vårda de västerbottniska kulturarven i samverkan med sina medlemsföreningar.

Västerbottens museum AB

Västerbottens museum AB ägs till 60 procent av Umeå kommun och 40 procent av Region Västerbotten. Västerbottens museum har ansvar att samla, bevara, utveckla, levandegöra och öka tillgängligheten till länets materiella och immateriella kulturarv i Västerbottens län och därvid knyta samman historia, nutid och framtid. Västerbottens museum har där till ansvar för kulturmiljöverksamheten i länet. Västerbottens museum samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten. Verksamheten uppbär också verksamhetsanslag av Umeå kommun.

Västerbottensteatern AB

Västerbottensteatern AB ägs till 60 procent av Region Västerbotten och till 40 procent av Skellefteå kommun. Västerbottensteatern har ett regionalt ansvar att producera, främja, stärka och utveckla teater och annan scenisk konst i länet. Västerbottensteatern samfinansieras inom kultursamverkansmodellen av Statens kulturråd och Region Västerbotten. Verksamheten uppbär också verksamhetsanslag av Skellefteå kommun.

Viermie K

Viermie K är ett samiskt kulturpolitiskt nätverk som arbetar för att stärka det professionella kulturlivet på svenska sidan av Sápmi genom att verka för att hela den samiska kulturella infrastrukturen stärks på lokal, regional och nationell nivå. Region Västerbotten, Region Norrbotten, Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen samfinansierar nätverket i enlighet med upprättad överenskommelse.

Ögonblicksteatern

Region Västerbotten ger årliga anslag till Ögonblicksteatern. Ögonblicksteatern har sin fasta scen i Umeå men bedriver en omfattande turnéverksamhet både i och utanför länet. Teaterns uppdrag innebär satsning på barn- och ungdomsproduktioner.

Olja på pannå "Opus. V" av Jan-Thomas Ölund.

Arbetsmetod vid framtagande av planen

I enlighet med Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet och viljeriktningarna i Region Västerbottens regionplan och den regionala utvecklingsstrategin beslutade den Regionala utvecklingsnämnden att framtagandet av den regionala kulturplanen skulle:

- ske i samverkan med länets kommuner, civilsamhälle och kulturskapare och bidra till att öka kontakt- och samverkansytorna inom kultursektorn i länet,
- ske i samråd med företrädare för nationella minoriteter och urfolket samer,
- Genom dialoger och skrivinstruktioner till berörda verksamheter särskilt lyfta barn och ungas rätt till kultur.¹³

Region Västerbotten har vid framtagandet av kulturplanen arbetat med ett dialogförfarande som innefattat tematiska, samråds- och kommundialoger vilka beskrivs nedan. Utöver det har en enkät riktats till professionella/yrkesverksamma kulturskapare samt en enkät till personer boende i Västerbottens län i åldrarna 13-19. En arbetsgrupp av kulturskapare tillsattes i syfte att ge synpunkter på planen utifrån en kulturskaparperspektiv.

Dialogförfarande

Region Västerbotten samt de verksamheter som har regionalt och statligt stöd ska samverka eller samråda med kommuner, professionella kulturskapare och civilsamhälle i både framtagande och genomförande av kulturplanen. Dialogförfarandet innebär att planens olika aktörer i dialog och gemensamt identifierat riktningen inom olika insatsområden. Vidare har ambitionen varit att tydliggöra ansvars och rollfördelning inom kultursektorn för att skapa bättre förutsättningar för samverkan och utveckling i länet. Dialogerna har haft olika upplägg och metodik, men med en gemensam nämnare – samtliga dialoger skulle generera i ett skriftligt underlag till arbetet med den regionala kulturplanen.

Tematiska dialoger 2022

De tematiska dialogerna genomfördes oktober – november 2022 och har syftat till att samla olika aktörer inom kultursektorn med olika uppdrag, sakkunnighet och perspektiv för att diskutera en gemensam fråga - en tematik.

Samrådsdialog 2022

Region Västerbotten samråder via organisationens samrådskonstruktion kontinuerligt med representanter för urfolket och övriga nationella minoriteter. Inom ramen för kulturplaneframtagandet anordnades en särskild samrådsdialog dit representanter för urfolket samerna och övriga nationella minoriteter, regionala kulturverksamheter och kommunala minoritetssamordnare, med flera bjöds in.

Kommundialoger 2023

Under första kvartalet 2023 genomfördes kommundialoger i länets 15 kommuner. Vid dialogerna deltog politiker och tjänstepersoner från kommunal och regional nivå, samt representanter för de regionala kulturverksamheterna och det lokala kulturlivet.

Enkäter

Region Västerbotten hade under perioden november-december 2022 ute en enkät riktad till professionella/yrkesverksamma kulturskapare som ett komplement till och en möjlighet för de som inte kunde delta vid dialogen att inkomma med inspel. Huvudfrågan som ställdes var: Vilken utveckling behöver ske för att Västerbotten ska vara en attraktiv plats för professionellt kulturskapande? Sammanställningen av enkäten återfinns i Region Västerbottens Sammanställning Dialoger 2022; framtagandet av regional kulturplan 2024-2027.

Kring samma period, november-januari, hade Region Västerbotten också ute en enkät som riktade sig till personer boende i Västerbottens län i åldrarna 13-19 år. Svar som inkommit vid enkäterna har beaktats vid framtagandet av den Regionala kulturplanen. Enkätsvaren återfinns i Region Västerbottens sammanställning Enkät – Vad tycker du som är 13-19 om kulturlivet i Västerbotten?'

Sakkunniggrupp professionella kulturskapare

För att säkerställa att professionella kulturskapares perspektiv tillvaratas har en särskild sakkunniggrupp tillsatts. Gruppens uppdrag har varit att bidra med synpunkter på remissversionen av Region Västerbottens kulturplan. De sakkunniga som utsågs är professionellt yrkesverksamma, bosatta i länet, har kännedom om kulturpolitik och kan företräda konstområdet. Sakkunniggruppen bestod av en representant per konstområde i enlighet med förordningen som reglerar kulturplanarbetet (2010:2012). Generella synpunkter har beaktats och specifika inspel som berört specifika konstområden och utvecklingsinsatser har förmedlats vidare till de regionala kulturverksamheterna.

¹³. Fastställande av Direktiv och tidsplan för framtagande av kulturplan 2024-2027
RUN 179-2022

Tematiska dialoger 2022

27 oktober	Professionellt kulturskapande
11 november	Utbud och mottagande
21 november	Kulturarv och kulturmiljö
29 november	Barn och unga
5 december	Kulturella och kreativa näringar

Samrådsdialoger 2022

7 december	Nationella minoriteter och urfolket samernas kultur i kulturen
------------	---

Kommundialoger 2023

16 januari	Sorsele
17 januari	Storuman
18 januari	Lycksele
20 januari	Umeå
23 januari	Robertsfors
25 januari	Vilhelmina
26 januari	Dorotea
30 januari	Nordmaling
31 januari	Vännäs
2 februari	Åsele
13 februari	Malå
14 februari	Skellefteå
15 februari	Norsjö
24 februari	Bjurholm
29 mars	Vindeln

Blyertsteckning "Mother" av Elisabeth Widmark.

Kulturverksamheter i kommunerna

Kommunerna har det grundläggande offentliga ansvaret för den lokala kulturpolitiken. Varje kommun beslutar om sin ambitionsnivå och kulturpolitiska inriktning. Nedan beskrivs vilken nämnd eller motsvarande som ansvarar för kulturfrågorna i respektive kommun, samt exempel på kultur och kulturmiljöer i kommunen.

Bjurholms kommun

I Bjurholms kommun ansvarar kultur- och utbildningsnämnden för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, allmäncultur, kulturskola, stöd till studieförbund och kontakt mot föreningslivet. Exempel på kultur och kulturmiljöer: kulturföreningar och studieförbund, Bjurholms berättarkademi, hembygdsgård, Svenska kyrkan och Konstvägen sju älvar.

Dorotea kommun

I Dorotea kommun ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, barnkultur, samisk samordnare, kulturarrangemang och kulturskola. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Dorotea musik- och riksteaterförening, hembygdsföreningen, husvagnsmuséet och konstföreningen, Konstvägen sju älvar. Dorotea är samiskt förvaltningsområde.

Lycksele kommun

I Lycksele kommun ansvarar kommunstyrelsen för kultur och fritidsverksamheten. Kommunstyrelsen ansvarar bland annat för kommunens delägarskap i Skogs- och samemuseet i Lycksele AB. I kulturverksamheten ingår bibliotek (med biblioteksbuss), kulturskolan och allmäncultur. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Hembygdsbygget, Liksjuon Sámienssiäbrrie (Lycksele sameförening), Lycksele musik- och teaterförening, Lycksele konstförening, Lycksele Spelmanlag med flera kulturföreningar, Gammlåsen, Skogs- och samemuseet i Lycksele, Tuggengården, Lycksele Ateljé och olika kyrkosamfund. De olika studieförbunden i kommunen står också för en stor del av kulturaktiviteterna. Lycksele är samiskt förvaltningsområde.

Malå kommun

I Malå kommun ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, kulturskola, fritidsgård och allmäncultur med exempelvis bidrag till kulturföreningar, studieförbund och utdelning av kulturstipendium samt registreringslotteri och offentlig konst. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Malå kommun är Filmfestivalen i Adak, Världens fest i Malå, Samehelgen med flera arrangemang organiserade av civilsamhället, Koppsele, Fäbodlämning Rökå, Malå hembygdsgård, Museum Göta och Verner. Malå kommun är samiskt förvaltningsområde.

Nordmalings kommun

I Nordmalings kommun ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, kulturskola, bidrag till studieförbund och kulturföreningar samt evenemang och aktiviteter. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Nordmalings musik- och teaterförening, hembygds- och bygdegårdsföreningar, Kulturföreningen Huset i Klöse, Oasen, Konsthall Norra Kvarnen, Olofsfors Bruk, Hummelholms slätterängar och flera museer samt Folkets Hus i Rundvik.

Norsjö kommun

I Norsjö kommun ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår kulturskola, bibliotek och fritidsgård. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Berättarföreningen, Norsjö hembygdsförening, Norsjöslöjdarna, Beredskapsmuseum, Norsjö och Bastuträsk Folkets hus, Dahlbergsgården, Ringvor i Rengård, Svansel dammängar, Raggsjöleden - Torgny Lindgrens litterära landskap, Kulturresevatet Rörträsk silängar samt älgjägarfolkets viste.

Robertsfors kommun

I Robertsfors kommun ansvarar tillväxtutskottet för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, allmäncultur samt bidrag till bildningsförbund och kulturföreningar. Kulturskolan hör till barn och utbildningsutskottet. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Robertsfors konstförening, Bygdeå-Nysätra släktforskningsförening, hembygdsföreningen, intresseföreningar, Robertsfors teater & musik, Robertsfors musiksällskap, Överklintens Folkets Husförening, Bruksmuseet, Kulturrum i Ratan samt Kålaboda lantbruksmuseum.

Skellefteå kommun

I Skellefteå kommun ansvarar kulturnämnden för kulturverksamheten. Kommunstyrelsen ansvarar för kommunens delägarskap i Skellefteå museum AB och Västerbottensteatern AB. I kulturnämndens verksamhetsområde ingår allmän kulturverksamhet, programverksamhet, kulturutveckling, biblioteksverksamhet, offentlig gestaltning, konsthall, konstarkiv, kulturskola och Nöjesfabriken. Kulturnämnden ger stöd till studieförbund, kulturföreningar och kulturaktörer. Exempel på kultur och kulturmiljöer: hembygdsföreningar och kulturföreningar, festivaler som Berättarfestivalen, Trästocksfestivalen, Nordsken, Konstföreningen Skogen, Burträsksvängen, Rismyrliden, etableringen av Form och Designcenter Norr och kulturinstitutioner som Skellefteå museum inklusive Museum Anna Nordlander, Skellefteå museum, Västerbottensteatern, Sara Kulturhus och Nordanå kultur- och kulturarvsområde. Skellefteå kommun är finskt och samiskt förvaltningsområde och har utsetts till Barnrättskommun av Unicef Sverige.

Sorsele kommun

I Sorsele kommun ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek och kulturavdelning. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Sorsele Poesisällskap, Ammarnäs Sameförening, Gargnäs intresseförening, Lapplatsen i Ammarnäs, Viktoria kyrkan i övre Juktådalen, Jillesnoule, Sorsele hembygdsområde. Sorsele kommun är samiskt förvaltningsområde.

Storumans kommun

I Storumans kommun ansvarar fritids-, kultur- och utbildningsnämnden för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, allmäncultur, bidrag till bildningsförbund och kulturföreningar, fritidsgårdar och skapande skola. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Storumans musik- och teaterförening, studieförbund, byaföreningar, hembygdsföreningar, botaniska trädgården i Hemavan, kulturreseptatet Aatoklippe/Atoklimpen, Linnéparken i Gunnarn och hembygdsområdet i Storuman. Storumans kommun är samiskt förvaltningsområde.

Umeå kommun

I Umeå kommun har kulturnämnden tre huvudsakliga verksamheter; bibliotek, program och kulturskola. Inom verksamheterna ryms bland annat stadsbiblioteket på Väven, 10 närbibliotek och en biblioteksbus, Kvinnohistoriskt museum, Umeå konsthall och en bred programverksamhet, bland annat genom kultur för seniorer. Kulturnämnden ansvarar även för föreningsstöd och andra bidrag till kulturföreningar samt för en rad stipendier. I Umeå finns 104 registrerade kulturföreningar, 40 samlingslokalföreningar, festivaler som Ubmejen Biejvieh (Samiska veckan), Littfest, Umeå europeiska filmfestival, Umeå Jazzfestival, Umefolk, Holmöns visfestival med flera. Kommunstyrelsen ansvarar för kommunens delägarskap i Norrlandsoperan AB och Västerbottens museum AB samt stödet till Umeå Folkets Hus där Gitarmuseet ingår och till Bildmuseet som har Umeå universitet som huvudman. Umeå är den kommun i landet som satsar mest pengar på kultur per capita. Umeå kommun är förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska.

Vilhelmina kommun

I Vilhelmina kommun ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår allmän kulturverksamhet, biblioteksverksamhet och museiverksamhet. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Studieförbunden, Riksteatern Vilhelmina, Lappmarkens släkt- & bygdeforskare, Bernhard Nordhsällskapet och Samevistet/sameföreningen, Ricklundgården, Norgefarargården, Fatmomakke kyrkstad och Folkets Hus. Som exempel på kulturarrangemang kan nämnas Nybyggarveckan, Vilhelminabiennalen och Midnight Light Festival. Vilhelmina kommun är samiskt förvaltningsområde.

Vindelns kommun

I Vindelns kommun ansvarar kommunstyrelsen för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, kultur och studieförbund. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Åmsele kultur och teaterförening, Sjungaregårdens kultur- och teaterförening, Vindelådalens slöjdare, Vindelns konstklubb, Vindelns föreläsningförening, GARV, Vindelns hembygdsförening, Hällnäs historia, Konst i kvarn, Vindelälven och Vindelns folkhögskola. Vindelns kommun är samiskt förvaltningsområde.

Vännäs kommun

I Vännäs kommun ansvarar barn- och utbildningsnämnden för kulturverksamheten. I verksamheten ingår bibliotek, musikskola, biografverksamhet, kommunens konstsamling och offentlig gestaltning, bidrag till föreningar och studieförbund. Exempel på kultur och kulturmiljöer: Vännäs teater- och musikförening, Vännäs konstförening, Slöjdarnas hus och Motormuseet, Konstvägen sju älvar samt en kulturmiljö som präglas av byggnader och infrastruktur som härrör från ett samhällsbygge utifrån järnvägens framväxt vid sekelskiftet.

Åsele kommun

I Åsele kommun ansvarar allmänna utskottet för kulturverksamheten som ligger under kommunstyrelsen. I verksamheten ingår allmän kultur, biblioteksverksamhet, museiverksamhet, kommunens konst, kulturskola och bidrag till föreningar och studieförbund, ungdomsgård, Kulturhuset, bio samt turism och fritidsanläggningar. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Åsele kommun: Åsele musik och teaterförening, Hembygdsföreningen, Torvsjö kvarnar, Sagavägen och Konstvägen sju älvar. Åsele kommun är samiskt förvaltningsområde.

Bomullsbroderi "Orientering" av Linnea Norén.

Lagar och förordningar

Nedan redogörs för lagar och förordningar som reglerar det kulturpolitiska arbetet.

Arkivlag (1990:782)

Arkivlagen anger de grundläggande bestämmelserna för hur de svenska myndigheterna och andra statliga och kommunala beslutande församlingar ska sköta sina arkiv.

Bibliotekslagen (2013:801)

I bibliotekslagen finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet som består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet, bland annat regionbibliotek. Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Diskrimineringslagen (2008:567)

Diskrimineringslagens syfte är att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

FN:s konventioner om mänskliga rättigheter

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna slår bland annat fast att var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv, att njuta av konst samt att få ta del av vetenskapens framsteg och dess förmåner. Den allmänna förklaringen har förts in och vidareutvecklats i ett antal konventioner som är bindande för de anslutna staterna, bland annat barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

I förordningen finns bestämmelser om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. I förordningen regleras även kultursamverkansmodellen som är en förutsättning för bidragsgivningen. En region får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av regionen och kulturplanen överensstämmer med förordningen.

Förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete

I förordningen finns bestämmelser om regionalt tillväxtarbete och statliga myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet. Förordningen slår bland annat fast att regionala kulturplaner ska beaktas i framtagande av den regionala utvecklingsstrategin.

Grundlagen

Grundlagarna ska skydda vår demokrati och är därför svårare att ändra än andra lagar. Sedan 2011 anges i grundlagen att det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. I grundlagen ingår Regeringsformen, tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen och successionsordningen.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige ratificerade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2008 och den trädde i kraft i början av 2009. I konventionen erkänns bland annat rätten att på lika villkor som andra delta i kulturlivet och att personer med funktionsnedsättning ska erbjudas möjlighet att utveckla och använda sin egen kreativa och artistiska förmåga, inte endast i eget intresse utan även för samhällets berikande.

Kulturmiljölagen (1988:950)

Ansvar för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Bestämmelserna i kulturmiljölagen syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationers tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket

Konsultationsordningen är en ny lag från och med 1 mars 2022. I första skedet gäller den regeringen och förvaltningsmyndigheter. Syftet med lagen är att säkerställa samernas rätt till delaktighet i beslutsprocesser på alla nivåer i samhället och att stärka samernas inflytande i frågor som särskilt berör dem. Konsultationsskyldigheten gäller i beslut som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk. Konsultationer sker bara när samerna påverkas på ett sätt som skiljer sig från den övriga befolkningen. Konsultationen ökar samernas möjlighet att bidra med kunskap i frågor och visa på beslutets konsekvenser för samernas del. Denna kan även bidra till att förbättra beslutsunderlag och belysa de handlingsalternativ som finns.

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Lagen innehåller bestämmelser om nationella minoriteter, nationella minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter. Nationella minoriteter i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. I språklagen (2009:600) anges att de nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Kommuner och regioner ska bland annat informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag.

Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket. Lagen slår bland annat fast vad som avses med upphovsrätt, inskränkningar i upphovsrätten, ansvar och ersättningskyldighet.

Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)

Barnkonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Konventionen blev svensk lag den 1 januari 2020. 54 artiklar skapar tillsammans en helhet och några artiklar som berör kulturområdet är barns rätt att delta i föreningar och fredliga sammankomster, barns rätt till yttrandefrihet: frihet att oberoende av territoriella gränser söka, ta emot och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer, att barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar tilltron till den egna förmågan och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.

Museilagen (2017:563)

I museilagen finns bestämmelser om det allmänna museiväsendet som bland annat innefattar regionala och kommunala museer. Lagen fastställer att ett museum, utifrån sitt ämnesområde, ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Lagen anger allmänna utgångspunkter för museernas arbete med samlingsförvaltning, kunskapsuppbyggnad och publik verksamhet.

Plan- och bygglag (2010:900)

I plan- och bygglagen finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Bestämmelserna syftar till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktig hållbar livsmiljö för människorna nu och i kommande generationer. Lagen har relevans inom arbetet med gestaltad livsmiljö och för stora delar av den byggnadsantikvariska verksamheten vid museerna och det generella kulturmiljöarbetet i länet.

Regeringsformen

Regeringsformen beskriver hur landet ska styras, vilka demokratiska rättigheter medborgarna har och hur den offentliga makten ska fördelas.

Tryckfrihetsförordningen

I tryckfrihetsförordningen regleras rätten att fritt ge ut böcker, tidningar och tidskrifter. I tryckfrihetsförordningen finns också offentlighetsprincipen. Den innebär att alla har rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter som inte omfattas av sekretess.

UNESCO konvention 2005

Sverige var ett av de första länderna att anta Unescos konvention om att skydda och främja den kulturella mångfalden. Konventionen betonar internationellt samarbete, att kulturella varor och tjänster inte bara har ett ekonomiskt värde och vikten av att medlemsstaterna ska främja kulturell mångfald.

Yttrandefrihetsgrundlagen

I yttrandefrihetsgrundlagen regleras rätten att uttrycka sina åsikter i radio, tv, film, ljud- och bildupptagningar, video och cd-skivor samt webbplatser.

Verk

Placering	Konstnär	Titel	Årtal	Storlek	Teknik
Framsida	Peter Stridsberg	Fönstret mot vägen vid sjön #10	2023	85x75 cm	Fotografi
Sida 3	Elina Nilsson	Familiar Topography (remind me of belonging)	2023	34x49 cm	Installation
Sida 10	Ulla Thøgersen	Dancing to the end	2022	27x32 cm	Objekt
Sida 16	Simon Gran	Sleipner	2018	200x200 cm	Skulptur
Sida 19	Annacarin Dahlberg	Omsluten	2020	40x55 cm	Blyinfattat glas
Sida 22	Sara Forsström	Fallet	2022	3x180x45 cm	Installation oljemålning
Sida 26	Maria Sundström	Den röda	2023	61,5x41,5 cm	Fotomontage
Sida 68	Karin Nordgren	Moving matter 7	2021	80x80 cm	Akvarell på papper
Sida 70	Jan Ulrik Friis	Trollsjö - Tallsjö	2023	90x70 cm	Oljemålning
Sida 74	Jan-Thomas Ölund	Opus. V	2016	28x30 cm	Olja på pannå
Sida 77	Elisabeth Widmark	Mother	2018	50x65 cm	Blyertsteckning
Sida 80	Linnea Norén	Orientering	2023	12x15 cm	Bomullsbroderi
Baksida	Peter Stridsberg	Fönstret mot vägen vid sjön #2	2023	100x85cm	Fotografi

